

FACULTEIT
RECHTSGELEERDHEID
DECANAAT
TIENSESTRAAT 41
3000 LEUVEN
Academiejaar 2019 - 2020

Internet in de gevangenis: risico of opportuniteit?

Promotor: Prof. T. DAEMS
Begeleider: A. VANLIEFDE

Verhandeling, ingediend door ANOUCHKA COOL, bij
het eindexamen voor de graad van MASTER IN DE
CRIMINOLOGISCHE WETENSCHAPPEN

FACULTEIT
RECHTSGELEERDHEID
DECANAAT
TIENSESTRAAT 41
3000 LEUVEN
Academiejaar 2019 - 2020

Internet in de gevangenis: risico of opportuniteit?

Promotor: Prof. T. DAEMS
Begeleider: A. VANLIEFDE

Verhandeling, ingediend door ANOUCHKA COOL, bij
het eindexamen voor de graad van MASTER IN
CRIMINOLOGISCHE WETENSCHAPPEN

Samenvatting

Gedetineerden kunnen in de Vlaamse gevangenissen geen gebruikmaken van internet. In sommige andere landen is dit wel het geval, meer bepaald in het Verenigd Koninkrijk, Australië, Denemarken en Rusland. Het gebruik is meestal gericht op het verbeteren van de re-integratie. In drie Belgische gevangenissen wordt wel gebruikgemaakt van PrisonCloud. Hierdoor kunnen de vaardigheden rond computergebruik verbeterd worden, maar kunnen gedetineerden geen gebruikmaken van het internet. In dit onderzoek werden 29 interviews afgenomen met gedetineerden en personeelsleden in de gevangenis van Ieper en Oudenaarde. Het doel van dit onderzoek was nagaan welke noden gedetineerden ervaren met betrekking tot een toegang tot internet. Vervolgens werd onderzocht welke risico's en opportuniteiten er verbonden zijn aan de invoering van internet in de gevangenis. Om tegemoet te komen aan deze risico's werd er ook gekeken welke grenzen er gesteld moeten worden aan de invoering van internet. Uit de interviews bleek dat gedetineerden meerdere noden ervaren. Deze zijn meer bepaald de nood om een persoonlijke e-mailadres te beheren, praktische zaken te regelen, contact te onderhouden met familie en vrienden, vaardigheden te verbeteren, verantwoordelijkheden op te nemen, te beschikken over meer ontspanningsmogelijkheden, opzoeken te verrichten en de nood tot psychische hulp. Vervolgens werden in dit onderzoek de risico's omtrent internet in de gevangenis teruggevonden zoals blijkt uit de literatuur. Deze risico's zijn: dat het internet een bedreiging voor de veiligheid zou uitmaken, dat criminele activiteiten verder gezet worden, ontsappingsgevaar, dat er contactname met slachtoffers plaatsvindt en dat er een groter onderscheid tussen gedetineerden zou komen. Daarnaast werd in dit onderzoek ook gevonden dat er een internetverslaving kan ontstaan. De opportuniteiten van internet in de gevangenis die teruggevonden werden in dit onderzoek zijn: een meerwaarde bij opleidingen, re-integratie ten goede komen, met inbegrip van het sociaal contact, kosten reduceren, economische ervaringen opdoen, vaardigheden aanleren, verantwoordelijkheden opnemen, een hulpmiddel bij de bestaande hulpverlening, praktische zaken regelen en ontspanningsmogelijkheden. Ten slotte werden er bepaalde beperkingen gevonden. Dit betreft het afstemmen van internet per gedetineerden, de aanwezigheid van een beampte, de toegang tot bepaalde sites blokkeren, internetactiviteit traceren, beperkingen in het aantal personen waarmee een gedetineerde contact mag hebben en tijds- en plaatsbeperkingen.

Dankwoord

Deze masterproef is het resultaat van een jaar vol stevige arbeid en behoort tot de laatste loodjes van vier jaren studeren. Zonder de steun en hulp van bepaalde personen ging deze masterproef niet het gewenste resultaat gehad hebben. Hierbij wil ik deze personen dan ook graag eerst bedanken.

Allereerst wil ik mijn promotor Tom Daems en mijn begeleidster Aurore Vanliefde bedanken. Zij gaven goede feedback, suggesties, raad en tips waar ik telkens mee verder kon.

Daarnaast bedank ik ook graag de gevangenis van Ieper en de gevangenis van Oudenaarde voor de medewerking aan dit onderzoek. In het bijzonder wil ik ook mevrouw Els Deloof, inrichtingshoofd gevangenis Ieper en mevrouw Marion Vandenbossche, communicatieverantwoordelijke gevangenis Oudenaarde bedanken, om alles in goede banen te leiden zodat ik mijn onderzoek kon uitvoeren. Zonder deze hulp was dit veel moeilijker geweest voor mij.

Vervolgens wil ik ook de gedetineerden en personeelsleden van de gevangenis van Ieper en Oudenaarde bedanken. Zonder de hulp van deze personen kon ik geen interviews afnemen en kon er geen dataverzameling plaatsvinden.

Ten slotte wil ik ook mijn gezinsleden, vrienden en mijn vriend bedanken voor de morele steun. Bedankt ouders, broer en zus om mij te steunen tijdens mijn studies en het maken van deze masterproef. Bedankt vrienden voor de oppeppende woorden wanneer er momenten waren dat dit proces tegenviel en voor de raad bij het schrijven van deze masterproef. Bedankt aan mijn vriend voor de aanmoedigingen wanneer het me even te veel werd.

Inhoudsopgave

Dankwoord	i
Lijst van afkortingen	v
Lijst van figuren en tabellen	vi
Lijst van bijlagen	vii
Inleiding	1
1. Literatuurstudie	3
1.1. Normaliseringsbeginsel	3
1.1.1. Normaliseringsbeginsel vs. <i>less eligibility</i>	3
1.1.2. Toegelaten contact met de buitenwereld	6
1.2. Digitale aspecten in de gevangenis	9
1.3. Situatieschets van internet in de gevangenis	12
1.3.1. Mensenrechtenperspectief	13
1.3.2. Sociale exclusietheorie	14
1.4. Situatie in andere landen	21
1.5. Risico's en opportuniteiten aan internet in de gevangenis	23
1.5.1. Risico's aan internet in de gevangenis	24
1.5.2. Opportuniteiten aan internet in de gevangenis	26
1.6. Tussentijds besluit	31
2. Probleemstelling	32
3. Onderzoeksdesign	34
3.1. Onderzoeksmethode	34
3.2. Steekproefmethode	35
3.3. Dataverzamelmethode	41
3.4. Data-analyse	41
3.5. Kritische reflectie over dit onderzoek	42
4. Onderzoeksresultaten	44
4.1. Internet in de gevangenis	44
4.1.1. PrisonCloud	45
4.1.2. Gunsten- en rechtssysteem	46
4.2. Noden omtrent internet van gedetineerden	48
4.2.1. Opzoeken verrichten	49
4.2.2. Praktische zaken regelen	49
4.2.3. Ontspanning	50

4.2.4.	Verantwoordelijkheid opnemen	51
4.2.5.	Re-integratie	51
4.2.6.	Psychische hulp	53
4.3.	Mogelijkheid internet in de gevangenis.....	53
4.3.1.	Risico's aan internet in de gevangenis	53
4.3.1.1.	Veiligheidsprobleem	54
4.3.1.2.	Contact met personen buiten de gevangenis	55
4.3.1.3.	Voortzetting criminele activiteiten.....	55
4.3.1.4.	Onderscheid tussen gedetineerden	56
4.3.1.5.	Verslavingsproblematiek	57
4.3.2.	Opportunities aan internet in de gevangenis	58
4.3.2.1.	Re-integratie.....	59
4.3.2.2.	Opleidingen.....	61
4.3.2.3.	Praktische zaken regelen.....	61
4.3.2.4.	Hulpmiddel bij de hulpverlening	62
4.3.2.5.	Ontspanning	63
4.3.2.6.	Kosten reduceren.....	63
4.4.	Grenzen aan internet in de gevangenis	65
4.4.1.	Afstemmen per gedetineerde.....	65
4.4.2.	Aanwezigheid personeelslid.....	66
4.4.3.	Tijds- en plaatsbeperkingen.....	66
4.4.4.	Toegang tot bepaalde sites blokkeren	67
4.4.5.	Internetactiviteit traceren.....	68
5.	Discussie	70
5.1.	Noden.....	70
5.2.	Mogelijkheid internet in de gevangenis.....	73
5.2.1.	Risico's aan internet in de gevangenis	73
5.2.2.	Opportunities aan internet in de gevangenis	76
5.3.	Grenzen aan internet in de gevangenis	80
6.	Besluit	83
	Bibliografie.....	86
	Wetgeving.....	86
	Rechtspraak	86
	Rechtsleer	86

Boeken	86
Tijdschriftartikelen.....	88
Bijdragen in verzamelwerken	91
Onlinebronnen.....	92
Bijlagen	94
Bijlage 1: <i>Correspondings Fields Model</i> toegepast op gedetineerden	94
Bijlage 2: Flyer gedetineerden.....	95
Bijlage 3: Gegevenstabel gedetineerden.....	96
Bijlage 4: Gegevenstabel personeelsleden	97
Bijlage 5: Interviewleidraad gedetineerden	98
Bijlage 6: Interviewleidraad personeelsleden.....	105
Bijlage 7: Definitieve codeboom.....	112
Bijlage 8: Flyer gedetineerden videobellen	119

Lijst van afkortingen

Basiswet	Basiswet betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden
DG EPI	Directoraat Generaal Penitentiaire Inrichtingen
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
JWW	Justitieel welzijnswerk
PC	Personal computer
PSD	Psychosociale dienst
VK	Verenigd Koninkrijk
VS	Verenigde Staten

Lijst van figuren en tabellen

Figuur 1. <i>Corresponding Fields Model</i>	p. 19
Figuur 2. <i>Correspondings Fields Model</i> toegepast op gedetineerden	p. 94
Tabel 1. Risico's en opportuniteiten verbonden aan internet in detentie	p. 31
Tabel 2. Vooropgestelde steekproefmatrix gedetineerden	p. 36
Tabel 3. Vooropgestelde steekproefmatrix personeel	p. 38
Tabel 4. Gerealiseerde steekproefmatrix gedetineerden	p. 39
Tabel 5. Gerealiseerde steekproefmatrix personeel	p. 40
Tabel 6. Noden van gedetineerden	p. 53
Tabel 7. Risico's volgens gedetineerden	p. 58
Tabel 8. Opportuniteiten aan internet	p. 64
Tabel 9. Houding ten aanzien van de grenzen van internet	p. 69
Tabel 10. Gegevenstabel gedetineerden	p. 96
Tabel 11. Gegevenstabel personeelsleden	p. 97

Lijst van bijlagen

Bijlage 1. *Corresponding Fields Model* toegepast op gedetineerden

Bijlage 2. Flyer gedetineerden

Bijlage 3. Gegevenstabel gedetineerden

Bijlage 4. Gegevenstabel personeelsleden

Bijlage 5. Interviewleidraad gedetineerden

Bijlage 6. Interviewleidraad personeelsleden

Bijlage 7. Definitieve codeboom

Bijlage 8. Flyer gedetineerden videobellen

Inleiding

Op vrijdag 24 april 2020 werd beslist om voor het eerst gedetineerden te laten videobellen met hun bezoek.¹ Dit werd gedaan aangezien gedetineerden reeds sinds 12 maart 2020 geen bezoek meer mogen ontvangen door de COVID-19 situatie en de maatregelen die hiervoor genomen zijn in de gevangenissen.² Op 27 april 2020 werd deze technologie uitgetest in de gevangenis van Mechelen om het daarna in alle Belgische gevangenissen uit te rollen.³

Als het gaat over de invoering van internet in de gevangenis wordt dit bekeken in het licht van de spanning tussen het normaliseringsbeginsel en het *less eligibility*-principe.⁴ Een volledig verbod op toegang tot internet valt moeilijk te verdedigen met de mensenrechten. Terwijl de publieke opinie eerder het *less eligibility*-principe vertegenwoordigt. Bovendien zijn er bepaalde voorstanders van internet in de gevangenis, voornamelijk voor re-integratiedoelinden. Daarentegen zijn er ook tegenstanders van internet in de gevangenis, die de mogelijke gevaren van internet in de gevangenis aanhalen.

---

¹ DECRE, H., SANTENS, T., TRUYTS, J., PAELINCK, G, *Videobezoek wordt mogelijk in gevangenissen*, 24 april 2020, 07:31, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/04/24/liveblog-24-april/> (consultatie 24 april 2020); TLG, *Na weken geen visueel contact mogen ook gevangenen straks videochatten met thuisfront: "Het gaat zo veel deugd doen"*, 2020, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20200427_04936304 (consultatie 29 april 2020); X, *Gedetineerden in Brugse gevangenis krijgen toelating om te videochatten*, 2020, <https://kw.be/nieuws/samenleving/gedetineerden-in-brugse-gevangenis-krijgen-toelating-om-te-videochatten/article-normal-435707.html> (consultatie 29 april 2020).

² HAA, *Geen bezoek meer toegelaten in gevangenissen: gedetineerden krijgen 20 euro beltegoed*, 2020, <https://www.hln.be/nieuws/binnenland/gevangenissen/geen-bezoek-meer-toegelaten-in-gevangenissen-gedetineerden-krijgen-20-euro-beltegoed~a1a69b84/> (consultatie 6 mei 2020); LSI, *15 procent gedetineerden minder in Ieperse gevangenis tijdens coronacrisis*, 2020, <https://www.hln.be/in-de-buurt/ieper/15-procent-gedetineerden-minder-in-ieperse-gevangenis-tijdens-coronacrisis~a7d73ffd/> (consultatie 6 mei 2020); X, *Gedetineerden in Brugse gevangenis krijgen toelating om te videochatten*, 2020, <https://kw.be/nieuws/samenleving/gedetineerden-in-brugse-gevangenis-krijgen-toelating-om-te-videochatten/article-normal-435707.html> (consultatie 29 april 2020).

³ S. DE VOOGT, *Gedetineerden mogen één maal per week videochatten met familie en vrienden*, 2020, <https://www.hln.be/in-de-buurt/brugge/gedetineerden-mogen-eeen-maal-per-week-videochatten-met-familie-en-vrienden~a3c4ecdf/> (consultatie 15 mei).

⁴ K. BEYENS, E. MAES, L. ROBERT en J. ROBBERECHTS, "PrisonCloud voor gedetineerden. Grenzen aan digitale normalisering?", *Panopticon* 2019, (29) 39-40 (hierna: K. BEYENS e.a., "PrisonCloud voor gedetineerden"); H. DE VOS, "Normalisering: een complex proces met subjectief karakter. Theoretisch kader voor de interpretatie en implementatie van het normaliseringsbeginsel", *Panopticon* 2017, (179) 187 (hierna: H. DE VOS, "Normalisering: een complex proces"); Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world: The problems and opportunities presented by new media technologies in prisons", *CCJ* 2016, (534) 535 en 540 (hierna: "Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world"); Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "(B)locked sites: cases of Internet use in three British prisons", *Information, Communication & Society* 2016, (771) 174 (hierna: Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "(B)locked sites").

Deze masterproef onderzoekt welke noden gedetineerden ervaren wat betreft de toegang tot internet. Vervolgens wordt gekeken of internet mogelijk is in de gevangenis. Dit gebeurt aan de hand van de risico's en opportuniteiten. De laatste onderzoeksvraag kijkt welke grenzen er gesteld kunnen worden aan de invoering van internet. Hiervoor werden 29 interviews afgenomen met gedetineerden en personeelsleden in de gevangenis van Ieper en Oudenaarde.

In wat volgt wordt ten eerste de literatuurstudie weergegeven. Dit bespreekt het normaliseringsprincipe en de digitale aspecten in de gevangenis. Daarna volgt er een situatieschets, om af te sluiten met de risico's en opportuniteiten die verbonden zijn aan de invoering van internet in de gevangenis. Het tweede punt stelt de probleemstelling met de onderzoeksvragen voor. Vervolgens komt het onderzoeksdesign aan bod. Dit bestaat uit de onderzoeksmethode, de steekproefmethode, de dataverzamelmethode en de data-analyse. Dit eindigt met een kritische reflectie over dit onderzoek. Het vierde onderdeel geeft de resultaten weer. Dit wordt onderverdeeld in het begrip internet in de gevangenis, de noden van gedetineerden, de risico's en opportuniteiten aan internet in de gevangenis en de grenzen aan invoering van internet. Vervolgens linkt de discussie de resultaten van dit onderzoek met de literatuur. Ten slotte wordt er een conclusie van dit onderzoek gegeven.

1. Literatuurstudie

Dit onderdeel bespreekt de literatuur die reeds bestaat over internet in de gevangenis. Eerst wordt het normaliseringsbeginsel en de spanning met het *less eligibility*-beginsel uitgelegd, om dit dan toe te passen op de vormen van contact met de buitenwereld die nu al mogelijk zijn. Vervolgens gaat het tweede punt in op een aantal digitale aspecten die reeds aanwezig zijn in detentie. Ten derde volgt een situatieschets. Dit betreft het mensenrechtenperspectief en de sociale exclusietheorie. Daarna wordt de situatie in een aantal andere landen voorgesteld. Om af te sluiten worden de risico's en opportuniteiten die verbonden zijn aan de invoering van internet besproken.

1.1. Normaliseringsbeginsel

Ten eerste bespreekt dit onderdeel het normaliseringsbeginsel. Dit gebeurt ook in het licht van de spanning met het *less eligibility*-beginsel. Vervolgens worden de huidige vormen van contact met de buitenwereld besproken.

1.1.1. Normaliseringsbeginsel vs. *less eligibility*

In detentie wordt het normaliseringsbeginsel nagestreefd. Dit betekent dat de levensomstandigheden in de gevangenis zoveel als mogelijk in overeenstemming dienen te worden gebracht met de levensomstandigheden in de vrije samenleving.⁵ Hierbij voegen de

---

⁵ Regel 1 tot 5 Aanbeveling Rec(2006)2 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa over de Europese Gevangenisregels (11 januari 2006); K. BEYENS e.a., "PrisonCloud voor gedetineerden", *supra* vn. 4, 36; K. BEYENS, "Penologisch perspectief" in H. CLAUS, e.a. (eds.), *Huizen: naar een duurzame penitentiaire aanpak*, Brussel, Academic & Scientific Publishers, 2013, (19) 22 (hierna: K. BEYENS, "Penologisch perspectief"); H. DE VOS, "Normalisering: een complex proces", *supra* vn. 4, 180; H. DE VOS, *Normalisering van het gevangenisleven: een contradictio in terminis?*, 2016, paragraaf 1, <https://www.vrijplaats.net/normalisering/> (consultatie 29 november 2019); J. FEEST, "Imprisonment and prisoners' work. Normalization or less eligibility?", *Punishment & Society*, 1999, (99) 100; D. KAMINSKI, "Droits des détenus, normalisation et moindre éligibilité", *Criminologie* 2010, (199) 200; P. KENNES en S. SNACKEN, "De interne rechtspositie van gedetineerden" in K. BEYENS en S. SNACKEN (eds.), *Straffen. Een penologisch perspectief*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2017, (425) 435; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, "Digital transformation for prisons: developing a needs-based strategy", *Probation Journal* 2017, (256) 258 (hierna: V. KNIGHT en S. VAN DEN STEENE, "Digital transformation for prisons"); P. SCHARFF SMITH, "Imprisonment and Internet-access. Human Rights, the Principle of Normalization and the Question of Prisoners Access to Digital Communications Technology", *NJHR* 2012, (454) 463 (hierna: P. SCHARFF SMITH, "Imprisonment and Internet-access"); E. SHEA, "Les paradoxes de la normalisation du travail pénitentiaire en France et en Allemagne", *Déviance et Société* 2005, (349) 350; S. SNACKEN, "Normalisation' dans les prisons: concept et défis. L'exemple de l'Avant-projet de loi pénitentiaire belge" in O. DE SCHUTTER en D. KAMINSKI (eds.), *L'institution du droit pénitentiaire. Enjeux de la reconnaissance de droits aux détenus*,

European Prison Rules aan toe dat enkel de positieve aspecten van het leven buiten de muren overgenomen moeten worden.⁶ Normalisering wordt dus niet enkel in de Belgische gevangeniscontext nagestreefd, maar wordt ook op Europees en mondiaal niveau nagestreefd.

Op Belgisch niveau wordt het normaliseringsbeginsel genoemd in artikel 6 Basiswet betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden (hierna: Basiswet), maar zoals dit blijkt uit het eindverslag van de commissie over de Basiswet slaat het normaliseringsbeginsel op de volledige Basiswet.⁷ Wat betreft het mondiale niveau kunnen de *Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners* van de Verenigde Naties worden aangehaald.⁸ Hierbij kan het verbod op discriminatie genoemd worden.⁹ Daarnaast vermelden de *Standard Minimum Rules* ook zaken die tot de normale samenleving horen. Een gedetineerde kan bijvoorbeeld werken, sporten, leren, gezondheidszorg ontvangen ...¹⁰

Wat betreft de realisatie van het normaliseringsbeginsel zullen altijd twee zaken van belang zijn. Ten eerste betreft de vrijheid een fundamenteel aspect, dus het leven in de gevangenis zal altijd verschillen van het leven in de samenleving.¹¹ Hierdoor kunnen gedetineerden bijvoorbeeld niet van eender wie bezoek ontvangen zonder toestemming, aangezien er anders handlangers op bezoek kunnen komen. Hetzelfde geldt voor het telefoneren in de gevangenis. Ten tweede gebeurt het nastreven van het normaliseringsbeginsel altijd vanuit een normatief kader, waardoor

---

Brussel, Bruylant, 2002, (133) 135.

⁶ Regel 5 Aanbeveling Rec(2006)2 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa over de Europese Gevangenisregels (11 januari 2006); H. DE VOS, “Normalisering: een complex proces”, *supra* vn. 4, 183; H. DE VOS, *Normalisering van het gevangenisleven: een contradictio in terminis?*, 2016, paragraaf 2, <https://www.vrijplaats.net/normalisering/> (consultatie 29 november 2019); D. KAMINSKI, “Droits des détenus, normalisation et moindre éligibilité”, *Criminologie* 2010, (199) 209.

⁷ COMMISSIE BASISWET GEVANGENISWEZEN EN RECHTSPPOSITIE VAN GEDETINEERDEN, *Eindverslag*, 2 februari 2001, nr. 1076/001, 7-8.

⁸ Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, Resolutie 663 C en 2076 van de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties (31 juli 1957 en 13 mei 1977).

⁹ Art. 6 Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, Resolutie 663 C en 2076 van de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties (31 juli 1957 en 13 mei 1977).

¹⁰ Art. 21-26 en 71-78 Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, Resolutie 663 C en 2076 van de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties (31 juli 1957 en 13 mei 1977); D. KAMINSKI, “Droits des détenus, normalisation et moindre éligibilité”, *Criminologie* 2010, (199) 209.

¹¹ H. DE VOS, “Normalisering: een complex proces”, *supra* vn. 4, 186; H. DE VOS, *Normalisering van het gevangenisleven: een contradictio in terminis?*, 2016, paragraaf 2, <https://www.vrijplaats.net/normalisering/> (consultatie 29 november 2019); D. KAMINSKI, “Droits des détenus, normalisation et moindre éligibilité”, *Criminologie* 2010, (199) 209.

er een perspectief zal zijn aan alles dat “normaal” beschouwd wordt.¹² Hierbij zijn twee uiterste waarden te zien, aan de ene kant veiligheid en aan de andere kant de respectering van de mensenrechten. Er kunnen veel verschillende posities ingenomen worden, aangezien dit een continuüm betreft. In detentie is eerder gekozen om het normatief kader te volgen die veiligheid voorop plaatst.

Het normaliseringsbeginsel staat op gespannen voet met het *less eligibility*-principe. Dit betekent dat de gevangenis een zeker afschrikkend effect moet hebben en dat gedetineerden niet beter behandeld mogen worden dan vrije en gezagsgetrouwe burgers.¹³ Bij de invoering van nieuwe faciliteiten, zoals internet, wordt vaak een afweging gemaakt tussen het normaliseringsbeginsel en *less eligibility*-principe.¹⁴ Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM) heeft namelijk zijn mening laten blijken dat een volledig verbod op internettoegang moeilijk te verdedigen valt omwille van de mensenrechten (*infra* p. 13).¹⁵ Politici daarentegen houden wel rekening met de publieke opinie die het beginsel van *less eligibility* vertegenwoordigen.¹⁶ De publieke opinie vindt namelijk dat gedetineerden een privilege hebben als ze toegang krijgen tot

---

¹² H. DE VOS, “Normalisering: een complex proces”, *supra* vn. 4, 187; J. FEEST, “Imprisonment and prisoners’ work. Normalization or less eligibility?”, *Punishment & Society*, 1999, (99) 100; D. KAMINSKI, “Droits des détenus, normalisation et moindre éligibilité”, *Criminologie* 2010, (199) 211.

¹³ K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 37; K. BEYENS, “Penologisch perspectief”, *supra* vn. 5, 31; H. DE VOS, “Normalisering: een complex proces”, *supra* vn. 4, 183; J. FEEST, “Imprisonment and prisoners’ work. Normalization or less eligibility?”, *Punishment & Society*, 1999, (99) 100; Y. JEWKES, “The role of the Internet in the twenty-first-century prison. Insecure technologies in secure spaces” in K. FRANKO AAS e.a. (eds.), *Technologies of InSecurity. The Surveillance of everyday life*, Abingdon, Routledge-Cavendish, 2009, (172) 182 (hierna: Y. JEWKES, “The Role of the Internet”); Y. JEWKES, *Captive audience. Media, masculinity and power in prisons*, Cullompton, Willian Publishing, 2002, 113 (hierna: Y. JEWKES, *Captive audience*); D. KAMINSKI, “Droits des détenus, normalisation et moindre éligibilité”, *Criminologie* 2010, (199) 200; P. KENNES en S. SNACKEN, “De interne rechtspositie van gedetineerden” in K. BEYENS en S. SNACKEN (eds.), *Straffen. Een penologisch perspectief*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2017, (425) 436; E. SHEA, “Les paradoxes de la normalisation du travail pénitentiaire en France et en Allemagne”, *Déviance et Société* 2005, (349) 360.

¹⁴ K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 39-40; H. DE VOS, “Normalisering: een complex proces”, *supra* vn. 4, 187; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 535 en 540; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 174.

¹⁵ EHRM, 18 april 2007, Appl. 44362/04, Dickson t. UK; K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 40; P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-acces.”, *supra* vn. 5, 471.

¹⁶ A. ADAMS en A. PIKE, “Digital exclusion or learning exclusion? An ethnographic study of adult male distance learners in English prisons”, *Research in Learning Technology* 2012, (363) 366; K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 40; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 180; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information and communications technology”, *Trend and issues in crime and criminal justice* 2018, (1) 13 (hierna: A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”); W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, Londen, Winston Churchill Memorial Trust, 2011, 11 (hierna: W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*); V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, “Digital transformation for prisons”, *supra* vn. 5, 259; P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-acces.”, *supra* vn. 5, 476.

internet gerelateerde zaken.¹⁷ Wanneer we internet en sociale media gebruiken, dan bestaat de mogelijkheid dat we onze fysieke setting verlaten en naar een andere (virtuele) plaats met andere mensen gaan.¹⁸ Dit is volgens JEWKES en REISDORF één van de meeste kritieken om internet in de gevangenis niet toe te laten.¹⁹ Gedetineerden moeten volgens de publieke opinie namelijk wel nog het opgesloten gevoel ervaren.

1.1.2. Toegelaten contact met de buitenwereld

Om aan het normaliseringsbeginsel tegemoet te komen is er contact met de buitenwereld mogelijk in detentie. Volgens het normaliseringsbeginsel moet dit zoveel als mogelijk verlopen zoals contacten in de vrije samenleving. Het contact met de buitenwereld is geregeld in Titel V hoofdstuk III Basiswet.²⁰ Internet kan ook als contact met de buitenwereld gezien worden en daarom is dit hoofdstuk van belang voor dit onderzoek. Dit hoofdstuk regelt weliswaar niets over sociale media of internet in de gevangenis. De gedetineerde heeft het recht op contacten met de buitenwereld.²¹ Dit is van belang voor de re-integratie van de gedetineerde.²² Dit kan op verschillende manieren gebeuren, meer bepaald via briefwisseling, bezoek en gebruik van telefoon. Daarnaast worden enkele bijzondere contacten met de buitenwereld vermeld, zoals contact met de advocaat, consulaire en diplomatieke ambtenaren en de media.²³

---

¹⁷ K. BEYENS, “PrisonCloud. Een ICT-platform voor de Belgische gevangenen”, *Panopticon* 2015, (122) 126 (hierna: K. BEYENS, “PrisonCloud”); Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 180; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 13; S. MALLIET en W. RIBBENS, “Exploring the appeal of digital games to male prisoners”, *Poetics* 2015, (1) 2.

¹⁸ K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, “Countering isolation with the use of technology: how asylum-seeking detainees on islands in the Indian Ocean use social media to transcend their confinement”, *Journal of the Indian Ocean Region* 2014, (97) 99 (hierna: K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, “Countering isolation with the use of technology”); Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 536; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 174; Y. JEWKES, *Captive audience*, *supra* vn. 13, 91; E. KATZ en L. PIACENTINI, “The Virtual Reality of Imprisonment: The Impact of Social Media on Prisoner Agency and Prison Structure in Russian Prisons”, *Oñati Socio-legal Series* 2018, (183) 192; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills. Vital Assets in an information society*, Enschede: University of Twente, 2010, 27 (hierna: A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*).

¹⁹ Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 536.

²⁰ Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005 (hierna: Basiswet).

²¹ Art. 53 Basiswet; P. KENNES en S. SNACKEN, “De interne rechtspositie van gedetineerden” in K. BEYENS en S. SNACKEN (eds.), *Straffen. Een penologisch perspectief*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2017, (425) 440.

²² K. BEYENS e.a., “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 34.

²³ Art. 66-70 Basiswet.

De eerste vorm van contact met de buitenwereld is via briefwisseling. De gedetineerde mag een onbeperkt aantal brieven verzenden en ontvangen.²⁴ Brieven die van buiten komen worden onderworpen aan controle van de directie.²⁵ Dit betreft de controle op de aanwezigheid van vreemde voorwerpen of substanties. De brief kan enkel gelezen worden door directie indien er individuele aanwijzingen bestaan dat dit de veiligheid en orde zal verstoren. Hierbij is er een verschil met brieven die naar buiten worden gezonden, deze worden namelijk enkel gecontroleerd indien er aanwijzingen bestaan dat controle noodzakelijk is.²⁶ De controle van de brieven kan als een schending van het normaliseringsbeginsel gezien worden, aangezien in de buitenwereld geen brieven onderworpen zijn aan een controle. Er zijn een aantal brieven die niet onderworpen mogen worden aan een controle.²⁷ Dit betreft bijvoorbeeld een brief aan de Koning, rechterlijke overheden ... Het is van belang om op te merken dat gedetineerden vaak een lage scholingsgraad hebben, waardoor schrijven soms moeilijk is.²⁸

De tweede vorm van contact met de buitenwereld is het bezoek. Beklaagden hebben dagelijks recht om bezoek te ontvangen, terwijl de overige gedetineerden slechts recht hebben op minimum drie bezoeken per week.²⁹ Bloedverwanten in de rechte lijn moeten enkel hun hoedanigheid laten blijken om op bezoek te komen, terwijl andere bezoekers een toelating moeten vragen aan de directie van de instelling.³⁰ In de buitenwereld kan iemand bezoek ontvangen van eender wie zonder dit eerst aan te vragen. Ook hier kan gewezen worden op een onvolledige realisatie van het normaliseringsbeginsel.

---

²⁴ Art. 54 Basiswet; K. BEYENS e.a., “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 34 en 37; P. KENNES en S. SNACKEN, “De interne rechtspositie van gedetineerden” in K. BEYENS en S. SNACKEN (eds.), *Straffen. Een penologisch perspectief*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2017, (425) 442; L. DE CLERCQ, L. STAS, en N. WIJNS, “Het leven in de Nieuwewandeling vandaag” in G. MARTYN, D. VAN BOGAERT en N. WIJNS (eds.), *150 jaar Nieuwewandeling, Gevangenis Gent [1862-2012]*, Gent, Uitgeverij Snoeck, 2012, (146) 181.

²⁵ Art. 55 Basiswet.

²⁶ Art. 56 Basiswet.

²⁷ Art. 57 Basiswet.

²⁸ Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology: Historical and Contemporary Perspectives on Communication within Prisons”, *Howard Journal of Criminal Justice* 2009, (132) 136 (hierna: Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”).

²⁹ Art. 58 Basiswet; K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 37; P. KENNES en S. SNACKEN, “De interne rechtspositie van gedetineerden” in K. BEYENS en S. SNACKEN (eds.), *Straffen. Een penologisch perspectief*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2017, (425) 442.

³⁰ Art. 59 Basiswet; L. DE CLERCQ, e.a. “Het leven in de Nieuwewandeling vandaag” in G. MARTYN, e.a. (eds.), *150 jaar Nieuwewandeling, Gevangenis Gent [1862-2012]*, Gent, Uitgeverij Snoeck, 2012, (146) 180.

De derde vorm van contact met de buitenwereld is het gebruik van de telefoon. Een gedetineerde heeft het recht om op zijn kosten dagelijks te telefoneren met personen in de buitenwereld.³¹ Dit kan gebeuren door een telefoon op sectie of op cel.³² Het vooruitzicht is dat iedereen een telefoon op cel krijgt.³³ In de gevangenis van Beveren gebeuren telefonische contacten via PrisonCloud.³⁴ Dit is een technologie die aanwezig is op cel (*infra* pp. 10-11). Voor vele gedetineerden is deze kost te hoog en wordt er dus zelden getelefoneerd met familie.³⁵ Via PrisonCloud is het telefoneren goedkoper en dit wordt als positief ervaren.³⁶ Gedetineerden moeten buiten ook betalen om te bellen, dus hierbij is het normaliseringsbeginsel gevolgd. De hoge kost ligt niet in lijn met het leven in de buitenwereld en dus het normaliseringsbeginsel. Andere telecommunicatiemiddelen die niet ter beschikking worden gesteld aan de gedetineerde door de penitentiaire administratie of die niet zijn toegelaten door de wet, zijn verboden.³⁷ Een persoon die wel in het bezit is van technologische middelen die onregelmatige communicatie met de buitenwereld mogelijk maakt, kan het voorwerp uitmaken van een tuchtrechtelijke procedure.³⁸ Aangezien de kostprijs om te bellen vaak hoog ligt, het schrijven van brieven vaak moeilijk is, gedetineerden een toelating moeten vragen om bezoek te ontvangen van andere personen dan familieleden, wordt onderzocht of internet tegemoet kan komen aan deze moeilijkheden.

---

³¹ Art. 64 Basiswet; K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 37.

³² K. BEYENS, “PrisonCloud”, *supra* vn. 17, 122; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway: How computers can transform rehabilitation*, Londen, Prison Reform Trust, 2013, 30 (hierna: N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*); FOD JUSTITIE, *Jaarverslag 2016 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen*, Brussel, FOD Justitie, 2017, 11; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 541; M. VAN LUYCK, *Hasseltse gevangenen hebben telefoon in hun cel*, 2019, <https://www.koengeens.be/news/2019/04/10/hasseltse-gevangenen-hebben-telefoon-in-hun-cel> (consultatie 4 november 2019).

³³ FOD JUSTITIE, *Jaarverslag 2016 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen*, Brussel, FOD Justitie, 2017, 11; M. VAN LUYCK, *Hasseltse gevangenen hebben telefoon in hun cel*, 2019, <https://www.koengeens.be/news/2019/04/10/hasseltse-gevangenen-hebben-telefoon-in-hun-cel> (consultatie 4 november 2019).

³⁴ P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden. Op weg met of zonder Prison Cloud op elke cel*, Gent, Artevelde hogeschool, 2016, 22 (hierna: P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*).

³⁵ K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 124; K. BEYENS, “Penologisch perspectief”, *supra* vn. 5, 27; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 27; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 136; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 176; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation: a model of re-entry into the digital age”, *American Behavioral Scientist* 2018, (1273) 1284 (hierna: B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”).

³⁶ K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 122; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 22.

³⁷ Art. 65 Basiswet; K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 37; FOD JUSTITIE, *Jaarverslag 2016 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen*, Brussel, FOD Justitie, 2017, 22.

³⁸ Art. 129, 9° Basiswet; K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 37.

1.2. Digitale aspecten in de gevangenis

Uit de bestaande vormen van contact met de buitenwereld blijkt dat de digitalisering niet echt aanwezig is in de gevangenis. In België kan wel gewezen worden op het gebruik van PrisonCloud. In dit onderdeel wordt dan ook aangenomen dat gevangenen niet ontsnappen aan de toegenomen digitalisering.³⁹ In de Belgische gevangenen zijn al heel wat digitale en technologische instrumenten aanwezig. Hierbij kan wat betreft het bewakingsaspect gewezen worden op deuraanvragen, camerabewaking, intercom ... Dit is zowel aanwezig voor gevangenispersoneel als voor gedetineerden. Daarnaast gebeurt de communicatie tussen personeelsleden via digitale middelen. Dit is weliswaar niet aanwezig voor gedetineerden. Digitalisering heeft voor gedetineerden ook een gevolg, omdat dit de detentie-ervaring zou kunnen wijzigen.⁴⁰

Doordat digitalisering heel sterk aanwezig is in de buitenwereld, zou het mogelijk zijn dat digitale uitsluiting aanleiding geeft tot een nieuwe *pain of imprisonment*.⁴¹ SYKES heeft vijf *pains of imprisonment* benoemd. Deze zijn de *deprivation of liberty*, *deprivation of goods and services*, *deprivation of heterosexual relationships*, *deprivation of autonomy* en *deprivation of security*.⁴² Door detentie beschikken gedetineerden namelijk niet meer over een vrije keuze op deze vijf vlakken. De nieuwe *pain of imprisonment* van digitale uitsluiting heeft tot gevolg dat gedetineerden niet de mogelijkheid hebben om informatie uit te wisselen en te ontvangen op een manier zoals dat wel in de buitenwereld gebeurt.⁴³ Daarnaast ervaren gedetineerden door deze bijkomende *pain of imprisonment* de ontwikkelingen wat betreft de computer gerelateerde

---

³⁹ K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", *supra* vn. 4, 30; K. BEYENS, "PrisonCloud.", *supra* vn. 17, 122.

⁴⁰ K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", *supra* vn. 4, 30; Y. JEWKES, "Penitentiary systems in the era of internet services in the west", *Laboratorium* 2013, (125) 126.

⁴¹ K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", *supra* vn. 4, 30; K. BEYENS, "PrisonCloud.", *supra* vn. 17, 124; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, "Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology", *supra* vn. 28, 135; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world", *supra* vn. 4, 538; Y. JEWKES, "The role of the Internet", *supra* vn. 13, 174.

⁴² G.M. SYKES, *The society of captives: a study of a maximum security prison*, Princeton, Princeton University Press, 1958; K. BEYENS, "Penologisch perspectief", *supra* vn. 5, 20; S. MALLIET en W. RIBBENS, "Exploring the appeal of digital games to male prisoners", *Poetics* 2015, (1) 2; H. VANDEBOSCH, "Het belang van mediagebruik tijdens de detentie in het licht van de herintrede in de maatschappij: resultaten van enkele Vlaamse studies", *Panopticon* 2004, (252) 253.

⁴³ Y. JEWKES en H. JOHNSTON, "Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology", *supra* vn. 28, 134; S. MALLIET en W. RIBBENS, "Exploring the appeal of digital games to male prisoners", *Poetics* 2015, (1) 14.

communicatie niet.⁴⁴ Hierdoor ontstaat er een digitale kloof (*infra* p. 14). Daarnaast is er ook een bijkomende *pain of imprisonment* die de verbreking met de familie en vrienden inhoudt.⁴⁵ Deze *pain of imprisonment* is een oorzaak van zelfmoordgedachten en recidive, door het ervaren van stress.⁴⁶ Het zou volgens JEWKES en JOHNSON een mogelijkheid kunnen zijn om aan deze *pain of imprisonment* tegemoet te komen door ouders toestemming te geven om via sociale media contact te onderhouden met hun kinderen.⁴⁷

Er wordt in alle Vlaamse gevangenissen wel al gebruik gemaakt van PC-toepassingen, dit voor onder meer opleidingsdoelen, reclasseringsmogelijkheden of tewerkstelling van gedetineerden.⁴⁸ Als een gedetineerde geen tewerkstelling heeft bij zijn vrijlating dan is de kans groter dat deze recidiveert en dat er een moeilijkere re-integratie zal plaatsvinden in de samenleving.⁴⁹ Daarnaast neemt het spelen van videogames ook een groot deel van de tijd van gedetineerden in.⁵⁰

Eén van de belangrijkste digitale innovaties in de Belgische gevangenis is PrisonCloud.⁵¹ Het is

---

⁴⁴ Y. JEWKES, “Penitentiary systems in the era of internet services in the west”, *Laboratorium* 2013, (125) 127; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 134.

⁴⁵ K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 124; Y. JEWKES, “Penitentiary systems in the era of internet services in the west”, *Laboratorium* 2013, (125) 127; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 135; S. MALLIET en W. RIBBENS, “Exploring the appeal of digital games to male prisoners”, *Poetics* 2015, (1) 15.

⁴⁶ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*”, *supra* vn. 32, 27; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 135; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 783; Y. JEWKES, “Penitentiary systems in the era of internet services in the west”, *Laboratorium* 2013, (125) 127; Y. JEWKES, “The use of media in constructing identities in the masculine environment of men’s prisons”, *European Journal of Communication* 2002, (205) 221; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 2; S. MALLIET en W. RIBBENS, “Exploring the appeal of digital games to male prisoners”, *Poetics* 2015, (1) 3; P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-access.”, *supra* vn. 5, 456; H. VANDEBOSCH, “Het belang van mediagebruik tijdens de detentie in het licht van de herintrede in de maatschappij: resultaten van enkele Vlaamse studies”, *Panopticon* 2004, (252) 253.

⁴⁷ K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 124; Y. JEWKES, “Penitentiary systems in the era of internet services in the west”, *Laboratorium* 2013, (125) 127; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 136.

⁴⁸ K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 35; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 133 en 139.

⁴⁹ Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 136.

⁵⁰ K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 35; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 542; S. MALLIET en W. RIBBENS, “Exploring the appeal of digital games to male prisoners”, *Poetics* 2015, (1) 2.

⁵¹ *Vr. en Antw. Kamer* 2015-16, 7 december 2015, 183 (vr. nr. 577 C. CASSART-MAILLEUX); K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 30; P. BOCKLANDT, “PrisonCloud...mag het iets meer zijn?!””, *Fatik* 2017, (11) 11; FOD JUSTITIE, *Jaarverslag 2016 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen*, Brussel, FOD Justitie, 2017, 26.

een dienstenplatform voor gedetineerden.⁵² Gedetineerden kunnen hier films op bestellen, TV kijken, kantine bestellen, telefoneren, rapportbriefjes schrijven ...⁵³ Dit is momenteel enkel beschikbaar in de gevangnissen van Beveren, Leuze-en-Hainaut en Marche-en-Famenne, maar de bedoeling is dat dit uitgebreid wordt naar alle penitentiaire inrichtingen.⁵⁴ Dit maakt digitale technologie voor elke gedetineerde op elk tijdstip van de dag op cel mogelijk.⁵⁵ PrisonCloud gebeurt namelijk door een computerscherm op cel met toegang tot verschillende toepassingen. Dit kan nieuwe kansen bieden in het kader van de normalisering van de levensomstandigheden in de gevangenis. Eén van de doelstelling van PrisonCloud, die belangrijk is voor dit onderzoek, is dat het probeert mee te zijn met de evolutie van de samenleving naar een digitale samenleving.⁵⁶ Er dient opgemerkt te worden dat andere doelstellingen van PrisonCloud, zoals besparing van personeelskost, negatief zijn.⁵⁷ Het verminderen van *face-to-face* contacten kan er namelijk voor zorgen dat de veiligheid in de gevangenis in het gedrang komt.⁵⁸ Toegang tot het bredere internet via PrisonCloud is nog niet voorzien, zoals enkele websites, bijvoorbeeld van de overheid, legale organisaties, in verband met werkgelegenheden ... Dit is wel mogelijk voor de toekomst.⁵⁹ PrisonCloud kan worden aangepast per gedetineerde. Dit wordt door gedetineerden ervaren als een systeem van bestraffen en belonen.⁶⁰

---

⁵² *Vr. en Antw. Kamer 2015-16, 7 december 2015, 183 (vr. nr. 577 C. CASSART-MAILLEUX); K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", supra vn. 4, 31; K. BEYENS, "PrisonCloud.", supra vn. 17, 123; P. BOCKLANDT, "PrisonCloud...mag het iets meer zijn?!", Fatik 2017, (11) 11; P. BOCKLANDT, Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden, supra vn. 34, 8; FOD JUSTITIE, Jaarverslag 2016 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen, Brussel, FOD Justitie, 2017, 26; A. KERR en M. WILLIS, "Prisoner use of information", supra vn. 16, 11; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, "Digital transformation for prisons", supra vn. 5, 257.*

⁵³ *Vr. en Antw. Kamer 2015-16, 7 december 2015, 183 (vr. nr. 577 C. CASSART-MAILLEUX); K. BEYENS, "PrisonCloud.", supra vn. A6, 122; P. BOCKLANDT, Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden, supra vn. 34, 11; FOD JUSTITIE, Jaarverslag 2013 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen, Brussel, FOD Justitie, 2014, 52.*

⁵⁴ *Vr. en Antw. Kamer 2015-16, 7 december 2015, 184 (vr. nr. 577 C. CASSART-MAILLEUX); K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", supra vn. 4, 30; K. BEYENS, "PrisonCloud.", supra vn. 17, 123 en 126; P. BOCKLANDT, "PrisonCloud...mag het iets meer zijn?!", Fatik 2017, (11) 11; FOD JUSTITIE, Jaarverslag 2016 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen, Brussel, FOD Justitie, 2017, 26.*

⁵⁵ K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", supra vn. 4, 30.

⁵⁶ K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", supra vn. 4, 31; K. BEYENS, "PrisonCloud.", supra vn. 17, 123; FOD JUSTITIE, Jaarverslag 2013 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen, Brussel, FOD Justitie, 2014, 52.

⁵⁷ K. BEYENS, "PrisonCloud.", supra vn. 17, 124; P. BOCKLANDT, Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden, supra vn. 34, 8.

⁵⁸ P. BOCKLANDT, Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden, supra vn. 34, 9; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, supra vn. 32, 3.

⁵⁹ K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", supra vn. 4, 32.

⁶⁰ K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", supra vn. 3; 31; P. BOCKLANDT, "PrisonCloud...mag het

Uit het onderzoek van JEWKES en REISDORF blijkt dat er in het VK ook digitale aspecten aanwezig zijn in de gevangenis.⁶¹ In die gevangenissen zijn er touchscreen schermen aanwezig waar gedetineerden hun bezoek kunnen regelen, hun kantine kunnen bestellen ...⁶² Dit is ook het geval in enkele gevangenissen in de VS. Daar zijn er namelijk tablets aanwezig.⁶³ Deze zijn weliswaar niet verbonden met internet. Daarnaast zal er in de vrouwengevangenis in Finland een tablet op elke cel aanwezig zijn.⁶⁴ Op deze tablet zullen de gedetineerden kunnen communiceren met gevangenispersoneel en online formulieren kunnen invullen.⁶⁵ Deze zaken zijn dus vergelijkbaar met PrisonCloud. Bij deze systemen heeft een gedetineerde namelijk zelf de verantwoordelijkheid over zijn leven zowel in detentie, maar wordt dit ook aangeleerd voor na zijn detentie.⁶⁶ Hierbij is het wel op te merken dat veel gedetineerden hulp nodig hebben bij het gebruik van deze tablets.⁶⁷

1.3. Situatieschets van internet in de gevangenis

In het vorige onderdeel werden niet-internetgebonden digitale aspecten aangehaald. Dit onderdeel gaat over naar internetgebonden zaken in de gevangenis. Er zijn twee zaken van belang wat betreft internet in de gevangenis. Enerzijds wordt er gekeken naar het mensenrechtenperspectief. Dit gebeurt aan de hand van rechtspraak van het EHRM. Het EHRM heeft namelijk in twee arresten uitspraak gedaan over de toegang tot internet in detentie. Anderzijds wordt er gekeken naar de sociale exclusietheorie. Eerst wordt ingegaan op bepaalde drempels die gedetineerden ervaren, om vervolgens het *Corresponding Fields Model* van HELSPER toe te passen op gedetineerden.

---

iets meer zijn?!”, *Fatik* 2017, (11) 11; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 8.

⁶¹ Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 539.

⁶² N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 12; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 539; ACANTE, *Prison Kiosk*, 2015, <https://www.acante.co.uk/prison-kiosk-2/> (consultatie 31 oktober 2019).

⁶³ B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1274.

⁶⁴ X, *New women’s prison to let inmates cook, use internet*, 2019, https://yle.fi/uutiset/osasto/news/new_womens_prison_to_let_inmates_cook_use_internet/10954869 (consultatie 2 november 2019).

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ P. BOCKLANDT, “PrisonCloud...mag het iets meer zijn?!”, *Fatik* 2017, (11) 11; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 12; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 540; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 10; X, *New women’s prison to let inmates cook, use internet*, 2019, https://yle.fi/uutiset/osasto/news/new_womens_prison_to_let_inmates_cook_use_internet/10954869 (consultatie 2 november 2019).

⁶⁷ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 12.

1.3.1. Mensenrechtenperspectief

Het EHRM heeft voor het eerst in de zaak Kalda t. Estland besloten dat gedetineerden beperkt toegang tot het internet mogen hebben.⁶⁸ De zaak ging over gedetineerde Kalda die toegang wou tot websites met wetgeving, juridische informatie en uitspraken van rechterlijke instanties. Kalda verkreeg deze toegang niet en vond dit een schending van artikel 10 EVRM.⁶⁹ Dit artikel betreft de vrijheid van meningsuiting. Deze vaststelling werd herhaald in de zaak Jankovskis t. Letland.⁷⁰ Deze zaak ging over gedetineerde Jankovskis die naast zijn diploma geneeskunde tijdens zijn detentie een diploma rechten wou aanvragen. Op de website van het Ministerie van Onderwijs stond alle informatie over diploma- en toelatingsvoorwaarden, studieprogramma's ... Deze kon Jankovskis niet raadplegen doordat hij geen toegang had tot de website en hij vond dit eveneens een schending van artikel 10 EVRM.

De regering haalde in beide gevallen veiligheidsoverwegingen aan als tegenargument, maar deze werden niet erkend door het EHRM.⁷¹ Het EHRM erkent het principiële recht op ontvangst van informatie die voor het publiek beschikbaar zijn.⁷² Het doet geen afbreuk dat deze informatie via internet beschikbaar is. Het EHRM stelt dat het recht op toegang tot internet vereist dat er een effectief beleid komt om “de digitale kloof” te dichten.⁷³ Het EHRM is wel van oordeel dat een gevangenisituatie ertoe leidt dat de internetmogelijkheden van een gedetineerde beperkt worden.⁷⁴ Er bestaat in hoofdte van de overheid geen verplichting om gedetineerde toegang te geven tot internet. In zijn bespreking van internet binnen het mensenrechtenperspectief haalt

---

⁶⁸ EHRM 19 januari 2016, Appl. 17429/10, Kalda t. Estland; D. VOORHOOF, “Ook gedetineerde heeft recht op internet”, *Juristenkrant* 2016, (6) 6.

⁶⁹ EHRM 19 januari 2016, Appl. 17429/10, Kalda t. Estland; D. VOORHOOF, “Ook gedetineerde heeft recht op internet”, *Juristenkrant* 2016, (6) 6.

⁷⁰ EHRM 17 januari 2017, Appl. 21575/08, Jankovskis t. Letland; P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-access.”, *supra* vn. 5, 456; D. VOORHOOF, “EHRM herbevestigt recht op (beperkte) internettoegang in de gevangenis”, *Juristenkrant* 2017, (5) 5.

⁷¹ EHRM 17 januari 2017, Appl. 21575/08, Jankovskis t. Letland; EHRM 19 januari 2016, Appl. 17429/10, Kalda t. Estland; D. VOORHOOF, “EHRM herbevestigt recht op (beperkte) internettoegang in de gevangenis”, *Juristenkrant* 2017, (5) 5; D. VOORHOOF, “Ook gedetineerde heeft recht op internet”, *Juristenkrant* 2016, (6) 6.

⁷² EHRM 17 januari 2017, Appl. 21575/08, Jankovskis t. Letland; EHRM 19 januari 2016, Appl. 17429/10, Kalda t. Estland; D. VOORHOOF, “EHRM herbevestigt recht op (beperkte) internettoegang in de gevangenis”, *Juristenkrant* 2017, (5) 5; D. VOORHOOF, “Ook gedetineerde heeft recht op internet”, *Juristenkrant* 2016, (6) 6.

⁷³ EHRM 17 januari 2017, Appl. 21575/08, Jankovskis t. Letland; EHRM 19 januari 2016, Appl. 17429/10, Kalda t. Estland; D. VOORHOOF, “EHRM herbevestigt recht op (beperkte) internettoegang in de gevangenis”, *Juristenkrant* 2017, (5) 5; D. VOORHOOF, “Ook gedetineerde heeft recht op internet”, *Juristenkrant* 2016, (6) 6.

⁷⁴ EHRM 17 januari 2017, Appl. 21575/08, Jankovskis t. Letland; EHRM 19 januari 2016, Appl. 17429/10, Kalda t. Estland; D. VOORHOOF, “Ook gedetineerde heeft recht op internet”, *Juristenkrant* 2016, (6) 6.

SCHARFF SMITH echter aan dat het niet gerechtvaardigd is om alle gedetineerden internettoegang te verbieden.⁷⁵ Er moet gekeken worden als dit nodig is om de openbare orde te beschermen.⁷⁶

1.3.2. Sociale exclusietheorie

Zoals het EHRM hanteren MARIËN en VLEUGELS ook het begrip “de digitale kloof”. “Digitale kloof” wordt begrepen als een dichotoom fenomeen van mensen met materiële toegang vs. mensen zonder materiële toegang of mensen die ICT gebruiken vs. mensen die geen ICT gebruiken.⁷⁷ Nu wordt vaker gesproken over “de digitale kloof” van de tweede graad.⁷⁸ Hieronder worden ongelijkheden en mechanismen van uitsluiting begrepen.⁷⁹ Doordat ICT steeds meer als normaal beschouwd wordt in de samenleving, wordt het mogelijk dat meer en meer mensen digitaal uitgesloten worden.⁸⁰ Kansengroepen, waaronder gedetineerden vallen, worden vaak geconfronteerd met bijkomende drempels.⁸¹ Hierbij is het wel van belang om een onderscheid te maken tussen gedetineerden die voor hun detentie wel ICT gebruikten en gedetineerden die geen

---

⁷⁵ P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-access.”, *supra* vn. 5, 471.

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ M. BARREIRO-GEN en I. NOVO-CORTI, “Collaborative learning in environments with restricted access to the internet: Policies to bridges the digital divide and exclusion in prisons through the development of the skills of inmates”, *Computers in Human Behavior* 2015, (1172) 1173 (hierna: M. BARREIRO-GEN en I. NOVO-CORTI, “Collaborative learning”); E. HARGITTAI, “The Digital Divide and What to do about it”, in D.C. JONES (ed.), *New Economy Handbook*, San Diego, Academic Press, 2003, (821) 822 (hierna: E. HARGITTAI, “The Digital Divide”); E.J. HELSPER, *Digital Inclusion: an analysis of social disadvantage and the information society*, Londen, Oxford Internet Institute, 2008, 3 (Hierna: E.J. HELSPER, *Digital Inclusion*); E.J. HELSPER en S. LIVINGSTONE, “Gradations in digital inclusion: children, young people and the digital divide”, *New Media & Society* 2007, (671) 674; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 542; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 772; I. MARIEN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie. Naar een duurzame ondersteuning van e-inclusie-initiatieven in Vlaanderen”, *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap* 2011, (104) 104 (hierna: I. MARIEN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie”); P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-access.”, *supra* vn. 5, 455; A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 393; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 24 en 41.

⁷⁸ I. MARIEN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie.”, *supra* vn. 77, 105.

⁷⁹ F. ANTHIAS, “The Concept of ‘Social Division’ and Theorising Social Stratification: Looking at Ethnicity and Class”, *Sociology* 2001, (835) 835; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 137; I. MARIEN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie.”, *supra* vn. 77, 105.

⁸⁰ M. BARREIRO-GEN en I. NOVO-CORTI, “Collaborative learning”, *supra* vn. 77, 1172; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 546; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 780; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 176; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 2; I. MARIEN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie.”, *supra* vn. 77, 104.

⁸¹ I. MARIEN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie.”, *supra* vn. 77, 105; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1276; VDAB, Aan de bak (van)uit de bak. Een brug tussen gevangenis en arbeidsmarkt, *Arbeidsmarkttopic* 2004, (1) 1.

ICT gebruikten. De gedetineerden die voor hun detentie geen ICT gebruikten zullen minder geneigd zijn om in hun detentie ICT te gebruiken.⁸² Er is ook een digitale kloof zichtbaar tussen deze twee groepen van gedetineerden.⁸³

Een belangrijke drempel voor gedetineerden is de sociale drempel. Dit houdt in dat sociale netwerken een invloed uitoefenen op het stimuleren van bezit en gebruik van ICT.⁸⁴ Doordat gedetineerden een verminderd, ICT- arm, sociaal netwerk hebben, zal dat sociaal netwerk ook minder invloed uitoefenen om de gedetineerde aan te zetten tot het gebruik van ICT. Voor het wegwerken van de sociale drempels bij kansengroepen is vertrouwen een essentieel element.⁸⁵ Anderzijds is controle wel nodig, vooral in een gevangeniscontext.⁸⁶

Volgens LIVINGSTONE en HELSPER wordt ICT-gebruik het meest beïnvloed door sociale en culturele factoren.⁸⁷ HARGITTAI spreekt over het technisch materiaal en de autonomie van het gebruik.⁸⁸ Dit laatste betreft het feit dat iemand zelf beslist wanneer en waarom hij internet gebruikt. De beschikbaarheid van sociale netwerken is ook belangrijk voor HARGITTAI.⁸⁹ In de gevangenis is deze beschikbaarheid klein, waardoor het verschil mogelijk verklaard kan worden tussen personen die ICT gebruiken en personen die geen ICT gebruiken.

De factoren die HARGITTAI aanhaalt zijn van belang om vaardigheden te ontwikkelen.⁹⁰ Daarnaast wordt het gebrek aan digitale vaardigheden steeds belangrijker voor het verklaren van

---

⁸² Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 543; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 781; XA NEIRA CRUZ, “Literacy media and social integration of the elderly prison population”, *Revista Latina de Comunicacion Social* 2016, (197) 198.

⁸³ P. BOCKLANDT, “PrisonCloud...mag het iets meer zijn?!” *Fatik* 2017, (11) 15; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 543; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 780.

⁸⁴ I. MARIEN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie.”, *supra* vn. 77, 105; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn 17, 28.

⁸⁵ I. MARIEN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie.”, *supra* vn. 77, 112.

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ E.J. HELSPER en S. LIVINGSTONE, “Gradations in digital inclusion: children, young people and the digital divide”, *New Media & Society* 2007, (671) 673; I. MARIEN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie.”, *supra* vn. 77, 107.

⁸⁸ E. HARGITTAI, “The Digital Divide”, *supra* vn. 77, 829; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1276.

⁸⁹ E. HARGITTAI, “The Digital Divide”, *supra* vn. 77, 830.

⁹⁰ E. HARGITTAI, “The Digital Divide”, *supra* vn. 77, 829.

sociale uitsluiting.⁹¹ Hierdoor kan het van belang zijn dat een gedetineerde nog internettoegang heeft tijdens zijn detentie om later niet volledig uitgesloten te worden.⁹² Wat onder digitale vaardigheden valt, is zeer ruim. Een veelgebruikte opdeling is deze van VAN DIJK en VAN DEURSEN. Dit bevat de operationele, formele, strategische en informatievaardigheden.⁹³ De “operationele vaardigheden” verwijzen naar de knoppenkennis die nodig is om media effectief te kunnen besturen.⁹⁴ Gedetineerden kunnen bijvoorbeeld les volgen over Word, Excel ... (*infra* p. 26). Hierdoor moet er toch een zekere kennis zijn over de bepaalde basisvaardigheden voor het besturen van een computer.⁹⁵ Een deel van de gedetineerden bevat dus zeker deze kennis. “Formele vaardigheden” gaan over het kunnen werken met de specifieke structuur van internet.⁹⁶ Hierbij kan bijvoorbeeld gesteld worden dat bepaalde personen beter kunnen werken met de zoekmachine Google dan met de zoekmachine Bing. “Strategische vaardigheden” bevatten het verbeteren van de eigen maatschappelijke positie door het strategisch gebruiken van nieuwe media.⁹⁷ Gedetineerden kunnen het internet namelijk strategisch gebruiken om werk te zoeken. Als een gedetineerde werk vindt op het einde van de detentieperiode is de maatschappelijke positie van de gedetineerde verbeterd en zal hij een betere re-integratie meemaken.⁹⁸ “Informatievaardigheden” zijn het vermogen om media-inhoud te zoeken, vinden, selecteren ...⁹⁹

Volgens VAN DIJK en VAN DEURSEN is er een groot probleem met de “strategische” en “informatievaardigheden”: deze moeten namelijk aangeleerd worden, maar in de vrije

---

⁹¹ I. MARIEN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie.”, *supra* vn. 77, 107; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1274; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 26.

⁹² Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 774.

⁹³ A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 59; A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 393.

⁹⁴ A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 59; A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 393.

⁹⁵ A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 33; A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 394.

⁹⁶ A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 63; A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 393.

⁹⁷ E. HARGITTAI, “The Digital Divide”, *supra* vn. 77, 828; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 68; A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 394.

⁹⁸ VDAB, Aan de bak (van)uit de bak. Een brug tussen gevangenis en arbeidsmarkt, *Arbeidsmarkttopic*, 2004, (1) 2.

⁹⁹ E. HARGITTAI, “The Digital Divide”, *supra* vn. 77, 828; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 65; A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 340.

samenleving wordt dit zelden gedaan.¹⁰⁰ VAN DEURSEN heeft aangetoond dat veel jongeren niet over deze vaardigheden beschikken.¹⁰¹ Het merendeel van de populatie in de gevangenis is jonger dan 35 jaar, dus bezit deze vaardigheden niet.¹⁰² Een gedetineerde moet vooraleer hij terug in de buitenwereld komt deze vaardigheden bezitten, anders wordt het moeilijk om zich aan te passen.¹⁰³

Daarom is het van belang om te kijken naar digitale inclusie. Dit betreft volgens MARIËN en VLEUGELS “het herintegreren of het sociaal insluiten van uitgesloten groepen door middel van initiatieven die direct of indirect toegespitst zijn op het verschaffen van toegang en het leren gebruiken van ICT of door middel van ICT sociale insluiting nastreven”.¹⁰⁴ Weliswaar moet opgemerkt worden dat het onderzoek van MARIËN en VLEUGELS focust op personen die een ICT-gerelateerde opleiding volgen in een opleidingscentrum. Er is een nood aan een correct beeld van de digitale uitsluiting, de kwaliteit van de toegang, de gebruikscontext en het vaardigheidsniveau van burgers in kaart brengt.¹⁰⁵ Dit kan meer specifiek gemaakt worden doordat deze factoren van gedetineerden bekeken kunnen worden in plaats van burgers die behoren tot de kansengroepen. Daarnaast moet er ook een beleid komen rond digitale inclusie.¹⁰⁶

Vervolgens heeft HELSPER ook onderzoek gedaan naar digitale exclusie. Zij heeft namelijk het *Corresponding Fields Model* ontwikkeld. Dit is een model die de link tussen digitale en sociale exclusie aantoont op basis van macro-economische, meso-sociale en micropsychologische

---

¹⁰⁰ I. MARIËN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie.”, *supra* vn. 77, 108 en 112; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 105; A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 400.

¹⁰¹ A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 399.

¹⁰² VDAB, Aan de bak (van)uit de bak. Een brug tussen gevangenis en arbeidsmarkt, *Arbeidsmarkttopic*, 2004, (1) 6.

¹⁰³ K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 123; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 3; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 545; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 13; J. TURNER, *The Prison Boundary. Between society and carceral space*, Londen, Springer Nature, 2016, 88; H. VANDEBOSCH, “Het belang van mediagebruik tijdens de detentie in het licht van de herintrede in de maatschappij: resultaten van enkele Vlaamse studies”, *Panopticon* 2004, (252) 253 en 265.

¹⁰⁴ E.J. HELSPER en S. LIVINGSTONE, “Gradations in digital inclusion: children, young people and the digital divide”, *New Media & Society* 2007, (671) 673; I. MARIËN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie.”, *supra* vn. 77, 105.

¹⁰⁵ E.J. HELSPER en S. LIVINGSTONE, “Gradations in digital inclusion: children, young people and the digital divide”, *New Media & Society* 2007, (671) 673; I. MARIËN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie.”, *supra* vn. 77, 116.

¹⁰⁶ I. MARIËN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie.”, *supra* vn. 77, 116.

factoren.¹⁰⁷ De link tussen de digitale en sociale exclusie is aanwezig op het economisch, sociaal, cultureel en persoonlijk vlak.¹⁰⁸ Met sociale exclusie wordt bedoeld dat iemand niet deelneemt aan de basisactiviteiten van de samenleving waarin hij of zij woont.¹⁰⁹ Wat betreft gedetineerden kan dit gekoppeld worden aan het normaliseringsbeginsel (*supra* p. 3).

Digitale exclusie wordt beïnvloed door sociale exclusie omwille van *social impact mediators*.¹¹⁰ Hieronder valt de individuele toegang tot internet, de individuele vaardigheden en het individueel gedrag.¹¹¹ Toegang tot internet is de meest *basic mediator*, omdat iemand zonder de toegang geen internet kan gebruiken.¹¹² Om internet te gebruiken zijn er ook een aantal vaardigheden vereist. Indien iemand niet over deze vaardigheden beschikt dan zal deze persoon het internet niet kunnen gebruiken.¹¹³ Dit zijn de “operationele” en “formele vaardigheden” van VAN DIJK en VAN DEURSEN (*supra* p. 16). Het gedrag van een persoon speelt ook een rol, meer bepaald als iemand bijvoorbeeld bang is voor de gevaren van internet, zal deze persoon ook minder het internet raadplegen.¹¹⁴ Deze *social impact mediators* zijn dus belangrijke voorwaarden die voldaan moeten zijn voordat iemand het internet zal gebruiken.¹¹⁵

Daarnaast wordt sociale exclusie ook beïnvloed door digitale exclusie omwille van *digital impact mediators*.¹¹⁶ Hieronder valt de relevantie van het internetgebruik, de kwaliteit, het bezit en duurzaamheid.¹¹⁷ Het internetgebruik moet relevant zijn voor het sociale leven.¹¹⁸ Het gebruik

---

¹⁰⁷ E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model for the links between social and digital exclusion”, *Communication theory* 2012, (403) 404 (hierna: E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”)

¹⁰⁸ F. ANTHIAS, “The Concept of ‘Social Division’ and Theorising Social Stratification: Looking at Ethnicity and Class”, *Sociology* 2001, (835) 837-838; M. BARREIRO-GEN en I. NOVO-CORTI, “Collaborative learning”, *supra* vn. 77, 1173; E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 405; E.J. HELSPER en S. LIVINGSTONE, “Gradations in digital inclusion: children, young people and the digital divide”, *New Media & Society* 2007, (671) 673; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1277.

¹⁰⁹ E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 406; E.J. HELSPER, *Digital Inclusion*, *supra* vn. 77, 4; J. TURNER, *The Prison Boundary. Between society and carceral space*, Londen, Springer Nature, 2016, 173.

¹¹⁰ E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 405.

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 411; E.J. HELSPER, *Digital Inclusion*, *supra* vn. 77, 3.

¹¹³ E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 411.

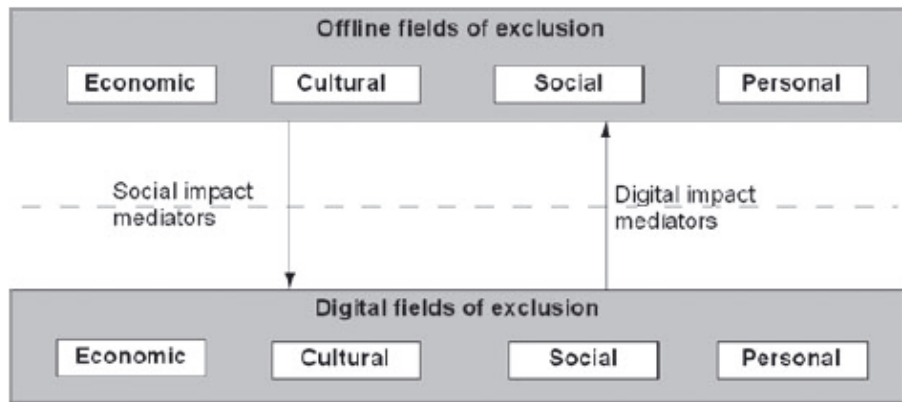
¹¹⁴ *Ibid.*, 412.

¹¹⁵ E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 412; E.J. HELSPER, *Digital Inclusion*, *supra* vn. 77, 4.

¹¹⁶ E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 405.

¹¹⁷ *Ibid.*

van internet moet positief zijn.¹¹⁹ Daarnaast moet de gebruiker het gevoel hebben dat hij de eigenaar is van de digitale raadplegingen.¹²⁰ Ten slotte moet de digitale ervaring duurzaam zijn over de tijd.¹²¹ Figuur 1 stelt het *Corresponding Fields Model* voor.

Figuur 1. *Corresponding Fields Model*

Het model onderscheidt vier dimensies voor de wederzijdse invloed van sociale en digitale exclusie. REISDORF en RIKARD hebben dit model toegepast op gedetineerden. Zij hebben dit voorgesteld in een schema die in bijlage 1 is opgenomen. Deze studie werd uitgevoerd in 2015 in enkele gevangnissen in het VK. Gevangenschap heeft namelijk een negatieve invloed op zowel het economisch, cultureel, sociaal als persoonlijk vlak.¹²² Het is van belang om op te merken dat deze vlakken elkaar beïnvloeden.¹²³

Onder het “economisch vlak” wordt armoede, werkloosheid en economisch kapitaal begrepen.¹²⁴ Deze worden gemeten aan de hand van inkomen, educatie, werk en toegang tot financiële diensten.¹²⁵ Voor gedetineerden is het vaak onmogelijk om een vorige job terug uit te oefenen,

¹¹⁸ *Ibid.*, 415.

¹¹⁹ *Ibid.*

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ *Ibid.*

¹²² B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1280.

¹²³ *Ibid.*

¹²⁴ F. ANTHIAS, “The Concept of ‘Social Division’ and Theorising Social Stratification: Looking at Ethnicity and Class”, *Sociology* 2001, (835) 838; E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 407; E.J. HELSPER, *Digital Inclusion*, *supra* vn. 77, 8; E.J. HELSPER en S. LIVINGSTONE, “Gradations in digital inclusion: children, young people and the digital divide”, *New Media & Society* 2007, (671) 676.

¹²⁵ E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 407.

daarom moet er na vrijlating vaardigheden aangeleerd worden.¹²⁶ Dit kan bijvoorbeeld informatie omvatten over hoe werkvaardigheden ontwikkeld kunnen worden, over de manier waarop werk gevonden kan worden ...¹²⁷ Daarnaast kan er makkelijker online een job gevonden worden. Met het “cultureel vlak” wordt bedoeld dat er gedeelde normen zijn dat een gedrag leidt.¹²⁸ Deze normen geven een mening aan een bepaalde groep en zeggen hoe een bepaalde groep zich moet gedragen.¹²⁹ Na detentie kunnen gedetineerden hun identiteit terug vormgeven op basis van de waarden en normen die gelden in een bepaalde groep.¹³⁰

Onder het “sociale vlak” wordt bedoeld dat er een zekere betrokkenheid en gehechtheid is met een netwerk, die toegang heeft tot informatie en steun.¹³¹ Gedetineerden leven in een kleine gemeenschap.¹³² Dit is totaal verschillend in de bredere samenleving, waar er familie, vrienden ... aanwezig zijn. Als gedetineerden vrijkomen, dan herstellen ze de contacten met familie en vrienden opnieuw. Hierbij kan internet en sociale media van belang zijn om contacten te onderhouden.¹³³ Ten slotte wordt met het “persoonlijk vlak” bedoeld dat personen voordelen en nieuwe mogelijkheden krijgen, onafhankelijk van de persoon zijn economische, culturele en sociale achtergrond.¹³⁴ Hieronder kan dus gedrag, persoonlijkheid en het mentaal welzijn geklasseerd worden. Gedetineerden kunnen deelnemen aan activiteiten, maar deze zijn vooraf vastgelegd, dus gedetineerden hebben geen vrijheid om hierover te beslissen. Bovendien wordt er constant toezicht uitgeoefend op gedetineerden.¹³⁵ Na de vrijlating zal een gedetineerde zijn eigen identiteit terug vormgeven en zal hij zijn persoonlijke activiteiten terug uitvoeren. Hierbij kan de digitale wereld een rol spelen, namelijk om activiteiten te bepalen, om zich te entertainen ...¹³⁶

---

¹²⁶ B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1281.

¹²⁷ *Ibid.*, 1283.

¹²⁸ F. ANTHIAS, “The Concept of ‘Social Division’ and Theorising Social Stratification: Looking at Ethnicity and Class”, *Sociology* 2001, (835) 839; E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 407.

¹²⁹ E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 407.

¹³⁰ B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1285.

¹³¹ F. ANTHIAS, “The Concept of ‘Social Division’ and Theorising Social Stratification: Looking at Ethnicity and Class”, *Sociology* 2001, (835) 841; E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 408; E.J. HELSPER, *Digital Inclusion*, *supra* vn. 77, 7.

¹³² B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1284.

¹³³ E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 414; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1284.

¹³⁴ E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 409.

¹³⁵ B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1284.

¹³⁶ E.J. HELSPER, “A Corresponding Fields Model”, *supra* vn. 107, 414; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1284.

Daarnaast voegen REISDORF en RIKARD nog een gezondheidsvlak aan het model toe. Gedetineerden ontvangen basisgezondheidszorg tijdens hun detentie.¹³⁷ Na hun vrijlating moeten gedetineerden deze gezondheidszorg zelf zien te vinden.¹³⁸ Hierbij kan internet en de digitale wereld een rol spelen. Een persoon kan namelijk online informatie opzoeken. Daarnaast kunnen er ook andere digitale aspecten gebruikt worden, bijvoorbeeld meditatie- en zelfverzorgingsapps.

1.4. Situatie in andere landen

In dit onderdeel wordt aangehaald hoe internet aanwezig is in gevangenissen in andere landen. De landen die hieronder weergegeven zijn, zijn het VK, Australië, Denemarken en Rusland. Hieruit zal blijken dat internet uiteenlopende vormen aanneemt. In dit onderdeel zijn enkel landen opgenomen die al een zekere vorm van internet toelaten in detentie. Deze opsomming is niet exhaustief. Er is voor deze welbepaalde landen gekozen aangezien deze voorbeelden beschikbaar waren in de literatuur.

In het VK zijn er zeven gevangenissen die internet gebruiken. Internet wordt gebruikt voor leermogelijkheden en voor training van computergebruik.¹³⁹ Er waren wel grenzen aan het gebruik van het internet, doordat er een hogere prioriteit is voor veiligheidsoverwegingen en de publieke opinie dan voor de educatie van gedetineerden.¹⁴⁰ Daarnaast is er in twee gevangenissen in het VK Skype aanwezig.¹⁴¹ Dit wordt vooral gebruikt wanneer de familie niet op bezoek kan komen. De gedetineerden moeten het gebruik van Skype wel verdienen door goed gedrag.¹⁴² Ten

---

¹³⁷ B. CLAES, T. MAESELE, N. VETTENBURG en L. VAN GARSSE, “Humane detentie en sociale rechten. Een thematische verkenning binnen en overheen de muren”, *Panopticon* 2016, (122) 128; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1285.

¹³⁸ B. CLAES, e.a., “Humane detentie en sociale rechten. Een thematische verkenning binnen en overheen de muren”, *Panopticon* 2016, (122) 128; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1285.

¹³⁹ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 14; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 133; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 173; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 6; P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-access.”, *supra* vn. 5, 457.

¹⁴⁰ Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 133-134; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 538; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 773.

¹⁴¹ Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 543; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 777.

¹⁴² Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 544.

slotte is in het VK een *secure relay messaging* systeem aanwezig.¹⁴³ Dit zorgt ervoor dat de gedetineerde een soort van e-mail kan versturen. De gedetineerde schrijft een brief, deze wordt ingescand en doorgestuurd naar de persoon voor wie het bestemd is. Het antwoord op de mail ontvangt de gevangenis en de gedetineerde ontvangt dit antwoord afgeprint op papier. Doordat niet alle gevangenissen in het VK internettoegang voorzien, zou dit kunnen leiden tot een onderscheid tussen gevangenissen.¹⁴⁴ In België kan er ook een onderscheid gezien worden tussen gevangenissen, namelijk diegene met toegang tot PrisonCloud en diegene zonder toegang tot PrisonCloud.¹⁴⁵ Hier kan aan tegemoet gekomen worden door bijvoorbeeld in een computerlokaal de toegang tot PrisonCloud, of bepaalde interactieve websites mogelijk te maken.¹⁴⁶

In Australië wordt in de meeste gevangenissen computertoegang verleend in het kader van opleiding, werk en trainingsdoelen.¹⁴⁷ Slechts in enkele gevangenissen is het toegestaan dat gedetineerden een computer op cel hebben om te studeren of voor andere re-integratiedoelen.¹⁴⁸ Deze toegang wordt afgestemd per gedetineerde.¹⁴⁹ Er is één gevangenis die gedetineerden toelaat om e-mailmogelijkheden te gebruiken, dit is wel gelimiteerd tot vijf contacten.¹⁵⁰ Daarnaast komen videomogelijkheden ook vaak voor in Australische gevangenissen.¹⁵¹

In Denemarken wordt er in open gevangenissen op drie manieren internettoegang verleend.¹⁵² Ten eerste kan dit door een computer op de cel. Dit wordt amper gebruikt. Als het gebruikt wordt, is dit enkel voor leerdoelstellingen of het vinden van werk.¹⁵³ Hierbij zijn er niet noodzakelijk grenzen gesteld aan deze internettoegang.¹⁵⁴ Ten tweede kan er internettoegang

---

¹⁴³ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 28.

¹⁴⁴ Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world", *supra* vn. , 541; Y. JEWKES, "The role of the Internet", *supra* vn. 13, 187.

¹⁴⁵ P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 42.

¹⁴⁶ *Ibid.*, 45.

¹⁴⁷ A. KERR en M. WILLIS, "Prisoner use of information", *supra* vn. 16, 2.

¹⁴⁸ *Ibid.*

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ *Ibid.*, 4.

¹⁵¹ *Ibid.*, 6.

¹⁵² P. SCHARFF SMITH, "Imprisonment and Internet-acces.", *supra* vn. 5, 459.

¹⁵³ *Ibid.*

¹⁵⁴ *Ibid.*

verleend worden door een computer in een klaslokaal.¹⁵⁵ Hierbij is het van belang om op te merken dat er altijd een leerkracht aanwezig moet zijn en dat dit enkel mogelijk is voor leerdoelstellingen.¹⁵⁶ Ten derde kan er toegang tot het internet zijn in een internetcafé.¹⁵⁷ Dit is in Denemarken de meest gebruikte methode om internet toe te laten in detentie.¹⁵⁸ Dit is wel slechts een beperkte toegang tot het internet, bijvoorbeeld datingsites en pornosites zijn geblokkeerd.¹⁵⁹

In Rusland zijn er een aantal websites die door gedetineerden, familieleden ... zijn opgericht en beschikbaar zijn voor gedetineerden.¹⁶⁰ Dit betreft sites over de mensenrechten, gevangenis gerelateerde topics, informatie voor de families ...¹⁶¹ Gedetineerden kunnen op deze websites een profiel aanmaken, waardoor ze kunnen communiceren met andere personen.¹⁶² Daarnaast zijn er in de Russische arresthuizen internetshops aanwezig.¹⁶³ Hierbij spreken KATZ en PIACENTINI over de-institutionalisering van gevangenis en re-territorialisatie van gedetineerden.¹⁶⁴ Met de-institutionalisering wordt er bedoeld dat gedetineerden niet meer in een institutioneel gebouw zitten, maar dat er een nieuwe, meer virtuele ruimte wordt gecreëerd.¹⁶⁵ Met re-territorialisatie wordt bedoeld dat gedetineerden in een virtuele ruimte geplaatst worden die zichtbaar is voor de gewone burger.¹⁶⁶

1.5. Risico's en opportuniteiten aan internet in de gevangenis

Dit onderdeel stelt enerzijds de risico's die verbonden zijn aan de invoering van internet in de gevangenis voor en anderzijds de opportuniteiten die verbonden zijn aan internet in de gevangenis. Dit onderdeel sluit af met een samenvattende tabel.

---

¹⁵⁵ *Ibid.*

¹⁵⁶ *Ibid.*, 460.

¹⁵⁷ *Ibid.*, 459.

¹⁵⁸ *Ibid.*, 460.

¹⁵⁹ *Ibid.*

¹⁶⁰ E. KATZ en L. PIACENTINI, "The Virtual Reality of Imprisonment: The Impact of Social Media on Prisoner Agency and Prison Structure in Russian Prisons", *Oñati Socio-legal Series* 2018, (183) 193.

¹⁶¹ *Ibid.*

¹⁶² *Ibid.*, 194.

¹⁶³ J. PALLOT, "Penitentiary Systems in the Era of Internet Services in Russia", *Laboratorium* 2013, (119) 119.

¹⁶⁴ E. KATZ en L. PIACENTINI, "The Virtual Reality of Imprisonment: The Impact of Social Media on Prisoner Agency and Prison Structure in Russian Prisons", *Oñati Socio-legal Series* 2018, (183) 186.

¹⁶⁵ *Ibid.*

¹⁶⁶ *Ibid.*

1.5.1. Risico's aan internet in de gevangenis

In de literatuur zijn enkele risico's gevonden met betrekking tot internet in de gevangenis. Het grootste risico betreft een probleem voor de veiligheid.¹⁶⁷ Hierbij kunnen twee tegenstrijdigheden vastgesteld worden. Ten eerste is het waarschijnlijk dat het niet toelaten van internet grotere gevolgen heeft dan de mogelijke veiligheidsrisico's. Een gedetineerde die niets weet over technologie en hoe ermee te werken kan niet functioneren in de hedendaagse samenleving.¹⁶⁸ Daardoor zal de re-integratie moeilijker verlopen en zal er een grotere kost zijn dan de invoering van internet (*infra* p. 28). Ten tweede zal de vrije toegang tot het internet door de overheid geconcretiseerd worden in termen van veiligheid en controle, dit zowel in de gevangenis als buiten de gevangenis.¹⁶⁹ Het veiligheidsprobleem kan wel deels opgelost worden door beperkingen aan te brengen. Dit kan zowel fysiek als virtueel gebeuren. Voorbeelden van fysieke beperkingen zijn de internettoelating afstemmen per gedetineerde¹⁷⁰, tijds- en plaatsbeperkingen¹⁷¹, een penitentiaire beampte die aanwezig is terwijl de gedetineerde het

---

¹⁶⁷ A. ADAMS en A. PIKE, "Digital exclusion or learning exclusion? An ethnographic study of adult male distance learners in English prisons", *Research in Learning Technology* 2012, (363) 366; M. BARREIRO-GEN en I. NOVO-CORTI, "Collaborative learning", *supra* vn. 77, 1172; K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", *supra* vn. 4, 40; K. BEYENS, "PrisonCloud.", *supra* vn. 17, 125; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 42; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 5; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, "Countering isolation with the use of technology", *supra* vn. 18, 109; R. HOLMAN, A. NETHERY en M. RAE, "Self-represented witnessing: the use of social media by asylum seekers in Australia's offshore immigration detention centres", *Media, Culture & Society* 2018, (479) 484; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, "Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology", *supra* vn. 28, 140; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world", *supra* vn. 4, 548; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "(B)locked sites", *supra* vn. 4, 773; Y. JEWKES, "The role of the Internet", *supra* vn. 13, 183; A. KERR en M. WILLIS, "Prisoner use of information", *supra* vn. 16, 12; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 11; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, "Digital transformation for prisons", *supra* vn. 5, 259; H. VANDEBOSCH, "Het belang van mediagebruik tijdens de detentie in het licht van de herintrede in de maatschappij: resultaten van enkele Vlaamse studies", *Panopticon* 2004, (252) 258.

¹⁶⁸ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 5; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, "Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology", *supra* vn. 28, 140; Y. JEWKES, "The role of the Internet", *supra* vn. 13, 184

¹⁶⁹ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 5; H. DE VOS, "Normalisering: een complex process", *supra* vn. 4, 187; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, "Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology", *supra* vn. 28, 140; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world", *supra* vn. 4, 544; Y. JEWKES, "The role of the Internet", *supra* vn. 13, 184; A. KERR & M. WILLIS, "Prisoner use of information", *supra* vn. 16, 12; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 36; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, "Digital transformation for prisons", *supra* vn. 5, 264; P. SCHARFF SMITH, "Imprisonment and Internet-access.", *supra* vn. 5, 456.

¹⁷⁰ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 6.

¹⁷¹ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 6; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, "Countering isolation with the use of technology", *supra* vn. 18, 108; H. DE VOS, "Normalisering: een complex process", *supra* vn. 4, 187; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 30.

internet gebruikt¹⁷². Voorbeelden van virtuele beperkingen zijn geen toegang verlenen tot bepaalde websites¹⁷³ en internetactiviteit traceren¹⁷⁴.

Daarnaast zijn er ook nog enkele andere risico's. Ten eerste kunnen de slachtoffers gecontacteerd worden.¹⁷⁵ Dit kan eventueel leiden tot secundaire victimisering. Hierbij kan ook opgemerkt worden dat getuigen gecontacteerd en gehanteerd kunnen worden.¹⁷⁶ Ten tweede kunnen de criminele activiteiten voortgezet worden.¹⁷⁷ Vervolgens halen CHAMPION en EDGAR aan dat het mogelijk is om in contact te komen met mensen om een ontsnapping te regelen.¹⁷⁸ Ten slotte valt op te merken dat een internettoegang tot een groter onderscheid tussen gedetineerden kan leiden (*supra* p. 15). Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn tussen jongere en oudere gedetineerden, maar evengoed tussen gedetineerden die goed overweg kunnen met een computer en gedetineerden die minder goed overweg kunnen met een computer.¹⁷⁹ Daarnaast kan dit ook zijn omwille van een taalbarrière, financiële mogelijkheden, specifieke sociale achtergrond ...¹⁸⁰

---

¹⁷² N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 6; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 12.

¹⁷³ K. BEYENS, "Penologisch perspectief", *supra* vn. 5, 27; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 5; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, "Countering isolation with the use of technology", *supra* vn. 18, 108; H. DE VOS, "Normalisering: een complex process", *supra* vn. 4, 187; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 12; S. MALLIET en W. RIBBENS, "Exploring the appeal of digital games to male prisoners", *Poetics* 2015, (1) 7; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, "Digital rehabilitation", *supra* vn. 35, 1286.

¹⁷⁴ W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 36.

¹⁷⁵ K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", *supra* vn. 4, 40; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 5; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, "Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology", *supra* vn. 28, 138; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world", *supra* vn. 4, 541; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "(B)locked sites", *supra* vn. 4, 774; Y. JEWKES, "The role of the Internet", *supra* vn. 13, 177; P. SCHARFF SMITH, "Imprisonment and Internet-acces.", *supra* vn. 5, 475.

¹⁷⁶ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 5.

¹⁷⁷ K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", *supra* vn. 4, 40; K. BEYENS, "PrisonCloud.", *supra* vn. 17, 126; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 5; H. DE VOS, "Normalisering: een complex process", *supra* vn. 4, 187; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, "Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology", *supra* vn. 28, 138; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world", *supra* vn. 4, 542; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "(B)locked sites", *supra* vn. 4, 774; Y. JEWKES, "The role of the Internet", *supra* vn. 13, 177; A. KERR en M. WILLIS, "Prisoner use of information", *supra* vn. 16, 12; P. SCHARFF SMITH, "Imprisonment and Internet-acces.", *supra* vn. 5, 456; H. VANDEBOSCH, "Het belang van mediagebruik tijdens de detentie in het licht van de herintrede in de maatschappij: resultaten van enkele Vlaamse studies", *Panopticon* 2004, (252) 258.

¹⁷⁸ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 5.

¹⁷⁹ P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 43; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "(B)locked sites", *supra* vn. 4, 781; Y. JEWKES, *Captive audience*, *supra* vn. 13, 96.

¹⁸⁰ P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 44; Y. JEWKES, *Captive audience*, *supra* vn. 13, 96.

1.5.2. Opportuniteiten aan internet in de gevangenis

Vervolgens zijn er in de literatuur opportuniteiten gevonden met betrekking tot internet in de gevangenis. In verschillende landen wordt internet in de gevangenis gebruikt in het kader van online leren, maar ook bijvoorbeeld om te leren werken met Word, PowerPoint en Excel.¹⁸¹ PrisonCloud wordt gebruikt om Nederlands te leren aan anderstaligen.¹⁸² In het VK wordt internet gebruikt om anderstaligen Engels aan te leren.¹⁸³ Het internet is van belang om allerlei informatie op te zoeken, online examens af te leggen, afspraken te maken met een lesgever ...¹⁸⁴ Daarnaast kan een opleiding van gedetineerden verder gezet worden, indien een gedetineerde overgeplaatst wordt of vrij gelaten wordt.¹⁸⁵

Vervolgens is internet in de gevangenis nuttig voor re-integratie en rehabilitatie.¹⁸⁶ De woonst en

---

¹⁸¹ A. ADAMS en A. PIKE, "Digital exclusion or learning exclusion? An ethnographic study of adult male distance learners in English prisons", *Research in Learning Technology* 2012, (363) 363; M. BARREIRO-GEN en I. NOVO-CORTI, "Collaborative learning", *supra* vn. 77, 1173 en 1176; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 11; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, "Countering isolation with the use of technology", *supra* vn. 18, 99; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, "Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology", *supra* vn. 28, 133; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world", *supra* vn. 4, 542; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "(B)locked sites", *supra* vn. 4, 774 en 778; Y. JEWKES, "The role of the Internet", *supra* vn. 13, 172; Y. JEWKES, "The use of media in constructing identities in the masculine environment of men's prisons", *European Journal of Communication* 2002, (205) 212; A. KERR en M. WILLIS, "Prisoner use of information", *supra* vn. 16, 7; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 11; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, "Digital transformation for prisons", *supra* vn. 5, 264; XA NEIRA CRUZ, "Literacy media and social integration of the elderly prison population", *Revista Latina de Comunicacion Social* 2016, (197) 205; P. SCHARFF SMITH, "Imprisonment and Internet-acces.", *supra* vn. 5, 456.

¹⁸² P. BOCKLANDT, "PrisonCloud...mag het iets meer zijn?!", *Fatik* 2017, (11) 14; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 28.

¹⁸³ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 16; Y. JEWKES, "The role of the Internet", *supra* vn. 13, 172

¹⁸⁴ P. BOCKLANDT, "PrisonCloud...mag het iets meer zijn?!", *Fatik* 2017, (11) 14; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 28; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 31, 14 en 19; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, "Countering isolation with the use of technology", *supra* vn.17, 104; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 13 en 22.

¹⁸⁵ W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 11.

¹⁸⁶ K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", *supra* vn. 4, 40; K. BEYENS, "PrisonCloud.", *supra* vn. 17, 123; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 42; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 9; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, "Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology", *supra* vn. 28, 133; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world", *supra* vn. 4, 535; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "(B)locked sites", *supra* vn. 4, 773; Y. JEWKES, "Penitentiary systems in the era of internet services in the west", *Laboratorium* 2013, (125) 128; Y. JEWKES, "The role of the Internet", *supra* vn. 13, 184; Y. JEWKES, *Captive audience*, *supra* vn. 13, 120; A. KERR en M. WILLIS, "Prisoner use of information", *supra* vn. 16, 6 en 10; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, "Digital transformation for prisons", *supra* vn. 5, 258; XA NEIRA CRUZ, "Literacy media and social integration of the elderly prison population", *Revista Latina de Comunicacion Social* 2016, (197) 205; J. PERKINS, A. RAND en A. SCHEAFFER, "Social media usage and incarcerated women: a pilot study", *The Prison Journal*

het werk na detentie kan tijdens de detentie geregeld worden.¹⁸⁷ De VDAB-applicatie rond sollicitatie was al opgenomen aan PrisonCloud.¹⁸⁸ Door deze VDAB-applicatie werd er weliswaar misbruik gemaakt. Gedetineerden hebben via deze pagina mails gestuurd naar personen in de vrije samenleving, waardoor dit terug afgesloten werd.¹⁸⁹ Er kan bovendien door internetgebruik meer connectie gevoeld worden met de buitenwereld.¹⁹⁰ Hierbij kan de digitale re-integratie vermeld worden.¹⁹¹ De samenleving is volledig ingebed met internet. Door detentie hebben gedetineerden deze ervaringen niet en moeten de gedetineerden ook opnieuw vaardigheden in verband met internet aanleren.¹⁹² Een gedetineerde is namelijk digitaal uitgesloten tijdens zijn detentie.¹⁹³

Ten derde kan internet in de gevangenis ervoor zorgen dat de personeelskost en andere kosten verminderd worden.¹⁹⁴ Een voorbeeld die hierbij aangehaald kan worden is dat rapportbriefjes die

---

2018, (3) 5; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1276; P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-access.”, *supra* vn. 5, 456; X, *New women’s prison to let inmates cook, use internet*, 2019, https://yle.fi/uutiset/osasto/news/new_womens_prison_to_let_inmates_cook_use_internet/10954869 (consultatie 2 november 2019).

¹⁸⁷ A. ADAMS en A. PIKE, “Digital exclusion or learning exclusion? An ethnographic study of adult male distance learners in English prisons”, *Research in Learning Technology* 2012, (363) 366; K. BEYENS, “Penologisch perspectief”, *supra* vn. 5, 27; P. BOCKLANDT, “PrisonCloud...mag het iets meer zijn?!” *Fatik* 2017, (11) 15; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 9; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 8; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 20; H. VANDEBOSCH, “Het belang van mediagebruik tijdens de detentie in het licht van de herintrede in de maatschappij: resultaten van enkele Vlaamse studies”, *Panopticon* 2004, (252) 254.

¹⁸⁸ P. BOCKLANDT, “PrisonCloud...mag het iets meer zijn?!” *Fatik* 2017, (11) 16; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 10; FOD JUSTITIE, *Jaarverslag 2013 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen*, Brussel, FOD Justitie, 2014, 52.

¹⁸⁹ B. FOUBERT, en T. LE BACQ, ‘*Superbeveiligd’ internet, maar gevangenen mailen erop los*, 2014, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20140924_01286181 (consultatie 18 maart 2020).

¹⁹⁰ Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 774.

¹⁹¹ XA NEIRA CRUZ, “Literacy media and social integration of the elderly prison population”, *Revista Latina de Comunicacion Social* 2016, (197) 207; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1276.

¹⁹² K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 123; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 9 en 22; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 14; XA NEIRA CRUZ, “Literacy media and social integration of the elderly prison population”, *Revista Latina de Comunicacion Social* 2016, (197) 207.

¹⁹³ K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 124; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1276.

¹⁹⁴ M. BARREIRO-GEN en I. NOVO-CORTI, “Collaborative learning”, *supra* vn. 77, 1173; K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 124; K. BEYENS, “Penologisch perspectief”, *supra* vn. 5, 26; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 534; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 13; S.D. PHILIPS, *Video visits for children whose parents are incarcerated: In whose best interest?*, Washington, The Sentencing Project, 2012, 3; X, *New women’s prison to let inmates cook, use internet*, 2019, https://yle.fi/uutiset/osasto/news/new_womens_prison_to_let_inmates_cook_use_internet/10954869 (consultatie 2 november 2019).

digitaal verstuurd worden onmiddellijk bij de juiste dienst terechtkomen.¹⁹⁵ Daarnaast kan deze communicatie sneller gebeuren. Hierbij kan het wel mogelijk zijn dat de hulpverleners druk ervaren.¹⁹⁶ Deze opportuniteit moet genuanceerd worden, aangezien het invoeren van allerlei faciliteiten voor internet in de gevangenis veel geld kost.¹⁹⁷ Een andere nuancing is dat in tijden van hoge werkloosheid het verminderen van personeelskost eventueel voor een probleem kan zorgen.¹⁹⁸ Volgens CHAMPION en EDGAR mag internettoelating in de gevangenis niet leiden tot het verminderen van personeelskosten.¹⁹⁹ Daarnaast zullen er ook minder *face-to-face* contacten tussen personeel en gedetineerden plaatsvinden, dit kan mogelijk tot een veiligheidsprobleem leiden.²⁰⁰ Daarnaast is er een hoge kost verbonden aan een recidivist, indien beter ingezet wordt op re-integratie, educatie en dergelijke via gebruik van internet kan deze kost gereduceerd worden.²⁰¹

Vervolgens kunnen gedetineerden economische ervaringen opdoen, indien internet aanwezig is in de gevangenis.²⁰² Gedetineerde zouden namelijk online kunnen shoppen en winkels met elkaar vergelijken.²⁰³ Daarnaast kan er ook ingezet worden op de vaardigheden van gedetineerden.²⁰⁴

---

¹⁹⁵ K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 124; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 8.

¹⁹⁶ P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 21.

¹⁹⁷ K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 126; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 7; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 12; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, “Digital transformation for prisons”, *supra* vn. 5, 259.

¹⁹⁸ A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 13.

¹⁹⁹ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 3

²⁰⁰ P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 9; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 3.

²⁰¹ W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 19.

²⁰² M. BARREIRO-GEN en I. NOVO-CORTI, “Collaborative learning”, *supra* vn. 77, 1173; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 548; Y. JEWKES, “Penitentiary systems in the era of internet services in the west”, *Laboratorium* 2013, (125) 132; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 186; J. PALLOT, “Penitentiary Systems in the Era of Internet Services in Russia”, *Laboratorium* 2013, (119) 124; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 34.

²⁰³ Y. JEWKES, “Penitentiary systems in the era of internet services in the west”, *Laboratorium* 2013, (125) 132.

²⁰⁴ Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 773; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 175; Y. JEWKES, *Captive audience*, *supra* vn. 13, 113; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 9; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 13; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1279; P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-access.”, *supra* vn. 5, 456; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 26; X, *New women’s prison to let inmates cook, use internet*, 2019, https://yle.fi/uutiset/osasto/news/new_womens_prison_to_let_inmates_cook_use_internet/10954869 (consultatie 2 november 2019).

Dit kan gebeuren op het digitaal vlak, zoals web design en grafische vaardigheden,²⁰⁵ maar dit kan ook vaardigheden betreffen die nodig zijn om te functioneren in het alledaagse leven.²⁰⁶ Games kunnen gebruikt worden om deze vaardigheden op een luchtige manier aan te leren.²⁰⁷

Bovendien kunnen gedetineerden zelf hun verantwoordelijkheden opnemen en een controlegevoel hebben over hun detentietijd.²⁰⁸ Uit onderzoek kwam naar boven dat gedetineerden het belangrijk vinden om bijvoorbeeld zelf hun budget te beheren.²⁰⁹ Daarnaast kan sociale isolatie tegengaan worden.²¹⁰ Internetgerelateerde zaken zijn namelijk een basisonderdeel van het normale leven.²¹¹ Sociale relaties met de buitenwereld kunnen door internettoelating behouden blijven.²¹² Dit kan ervoor zorgen dat er geen sprake is van een bijkomende *pain of imprisonment* die de verbreking met familie of vrienden betreft (*supra* p. 10).

---

²⁰⁵ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 22.

²⁰⁶ X, *New women's prison to let inmates cook, use internet*, 2019, https://yle.fi/uutiset/osasto/news/new_womens_prison_to_let_inmates_cook_use_internet/10954869 (consultatie 2 november 2019).

²⁰⁷ A. KERR en M. WILLIS, "Prisoner use of information", *supra* vn. 16, 10; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 13; S. MALLIET en W. RIBBENS, "Exploring the appeal of digital games to male prisoners", *Poetics* 2015, (1) 16.

²⁰⁸ A. ADAMS en A. PIKE, "Digital exclusion or learning exclusion? An ethnographic study of adult male distance learners in English prisons", *Research in Learning Technology* 2012, (363) 369; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 6; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 12; Y. JEWKES, *Captive audience*, *supra* vn. 13, 94; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, "Digital transformation for prisons", *supra* vn. 5, 264; S. MALLIET en W. RIBBENS, "Exploring the appeal of digital games to male prisoners", *Poetics* 2015, (1) 4-5.

²⁰⁹ P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 33; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 10.

²¹⁰ M. BARREIRO-GEN en I. NOVO-CORTI, "Collaborative learning", *supra* vn. 77, 1172; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 24; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, "Countering isolation with the use of technology", *supra* vn. 18, 98; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "(B)locked sites", *supra* vn. 4, 774; Y. JEWKES, "Penitentiary systems in the era of internet services in the west", *Laboratorium* 2013, (125) 129; Y. JEWKES, "The role of the Internet", *supra* vn. 13, 175; E. KATZ en L. PIACENTINI, "The Virtual Reality of Imprisonment: The Impact of Social Media on Prisoner Agency and Prison Structure in Russian Prisons", *Oñati Socio-legal Series* 2018, (183) 200; A. KERR en M. WILLIS, "Prisoner use of information", *supra* vn. 16, 14; J. PERKINS, e.a. "Social media usage and incarcerated women: a pilot study", *The Prison Journal* 2018, (3) 5; S.D. PHILIPS, *Video visits for children whose parents are incarcerated: In whose best interest?*, Washington, The Sentencing Project, 2012, 3; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 34.

²¹¹ A. KERR en M. WILLIS, "Prisoner use of information", *supra* vn. 16, 14; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, "Digital transformation for prisons", *supra* vn. 5, 258.

²¹² K. BEYENS, "Penological perspective", *supra* vn. 5, 27; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, "Countering isolation with the use of technology", *supra* vn. 18, 105; R. HOLMAN, e.a., "Self-represented witnessing: the use of social media by asylum seekers in Australia's offshore immigration detention centres", *Media, Culture & Society* 2018, (479) 484; A. KERR en M. WILLIS, "Prisoner use of information", *supra* vn. 16, 15; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, "Digital transformation for prisons", *supra* vn. 5, 258; S.D. PHILIPS, *Video visits for children whose parents are incarcerated: In whose best interest?*, Washington, The Sentencing Project, 2012, 3.

Internet zorgt er namelijk voor dat we in contact blijven met andere personen.²¹³ Hierbij is het belangrijk om op te merken dat contacten via internet de *face-to-face* contacten met familieleden niet mogen vervangen.²¹⁴ BOCKLANDT heeft in zijn onderzoek aangetoond dat er een grote nood voor gedetineerden is om een eigen persoonlijk e-mailadres te hebben en te skypen of chatten met familieleden.²¹⁵

Tenslotte kan internet gebruikt worden bij de hulpverlening.²¹⁶ Dit kan bijdragen aan de doelstellingen van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden, zoals vermeld in artikel 4 Decreet betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden.²¹⁷ De gedetineerde kan hierbij zelf onafhankelijk en op zijn eigen tempo de informatie bekijken.²¹⁸ Daarnaast kunnen externe hulpverleners sneller bereikt worden, doordat directe communicatie mogelijk is.²¹⁹ De voorbereiding van een gedetineerde voordat hij een gesprek heeft met een hulpverlener kan grondiger gebeuren, doordat de gedetineerde bepaalde zaken voordien kan doornemen.²²⁰ Er moeten dus wel nog degelijk *face-to-face* gesprekken plaatsvinden tussen gedetineerden en hulpverleners.²²¹ Bovendien kan een gedetineerde na zijn detentie betere contacten met

---

²¹³ K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 124; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, “Countering isolation with the use of technology”, *supra* vn. 18, 104; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 184; S. MALLIET en W. RIBBENS, “Exploring the appeal of digital games to male prisoners”, *Poetics* 2015, (1) 4; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1276; P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-access.”, *supra* vn. 5, 479.

²¹⁴ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 27; S.D. PHILIPS, *Video visits for children whose parents are incarcerated: In whose best interest?*, Washington, The Sentencing Project, 2012, 3; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 34.

²¹⁵ P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 33.

²¹⁶ P. BOCKLANDT, “PrisonCloud...mag het iets meer zijn?!” , *Fatik* 2017, (11) 13; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 17; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, “Countering isolation with the use of technology”, *supra* vn. 18, 103; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, “Digital transformation for prisons”, *supra* vn. 5, 258; J. PERKINS, e.a. “Social media usage and incarcerated women: a pilot study”, *The Prison Journal* 2018, (3) 13; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1285.

²¹⁷ Art. 4 Decreet 8 maart 2013 betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden, *BS* 11 april 2013; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 17.

²¹⁸ P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 15.

²¹⁹ *Ibid.*

²²⁰ *Ibid.*, 16.

²²¹ P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 18; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 25.

hulpverlening onderhouden.²²² Hierbij zijn ook wel enkele nadelen op te noemen. Ten eerste moet de digitale kloof tussen gedetineerden hier opnieuw opgemerkt worden (*supra* p. 15).²²³ Niet alle gedetineerden hebben evenveel kennis over het gebruik van een computer. Daarnaast moet er ook opgelet worden met de privacy bij online hulp- en dienstverlening.²²⁴

1.6. Tussentijds besluit

Hoofdstuk 1 besprak de literatuurstudie. Hierbij werd er ingegaan op het normaliseringsbeginsel en de spanning met het *less eligibility*-principe. Deze spanning werd toegepast op de bestaande vormen van contact met de buitenwereld. Dit werd gevolgd door de digitale aspecten die reeds aanwezig zijn in detentie, met een bijzondere aandacht voor PrisonCloud. Ten derde werd er aandacht besteed aan de situatie in België en andere landen, om vervolgens af te sluiten met de risico's en opportuniteiten die reeds gevonden zijn in onderzoek aangehaald. In onderstaande tabel, tabel 1, worden de risico's en opportuniteiten met betrekking tot internet in detentie opgesomd.

Tabel 1. Risico's en opportuniteiten verbonden aan internet in detentie

Risico's	Opportuniteiten
Veiligheid	Opleiding/online leren
Contactname met slachtoffers	Re-integratie en rehabilitatie
Voortzetting criminele activiteiten	Personeelskosten en andere kosten verminderen
Groter onderscheid tussen gedetineerden	Economische ervaringen opdoen
	Vaardigheden van gedetineerden verbeteren
	Verantwoordelijkheden opnemen
	Sociale isolatie tegengaan
	Hulpmiddel bij de bestaande hulpverlening

²²² W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 14.

²²³ P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 16.

²²⁴ *Ibid.*

2. Probleemstelling

Uit de literatuurstudie blijkt dat er maar weinig onderzoek is gebeurd naar internet in de gevangenis. Als er onderzoek is gebeurd naar internetgebruik wordt dit volgens JEWKES en REISDORF vooral in de algemene samenleving gedaan en niet voor specifieke doelgroepen, zoals gedetineerden.²²⁵ De weinige onderzoeken naar internetgebruik in de gevangenis, zijn allemaal gelimiteerde onderzoeken. Deze onderzoeken focussen namelijk op specifieke diensten in de gevangenis en minder op gedetineerden.²²⁶ Hierbij is het van belang om op te merken dat JEWKES een belangrijke rol heeft gespeeld in het onderzoek wat betreft het internetgebruik van gedetineerden. Dit zijn weliswaar enkel onderzoeken in het VK. Hierdoor is het van belang om met dit onderzoek te focussen op het internetgebruik van de specifieke doelgroep gedetineerden. Daarnaast is het van belang om onderzoek te voeren in de Vlaamse gevangenis, omdat deze enerzijds nog niet zover staat in toegang tot internet bij gedetineerden in vergelijking met het VK, maar ook in Australië, Rusland en Denemarken. Anderzijds is er nog geen onderzoek specifiek over internet in de Vlaamse gevangenis aanwezig. Daarnaast is het van belang om op te merken dat er in België geen beleid bestaat rond de toegang tot internet.

Dit onderzoek is wetenschappelijk relevant doordat er in België nog geen onderzoek is gebeurd over de toelating van internet in de gevangenis, maar ook niet over de noden van gedetineerden met betrekking tot internet en de mogelijkheden en risico's verbonden aan internet in de gevangenis. Daarnaast werd er nog geen zicht uit de praktijk onderzocht. Er is dus sprake van een exploratief onderzoek.²²⁷ Bovendien is dit onderzoek maatschappelijk relevant. Enerzijds is er in België nog geen beleid over internet in de gevangenis. Anderzijds kan de eventuele toelating van internet heel wat mogelijkheden voor gedetineerden tot gevolg hebben. Daarenboven maakt internet een intrinsiek deel uit van de vrije samenleving. Hierdoor wordt de digitale kloof tussen de vrije samenleving en gedetineerden in de gevangenis steeds moeilijker verenigbaar met het normaliseringsbeginsel en de doelstelling van re-integratie.

---

²²⁵ Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 771.

²²⁶ Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 773; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 2.

²²⁷ D. MORTELMANS, “Het kwalitatief onderzoeksdesign” in T. DECORTE en D. ZAITCH (eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven/Den Haag, Acco, 2016, (81) 93.

Dit onderzoek heeft tot doel om een beeld te schetsen van wat de noden van gedetineerden met betrekking tot internet zijn. Daarnaast wordt een antwoord gegeven of internet in de Vlaamse gevangenis mogelijk is. Dit wordt onderverdeeld in de risico's en de opportuniteiten die verbonden zijn aan een eventuele internettoelating. Ten slotte wordt bekeken of er bij de aanwezigheid van internet in de gevangenis bepaalde grenzen vooropgesteld moeten worden. Dit heeft geleid tot volgende onderzoeksvragen:

1. Welke noden ervaren gedetineerden wat betreft een toegang tot internet?
2. Op welke manier is toegang tot het internet voor gedetineerden mogelijk in Vlaamse gevangenissen?
  - a. Wat zijn de mogelijke risico's verbonden aan internet in Vlaamse gevangenissen?
  - b. Wat zijn de mogelijke opportuniteiten verbonden aan internet in Vlaamse gevangenissen?
3. Indien internet in de Vlaamse gevangenis aanwezig zou zijn, welke grenzen moeten er opgesteld worden?

3. Onderzoeksdesign

Dit onderdeel geeft weer hoe dit onderzoek gevoerd werd. Eerst wordt er ingegaan op de onderzoeksmethode, namelijk kwalitatief onderzoek. Vervolgens wordt de steekproefmethode besproken. Het derde deel beschrijft de dataverzamelmethode. In dit onderzoek is gebruikgemaakt van interviews. Het vierde punt beschrijft de wijze waarop de data geanalyseerd werd. Dit hoofdstuk sluit af met een kritische reflectie over dit onderzoek.

3.1. Onderzoeksmethode

De onderzoeksvragen zijn het best te beantwoorden met een kwalitatief onderzoek. Dit is het geval doordat de vragen open beantwoord kunnen worden, waardoor respondenten zaken kunnen aanhalen die niet door de onderzoeker voorzien waren.²²⁸ Hierbij is dus sprake van het emic perspectief in onderzoek. Dit betekent dat de respondenten zelf met schema's en antwoorden komen, waardoor er diepgang in de antwoorden aanwezig is.²²⁹ De onderzoeker gaf dus geen mogelijke antwoorden aan de respondenten, maar er werd gekeken naar de realiteit vanuit de ogen van de respondenten.²³⁰ Daarnaast werd het onderwerp van dit onderzoek, internet in de gevangenis, op een alomvattende manier benaderd.²³¹ Omdat het een exploratief onderzoek betreft en er in België nog geen onderzoek is gedaan naar de risico's en opportuniteiten van internet in de gevangenis, werd er dus zo open mogelijk in het veld gezocht naar antwoorden op de onderzoeksvragen. Er moet wel opgemerkt worden dat de onderzoeker een interviewleidraad bij zich had en dus wel enige sturing gaf aan het onderzoek. De onderzoeker vertrok vanuit een bepaald theoretisch kader, maar er werd zoveel mogelijk open gelaten voor de respondenten.

---

²²⁸ A. BRYMAN, *Social Research Methods*, New York, Oxford University press, 2016, 466 (hierna: A. BRYMAN, *Social Research Methods*); D. MORTELMANS, *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*, Leuven, Acco, 2007, 22.

²²⁹ D. MORTELMANS, *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*, Leuven, Acco, 2007, 22; R. STARING en R. VAN SWAANINGEN, "Kwalitatief onderzoek en criminologische theorie. Over de relatie tussen theorie, onderzoeksvragen en methode" in T. DECORTE en D. ZAITCH (eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven/Den Haag, Acco, 2016, (34) 41.

²³⁰ A. BRYMAN, *Social Research Methods*, supra vn. 228, 466; L. DALE BLOOMBERG en M. VOLPE, *Completing your qualitative dissertation. A road map from beginning to end*, Thousand Oaks, Sage Publications, 2016, 38; S. MALLIET en W. RIBBENS, "Exploring the appeal of digital games to male prisoners", *Poetics* 2015, (1) 6; D. MORTELMANS, *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*, Leuven, Acco, 2007, 23.

²³¹ L. DALE BLOOMBERG en M. VOLPE, *Completing your qualitative dissertation. A road map from beginning to end*, Thousand Oaks, Sage Publications, 2016, 38; D. MORTELMANS, *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*, Leuven, Acco, 2007, 23; D. SILVERMAN, *Doing qualitative research: a practical handbook*, California, Sage, 2000, 8.

3.2. Steekproefmethode

Voor dit onderzoek moest er op twee niveaus een steekproef getrokken worden. Er is sprake van zowel een *across-case* als een *within-case* steekproef.²³² Ten eerste werd er een steekproef getrokken van gevangenen. De gevangenen die gekozen zijn, zijn Ieper en Oudenaarde. Deze gevangenen zijn gekozen op basis van de criteria grootte van de gevangenis en arrest- of strafhuis. Ieper is namelijk een kleine gevangenis, terwijl Oudenaarde iets groter is. Daarnaast is Ieper een arresthuis en Oudenaarde een strafhuis. Doordat deze twee gevangenen gekozen zijn, kunnen er ook vergelijkingen gemaakt worden tussen beide gevangenen. De gevangenen werden op de hoogte gebracht van dit onderzoek via e-mail. Aanvankelijk werden er elf gevangenen geselecteerd met voldoende variatie op de criteria, maar slechts twee gevangenen hebben hiervoor positief geadviseerd.²³³ Daarna werd er een toelating via het hoofdbestuur aangevraagd.

Op het tweede niveau werd beslist welke personen geïnterviewd zouden worden. Hier werden twee doelgroepen gekozen, namelijk gedetineerden en personeel. Deze steekproef betreft een doelgerichte steekproef. Dit is het geval doordat er vertrokken wordt van bepaalde criteria.²³⁴ Dit zijn enerzijds inclusiecriteria en anderzijds criteria voor een variatie in de steekproef aan te brengen. Er zijn een aantal inclusiecriteria vooropgesteld. Wat betreft de gedetineerden werd enkel gefocust op Nederlandstalige mannelijke gedetineerden. Met Nederlandstalig werd niet enkel Nederlands als moedertaal gehanteerd, maar als iemand voldoende Nederlands machtig is, kon die persoon ook deelnemen aan het onderzoek. Dit inclusie criterium is gekozen omdat er een taalbarrière aanwezig is en het onderzoek uitsluitend in het Nederlands werd gevoerd. De keuze voor mannelijke gedetineerden wordt verantwoord omdat de vrouwelijke gedetineerden ongeveer 4-5% van de volledige gevangenispopulatie betreffen.²³⁵ Hierdoor gingen er niet genoeg

---

²³² A. HUBERMAN, M. MILES en J. SALDANA, *Qualitative data analysis: a methods sourcebook*, Londen, Sage Publications, 2014, 29.

²³³ Deze gevangenen waren Antwerpen, Beveren, Brugge, Dendermonde, Gent, Hasselt, Ieper, Leuven-Centraal, Leuven-Hulp, Mechelen en Oudenaarde.

²³⁴ A. HUBERMAN, M. MILES en J. SALDANA, *Qualitative data analysis: a methods sourcebook*, Londen, Sage Publications, 2014, 27; D. MORTELMANS, "Het kwalitatief onderzoeksdesign" in T. DECORTE en D. ZAITCH (eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven/Den Haag, Acco, 2016, (81) 111.

²³⁵ B. DEMYTTENAERE, *Levenslang. Een blik achter de tralies van de Belgische gevangenen*, Antwerpen, Manteau, 2002, 339; FOD JUSTITIE, *Jaarverslag 2019*, Brussel, FOD Justitie, 2020, 29; FOD JUSTITIE, *Jaarverslag 2017 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen*, Brussel, FOD Justitie, 2018, 45; FOD JUSTITIE,

vrouwelijke gedetineerden gevonden worden om deel te nemen aan dit onderzoek. Hierdoor is het beter om te focussen op een bepaalde groep van gedetineerden, namelijk mannelijke gedetineerden. Daarnaast zijn er geen vrouwelijke gedetineerden in de gevangnissen van Ieper en Oudenaarde, waardoor deze groep gedetineerden praktisch uitgesloten werd. Tabel 2 stelt de steekproefmatrix voor. De cellen geven weer hoeveel respondenten oorspronkelijk bevestigd wilden worden.

Tabel 2. Vooropgestelde steekproefmatrix gedetineerden

Statuut gedetineerde	Leeftijd	
	18-34 jaar	35 jaar en ouder
Beklaagde	5 respondenten	5 respondenten
Veroordeelde	5 respondenten	5 respondenten

De criteria die binnen de steekproef gekozen zijn, zijn leeftijd en status. Ten eerste werd er een afbakening in leeftijd gehanteerd. Dit werd gedaan omdat jongere personen in de vrije samenleving meer bezig zijn met internet dan oudere personen.²³⁶ Uit het onderzoek van STEMPEL, HARGROVE en BERNT blijkt dat 44,7% van 18 tot 34-jarigen internet gebruikt, terwijl dit maar 35,8% is bij 35 tot 54-jarigen.²³⁷ Daarnaast zegt slechts 15% van de 16 tot 35-jarigen dat ze nooit iets posten op sociale media, terwijl dit bij 50 tot 64-jarigen 32% betreft.²³⁸ Daarnaast blijkt uit het onderzoek van SMITH en ANDERSON dat sociale media het populairste is bij 18 tot 29-jarigen.²³⁹ In de meeste onderzoeken, die hier vermeld zijn, werd een onderscheid gemaakt tussen personen jonger dan 35 jaar en personen ouder dan 35 jaar, daarom werd in dit onderzoek dit onderscheid gehanteerd.

Jaarverslag 2016 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen, Brussel, FOD Justitie, 2017, 39; ICPR, *Belgium*, 2018, <https://www.prisonstudies.org/country/belgium> (consultatie 3 november 2019).

²³⁶ E. DE WAAL en K. SCHÖNBACH, *Het nieuwe media-aanbod: een gevaar voor de democratie?*, Diemen, AMB, 2011, 18; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "(B)locked sites", *supra* vn. 4, 781-782; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 41.

²³⁷ J. P. BERNT, T. HARGROVE en G.H. STEMPEL, "Relation of growth of use of the internet to changes in media use from 1995 to 1999", *J&MC Quarterly* 2000, (71) 75.

²³⁸ C. YEUNG, *Social media usage statistics by age: marketing to adults aged 50+*, 2019, <https://www.synthesio.com/blog/social-media-usage-statistics-by-age/> (consultatie 5 december 2019).

²³⁹ A. SMITH en M. ANDERSON, *Social media use in 2018*, 2018, pagina 4, <https://www.pewresearch.org/internet/2018/03/01/social-media-use-in-2018/> (consultatie 5 december 2019).

Daarnaast werd ook de criteria “beklaagde” en “veroordeelde” gebruikt. Deze criteria werden gebruikt doordat beklaagden volgens de Basiswet een aantal andere rechten hebben.²⁴⁰ Wat belangrijk is voor dit onderzoek is dat beklaagden recht hebben om dagelijks bezoek te ontvangen.²⁴¹ Daarnaast worden beklaagden geacht onschuldig te zijn, hierdoor mag de vrijheidsbeneming geen strafkarakter hebben.²⁴² Bovenop het normaliseringsbeginsel geldt ook het vermoeden van onschuld en kan zich afgevraagd worden of het afnemen van internet geen strafkarakter heeft. Daarnaast weten beklaagden ook niet wanneer ze zullen vrijkomen en ervaren ze een groot gevoel van onzekerheid. Wat betreft veroordeelden wordt opgemerkt dat zij recht hebben op minimum drie bezoeken per week.²⁴³ Daarnaast weten veroordeelden wanneer zij kunnen vrijkomen. Als een veroordeelde op het einde van zijn straf zit kan hij ook in aanmerking komen voor een uitgaansvergunning of een penitentiair verlof. Waardoor een veroordeelde op deze manieren contact kan onderhouden met zijn familie, werk of een woning kan zoeken, buiten de gevangenis een opleiding kan starten ...²⁴⁴ Er zijn dus enkele wettelijke verschillen tussen deze categorieën van gedetineerden, waardoor het van belang is om te kijken of dit tot verschillen in de antwoorden zal leiden.

De gedetineerden werden geselecteerd op basis van bovenstaande criteria. Daarnaast stelde het hoofdbestuur een aantal voorwaarden voorop. Deze voorwaarden zijn: dat alle informatie die verkregen en gebruikt wordt, conform de wet op de privacy en bescherming van persoonsgegevens moet verlopen, dat de gedetineerde vrijwillig deelneemt en dat de gedetineerde op elk moment kan beslissen om zijn medewerking stop te zetten. Aan de hand van een flyer werd geprobeerd de aandacht te vestigen op dit onderzoek bij gedetineerden. Op de achterzijde van deze flyer werden vijf vragen opgenomen zodat gedetineerden zich een idee konden vormen bij dit onderzoek. De flyer is opgenomen in bijlage 2. De gedetineerden konden dan aan de hand van een rapportbriefje laten weten of zij wilden deelnemen aan dit onderzoek.

---

²⁴⁰ Art. 10-13 Basiswet.

²⁴¹ Art. 58, § 1 Basiswet.

²⁴² Art. 10 Basiswet.

²⁴³ Art. 58, § 2 Basiswet.

²⁴⁴ BOCKLANDT, P., *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 31.

Daarnaast werd er ook een selectie van personeelsleden gemaakt. Hierbij is het van belang om te kijken hoeveel een personeelslid met gedetineerden in contact komt. Daarom werd een onderscheid gemaakt tussen directie, penitentiaire beambten en het sociaal personeel. Onder sociaal personeel wordt de psychosociale dienst (hierna: PSD) en justitieel welzijnswerk (hierna: JWW) verstaan. Penitentiair beambten zien hoe het leven op sectie is en staan fysiek dicht bij gedetineerden.²⁴⁵ Directie is van belang doordat zij beslissen wat de regels zijn in de gevangenis, aan de hand van nationale wetgeving.²⁴⁶ Daarnaast hebben zij ook wel een bepaalde invloed op het beleid.²⁴⁷ Ten slotte speelt het sociaal personeel ook een rol. Gedetineerden komen vaak met sociale vragen naar hen, zij voorzien psychosociale begeleiding en de PSD verleent advies over re-integratie.²⁴⁸ De personeelsleden werden geselecteerd op basis van hun vrijwilligheid. Er werd een mail rondgestuurd naar de personeelsleden en deze konden laten weten indien zij interesse hadden om deel te nemen aan dit onderzoek. Tabel 3 geeft dit weer. De cellen geven opnieuw weer hoeveel respondenten oorspronkelijk bevraagd wilden worden.

Tabel 3. Vooropgestelde steekproefmatrix personeel

Type personeelslid	Gevangenis	
	Ieper	Oudenaarde
Penitentiair beambte	5 respondenten	5 respondenten
Sociaal personeel	2 respondenten	2 respondenten
Directie	1 respondent	1 respondent

²⁴⁵ L. BLANCQUAERT, *Straftijd. Getuigenissen van mijn lief, mijn kind, mijn ma, mijne chef en ik*, Brussel, Globe, 2006, 155 en 187; B. DEMYTTENAERE, *Levenslang. Een blik achter de tralies van de Belgische gevangenis*, Antwerpen, Manteau, 2002, 167 en 174; G. STOCKFLETH, *Schaduw van mijn spiegelbeeld. Leven in een gevangenis*, Antwerpen, Cyclus, 2010, 80.

²⁴⁶ B. DEMYTTENAERE, *Levenslang. Een blik achter de tralies van de Belgische gevangenis*, Antwerpen, Manteau, 2002, 143-144.

²⁴⁷ *Ibid.*, 144.

²⁴⁸ H. CLAUS, "Inleiding" in H. CLAUS, K. BEYENS, R. DE MEYER, M. GRYSON en L. NAESSENS (eds.), *Huizen: naar een duurzame penitentiaire aanpak*, Brussel, Academic & Scientific Publishers, 2013, (11) 13 en 15; B. DEMYTTENAERE, *Levenslang. Een blik achter de tralies van de Belgische gevangenis*, Antwerpen, Manteau, 2002, 187 en 212; G. STOCKFLETH, *Schaduw van mijn spiegelbeeld. Leven in een gevangenis*, Antwerpen, Cyclus, 2010, 102.

De steekproef is volledig wanneer er theoretische saturatie optreedt.²⁴⁹ Dit betekent dat er op een gegeven moment geen nieuwe informatie meer aangehaald zal worden.²⁵⁰ In de praktijk werd nagestreefd dat bij de steekproef van de gedetineerden in elke cel van de steekproefmatrix ten minste vijf interviews afgenomen worden. Wat betreft de steekproef van de personeelsleden werd er nagestreefd dat er ten minste per gevangenis één directielid geïnterviewd werd en twee sociale personeelsleden. Daarnaast werd er geprobeerd om vijf penitentiair beampten per gevangenis te interviewen.

Tabel 4 geeft de gerealiseerde steekproefmatrix van de gedetineerden weer. Hieruit blijkt dat er minder gedetineerden in de leeftijdscategorie 18-35 jaar bevraagd zijn. Deze categorie is namelijk minder breed dan de andere categorie waardoor dit mogelijks de verklaring is. Daarnaast zijn er door de COVID-19 situatie twee gedetineerden die interesse hadden om deel te nemen niet meer bevraagd. In bijlage 3 is er een tabel opgenomen met enkele gegevens (leeftijdscategorie, statuut, hoe lang huidige detentie, welke gevangenis) van de gedetineerde respondenten.

Tabel 4. Gerealiseerde steekproefmatrix gedetineerden

Statuut gedetineerde	Leeftijd	
	18-34 jaar	35 jaar en ouder
Beklaagde	R10, R12, R13	R3, R4, R8, R11, R14, R15, R16
Veroordeelde	R2, R17	R1, R5, R6, R7, R9

De steekproef van de personeelsleden is in mindere mate gerealiseerd dan vooropgesteld. In de gevangenis van Oudenaarde zijn er geen vijf penitentiare beampten bevraagd kunnen worden. In totaal zijn er wel tien penitentiare beampten bevraagd. Daarnaast is er omwille van de COVID-19 situatie slechts één sociaal personeelslid en één directielid bevraagd kunnen worden. Er zijn namelijk drie interviews met personeelsleden niet kunnen doorgaan omwille van de situatie. De interviews met respondenten 25 tot en met 29 zijn afgenomen via Skype, aangezien er maatregelen golden in de gevangenis van Ieper om het coronavirus in te dijken. De overige

²⁴⁹ D. MORTELMANS, “Het kwalitatief onderzoeksdesign” in T. DECORTE en D. ZAITCH (eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven/Den Haag, Acco, 2016, (81) 121.

²⁵⁰ A. BRYMAN, *Social Research Methods*, supra vn. 228, 505.

interviews vonden allemaal *face-to-face* plaats. In bijlage 4 is er een tabel opgenomen met enkele gegevens (functie, hoe lang werkzaam, huidige gevangenis) van de respondenten die deel uitmaakten van het personeel.

Tabel 5. Gerealiseerde steekproefmatrix personeel

Type personeelslid	Gevangenis	
	Ieper	Oudenaarde
Penitentiair beambte	R22, R23, R24, R25, R26, R27, R29	R18, R19, R20
Sociaal personeel	R28	
Directie		R21

Ten slotte werd ook gebruikgemaakt van de opportunistische steekproef.²⁵¹ Deze steekproef werd gebruikt doordat er een onverwachte gebeurtenis plaatsvond, meer bepaald het feit dat gedetineerden vanaf 27 april 2020 kunnen videobellen met hun bezoek omwille van de maatregelen die genomen zijn om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Oorspronkelijk was het niet de bedoeling om dit te bevragen, maar de situatie die van toepassing was in de gevangenissen maakte dit mogelijk. Deze steekproef is dus bijkomend aan de bovenstaande steekproeven. Er vond één telefonisch gesprek plaats met het DG EPI. Daarnaast werd via mail afgetoetst hoe dit in de praktijk verloopt in de gevangenissen van Ieper en Oudenaarde.

De steekproef van dit onderzoek bestaat uit zeventien gedetineerden, zeven veroordeelden en tien beklagden, en twaalf personeelsleden. De personeelsleden bestaan uit tien penitentiaire beambten, één sociaal personeelslid en één directielid. Daarnaast vond er nog een opportunistische steekproef plaats. Deze steekproef bestond uit een telefonisch gesprek met een personeelslid van het DG EPI en mailverkeer met de directie van de gevangenis Ieper en Oudenaarde.

²⁵¹ D. MORTELMANS, “Het kwalitatief onderzoeksdesign” in T. DECORTE en D. ZAITCH (eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven/Den Haag, Acco, 2016, (81) 117.

3.3. Dataverzamelingmethoden

Er werd in dit onderzoek gebruikgemaakt van halfgestructureerde interviews. Hiervoor is gekozen omdat een aantal vragen vooraf vastlagen.²⁵² Daarnaast werd er aan de hand van het antwoord van een respondent doorgevraagd. Er werd dus met een interviewleidraad gestart bij elk interview. Dit werd gedaan omdat dit een exploratief onderzoek betreft. Op voorhand kon dus niet elke vraag vastgelegd worden. Deze interviewleidraad is opgenomen in bijlage 5 voor de interviews met de gedetineerden en in bijlage 6 voor de interviews met de personeelsleden. Alle respondenten stemden in dat het interview opgenomen werd met een opnamerecorder. Daarna werden de interviews woordelijk getranscribeerd.

Deze 29 interviews werden afgenomen met gedetineerden en met personeelsleden.²⁵³ Wat betreft de interviews met de gedetineerden werd er voor gekozen dat er geen penitentiair personeel aanwezig was tijdens het interview.²⁵⁴ Dit werd gedaan omdat gedetineerden zich mogelijk minder op hun gemak voelen en er vertrouwelijkheid beloofd werd.

Aanvankelijk gingen er ook focusgroepen afgenomen worden met het personeel. Dit ging plaatsvinden met penitentiaire beampten en het sociaal personeel, zodat er niemand van een hiërarchisch hoger niveau aanwezig zou zijn.²⁵⁵ Er waren respondenten gevonden die wilden deelnemen aan een focusgroep en er werd ook al gekeken naar een bepaald tijdstip. Omwille van de maatregelen omtrent het coronavirus die genomen werden in de gevangenissen heeft dit niet meer kunnen plaatsvinden.

3.4. Data-analyse

De interviews zijn allemaal opgenomen en zijn nadien woordelijk getranscribeerd. Er werd eerst open gecodeerd. Hierbij werden stukken data toegeschreven aan een bepaald onderwerp.²⁵⁶ In dit

---

²⁵² B. BAARDA en M. VAN DER HULST, *Basisboek Interviewen. Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*, Groningen/Houten, Noordhoff Uitgevers, 2017, 21; A. BRYMAN, *Social Research Methods*, *supra* vn. 228, 468.

²⁵³ Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world", *supra* vn. 4, 538.

²⁵⁴ Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world", *supra* vn. 4, 537.

²⁵⁵ A. BRYMAN, *Social Research Methods*, *supra* vn. 228, 509.

²⁵⁶ A. BRYMAN, *Social Research Methods*, *supra* vn. 228, 574; U. FLICK, *An introduction to qualitative research*, California, Sage Publications, 2009, 307; D. MORTELMANS, *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*, Leuven, Acco, 2007, 356.

onderzoek gebeurde dit door bijvoorbeeld de risico's die de respondenten aanhalen samen te plaatsen onder een titel risico's. Daarna werd er axiaal gecodeerd. Hierbij werd er een verder onderscheid gemaakt tussen de verschillende stukken data per onderwerp en werd een eerste codeboom vastgesteld.²⁵⁷ In dit onderzoek gebeurde dit door onder de titel risico's subtitels te maken, zoals veiligheidsprobleem, verslavingsproblematiek, contact met personen buiten de gevangenis, voortzetting criminele activiteiten en onderscheid tussen gedetineerden. Deze codeboom werd vooraf uit de literatuur gevormd, maar nadien nog verder aangepast tijdens de analysefase. Ten slotte werd er selectief gecodeerd. Hierbij werden de codes aan elkaar verbonden.²⁵⁸ In deze fase werd de definitieve codeboom vastgelegd. Deze codeboom is opgenomen in bijlage 7. Hierbij werd bijvoorbeeld onder de subtitel veiligheidsprobleem een onderverdeling gemaakt tussen interne veiligheid en externe veiligheid. De data-analyse gebeurde met Nvivo. Dit programma werd gekozen doordat dit een zekere structuur bood aan het coderingsproces. Het coderen verliep hierdoor ook sneller, efficiënter en nauwkeuriger.²⁵⁹ Als deze analyse afgelopen was, dan werden de resultaten teruggekoppeld met de literatuur, zodat de onderzoeksvragen beantwoord konden worden.

3.5. Kritische reflectie over dit onderzoek

Als kwalitatief onderzoeker is het belangrijk om bewust te zijn over de methodologische sterktes en zwaktes.²⁶⁰ In dit onderdeel worden de sterktes en zwaktes van dit onderzoek besproken. De eerste sterkte van dit onderzoek houdt in dat er interviews afgenomen zijn bij verschillende doelgroepen. Er zijn in dit onderzoek namelijk interviews afgenomen met zowel personeelsleden als gedetineerden. Dit heeft ervoor gezorgd dat er verschillende perspectieven aan bod zijn gekomen. Daarnaast is dit onderzoek heel sterk gebaseerd op vrijwilligheid en de respondenten zijn niet aangeduid door directie of een ander personeelslid.

---

²⁵⁷ A. BRYMAN, *Social Research Methods*, supra vn. 228, 574; U. FLICK, *An introduction to qualitative research*, California, Sage Publications, 2009, 311; D. MORTELMANS, *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*, Leuven, Acco, 2007, 356.

²⁵⁸ A. BRYMAN, *Social Research Methods*, supra vn. 228, 574; U. FLICK, *An introduction to qualitative research*, California, Sage Publications, 2009, 312; D. MORTELMANS, *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*, Leuven, Acco, 2007, 356.

²⁵⁹ A. BRYMAN, *Social Research Methods*, supra vn. 228, 602-603.

²⁶⁰ J., MAESSCHALK, "Methodologische kwaliteit in het kwalitatief onderzoek" in T. DECORTE en D. ZAITCH, (eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven/Den Haag, Acco, 2016, 136; D. SILVERMAN, *Doing qualitative research: a practical handbook* (4th ed.) California, Sage, 2013, 284.

Een laatste sterkte van dit onderzoek betreft dat er grotendeels theoretische saturatie bereikt is.²⁶¹ Er werden met beide groepen van respondenten minder interviews afgenomen dan vooropgesteld. Bij de groep van de gedetineerden is er op alle vlakken sprake van theoretische saturatie. Na een vijftiental interviews kon er namelijk voorspeld worden wat de respondent ging vertellen. Daarnaast was er bijna geen verschil in de antwoorden van veroordeelden en beklaagden als in de antwoorden van de 18-34 jarigen en 35 jarigen en ouder. Bij de groep van de personeelsleden is deze theoretische saturatie weliswaar aanwezig bij de penitentiaire beampten. Dit is op het merendeel van de onderwerpen het geval, maar niet op alle onderwerpen die bevroegd zijn, zoals noden van gedetineerden. Er is slechts één directielid en één sociaal personeelslid bevroegd. Bij deze groepen van personeelsleden is er dan ook geen theoretische saturatie bereikt.

De eerste zwakte van dit onderzoek betreft namelijk dat er geen datatriangulatie plaatsvindt.²⁶² In dit onderzoek was het de bedoeling om interviews en focusgroepen af te nemen, maar door de COVID-19 situatie is dit doorgedaan. Vervolgens zijn in dit onderzoek geen illegale zaken rond het thema internet weergegeven kunnen worden. Dit werd niet opgenomen doordat de gevolgen voor de respondenten, door de mogelijke identificeerbaarheid binnen de instelling, schadelijk zouden zijn. Illegale zaken rond het thema internet die in detentie plaatsvinden, kunnen enkel weergegeven worden bij een grootschalig onderzoek, zoals kwantitatief onderzoek.

Een volgende zwakte van dit onderzoek betreft het feit dat het een exploratief onderzoek in België betreft. Het onderwerp was daarom soms moeilijk af te bakenen. Daarnaast vonden respondenten het soms moeilijk om een mening te vormen. Sommige respondenten baseerden zich daarom vooral op de bestaande wetgeving, waar internet in de gevangenis nog niet is toegelaten. De laatste zwakte van dit onderzoek houdt in dat er niet gekeken is naar tuchtprocedures omtrent een gsmvondst. Hierdoor kunnen respondenten die een sterke mening hebben, verloren gegaan zijn. Dit is weliswaar gedaan omwille van een tijdsgebrek.

---

²⁶¹ A. BRYMAN, *Social Research Methods*, supra vn. 228, 505; D. MORTELMANS, “Het kwalitatief onderzoeksdesign” in T. DECORTE en D. ZAITCH (eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven/Den Haag, Acco, 2016, (81) 121.

²⁶² A. BRYMAN, *Social Research Methods*, New York, Oxford University press, 2008, 379; J., MAESSCHALK, “Methodologische kwaliteit in het kwalitatief onderzoek” in T. DECORTE en D. ZAITCH, (eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven/Den Haag, Acco, 2016, (132) 147; D. SILVERMAN, *Doing qualitative research: a practical handbook* (4th ed.) California, Sage, 2013, 288.

4. Onderzoekresultaten

Dit onderdeel geeft de resultaten van dit onderzoek weer. Eerst wordt ingegaan op wat volgens de respondenten begrepen wordt onder het begrip internet. Daarna wordt ingegaan op de noden die gedetineerden ervaren. Het tweede punt toetst de mogelijkheid van internet in de gevangenis af. Dit wordt gedaan aan de hand van de mogelijke risico's en opportuniteiten die verbonden zijn aan de invoering van internet in de gevangenis. Ten slotte wordt de derde onderzoeksvraag beantwoord, namelijk welke grenzen er gesteld moeten worden aan de invoering van internet in de gevangenis.

4.1. Internet in de gevangenis

Dit onderdeel bekijkt wat zowel gedetineerden als beambten onder **internet** begrijpen. Het eerste waar gedetineerden en personeelsleden opkomen als er over internet gesproken wordt, is het contact met anderen. Dit betreft zowel sociale media, zoals Facebook, Skype en Whatsapp als e-mailverkeer. Dit e-mailverkeer kan ook gebruikt worden voor het professioneel leven. Zes gedetineerden geven aan geen voorstander te zijn van sociale media en voor hen is internet dan ook niet gerelateerd aan sociale media. Sociale media werd voornamelijk gebruikt via smartphone. Daarnaast halen op twee respondenten na, alle gedetineerden aan internet te gebruiken om muziek en films te streamen of om te gamen. Hiervoor wordt meer gebruikgemaakt van een tablet of een laptop. In tegenstelling hiermee halen slechts twee personeelsleden ontspanning aan als een onderdeel van internet. Vervolgens geven alle gedetineerden ook aan dat internet gebruikt kan worden voor het werk, een opleiding of kennis te verzamelen, maar dit betreft slechts een bijkomend element. Ten slotte geven zo goed als alle personeelsleden aan dat internet nodig is voor heel wat praktische zaken zoals werk zoeken, bankieren ... Respondent 7, een veroordeelde gedetineerde die ouder is dan 35 jaar, geeft aan wat internet voor hem betekent in onderstaande citaat. Hij haalt aan dat internet niet zomaar een communicatiemiddel is die alleen maar gelinkt is aan sociale media, maar dat er ook nog veel meer met internet bereikt kan worden. Dit is dus een ietwat afwijkende mening van de rest van de gedetineerden.

Ik ben niet een jongere van nu die gewoon direct internet is dat, is sociale media, is mijn foto's enz. Nee voor mij is internet nog altijd een, en daar ben ik ergens conservatief misschien, voor mij is mijn internet nog altijd gelinkt aan de architectuur van een pc.

4.1.1. PrisonCloud

21 van de 29 respondenten heeft kennis van wat **PrisonCloud** inhoudt. Onder deze 21 respondenten behoren alle personeelsleden. Daarnaast zijn er ook nog vijf gedetineerden van de gevangenis van Oudenaarde en vier gedetineerden van de gevangenis van Ieper die hiervan kennis hebben. Als gedetineerden er geen kennis van hadden, werd kort uitgelegd wat PrisonCloud inhoudt. Dikwijls zijn er wel respondenten die aangeven dat ze dit enkel van horen zeggen kennen. Indien personeelsleden al eens van PrisonCloud gehoord hebben, is dit vaak in het Opleidingscentrum. Er zijn acht personeelsleden die een negatievere houding hebben ten aanzien van PrisonCloud. De voornaamste reden is dat het contact met gedetineerden verloren gaat.

Er zijn enkele gedetineerden van de gevangenis van Oudenaarde die met PrisonCloud gewerkt hebben in de gevangenis van Beveren. Alle gedetineerden van de gevangenis van Ieper hebben een positieve houding over PrisonCloud, terwijl de gedetineerden van de gevangenis van Oudenaarde eerder een negatieve houding hebben. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de gedetineerden van Oudenaarde hier zelf mee gewerkt hebben en mankementen ontdekt hebben ofwel hebben zij via andere gedetineerden gehoord dat PrisonCloud niet echt werkt. In de gevangenis van Ieper is dit minder het geval. Er was daar ook geen enkele gedetineerde die al met PrisonCloud gewerkt had. Respondent 2 heeft reeds gewerkt met PrisonCloud in de gevangenis van Beveren en heeft zijn mening weer in onderstaand citaat. Deze mening is gelijkaardig aan de mening van de andere twee gedetineerden die al reeds met PrisonCloud gewerkt hadden.

PrisonCloud is de grootste klucht die ik ooit heb gezien. Het draait gewoon weg niet. Het loopt continu vast. Als je tv aan het zien bent en je wilt gaan bellen, dan valt het systeem soms uit. Dus kun je niet bellen, dan zeg je ik wil terug naar mijn tv, aah nee dat werkt ook niet, want het systeem is uitgevallen. Alles, ja alles zit in een klein bakje. Het is allemaal vanop afstand. Oke, het idee erachter is wel prachtig, want je stuurt een e-mail naar uw PSD, naar de directie. Het idee erachter is allemaal wel heel schoon. Er kunnen geen papiertjes verloren gaan en je kan zien wanneer ze hebben geantwoord. Maar het loopt om de vijf botten vast. Je kunt niets meer doen, niet meer bellen, geen tv zien.

De meningen van de respondenten zijn verdeeld of PrisonCloud een voldoende oplossing voor internet in de gevangenis zou zijn. Het is volgens de meerderheid van de respondenten een begin om verder te evolueren. Het biedt wel een oplossing aan de overvloed van het gebruik van papier. Twaalf respondenten halen expliciet aan dat PrisonCloud geen voldoende oplossing is. De reden die hiervoor aangehaald wordt betreft het feit dat PrisonCloud enkel intern is en geen breder internet betreft. Volgens de respondenten zou er wel een e-mailapplicatie en terug de VDAB-site toegelaten moeten worden. Daarnaast zijn enkele respondenten van mening dat er streamingsdiensten zoals Netflix en Spotify aanwezig moeten zijn in PrisonCloud.

4.1.2. Gunsten- en rechtssysteem

Vervolgens wordt ook gekeken hoe het systeem van internet volgens de respondenten geregeld moet worden in de gevangenis. Dit kan een rechtssysteem of een gunstensysteem uitmaken. Met het rechtssysteem wordt bedoeld dat elke gedetineerde toegang zou hebben tot internet en indien er foutief gedrag gesteld wordt dit afgenomen kan worden. Met het gunststelsel wordt bedoeld dat enkel gedetineerden die goed gedrag vertonen toegang zouden hebben tot internet. Er is in de gevangenis reeds een rechtssysteem aanwezig, namelijk het tuchtregime, waardoor deze benaming is gekozen. De benaming gunststelsel is zelf gekozen, maar enkele respondenten halen ook deze benaming aan.

Er zijn slechts zes respondenten die geen voorstander van een **gunststelsel** zijn. Er zijn elf respondenten die volledig voorstander van een gunststelsel zijn en er zijn tien respondenten die zowel voor- als nadelen zien aan een gunststelsel. De voornaamste redenen waarom de respondenten geen voorstander zijn van het gunststelsel zijn: het is een subjectief systeem, er zal een onderscheid komen tussen gedetineerden en het kan te ver gaan, waardoor gedetineerden een machtspositie zouden verkrijgen. De voorstanders geven ook enkele redenen aan. Ten eerste zal het mensen extra motiveren om zich goed te gedragen en zal er hierdoor minder misbruik van het internet voorkomen. Vervolgens moet een gedetineerde internet niet zomaar krijgen, maar moet hij zich voor een stuk bewijzen. Dit kan aan de hand van een observatieperiode gebeuren. Als het een gunststelsel is dan kan er met een pilootproject gewerkt worden. Hierdoor kan geëvalueerd worden als dit systeem werkt. Vervolgens halen enkele respondenten ook aan dat er secties moeten zijn die voorzien zijn met internet en secties met gedetineerden die geen toegang

hebben tot internet. Daarnaast zijn er vijf gedetineerden, drie veroordeelden en twee beklaagden, die aanhalen dat veroordeelden wel toegang moet krijgen tot internet, maar dat dit niet noodzakelijk is voor beklaagden.

Vervolgens werd ook de grens van het positief gedrag bevraagd. Hierbij kan opgemerkt worden dat velen zeggen dat een gedetineerde geen tuchtsanctie mag hebben. Daarnaast zeggen sommige respondenten ook dat een gedetineerde correct en beleefd moet zijn. Er is één gedetineerde die geen voorstander is van het gunststelsel, omdat hij het moeilijk verenigbaar vindt met de gedachte dat als een gedetineerde zich aanpast aan het stelsel dat deze dan internet kan krijgen. Iemand met een psychische problematiek of een psychopaat kan volgens hem zich makkelijk aanpassen, maar deze kan ook veel schade aanrichten met internet.

Wat de houding ten aanzien van het **rechtstelsel** betreft zijn er slechts twee personeelsleden die geen voorstander waren. De ene respondent haalt aan dat het gevangeniswezen zonder internet ook draait, dus dat internet niet noodzakelijk is. De andere respondent zegt dat het bestraffende stelsel gefaald heeft en dat er daarvan afgestapt moet worden. Bovendien zijn er drie gedetineerden die aanhalen dat het afnemen van internet als iemand in de gevangenis aankomt, al een straf op zich is. Daarnaast zijn er zeven respondenten die zowel voor- als nadelen zien aan dit stelsel. De voornaamste reden die gedetineerden aanhalen is dat het tot een machtspositie van de penitentiaire beambten zal leiden. De personeelsleden halen echter aan dat het geen recht op internet moet worden. Het merendeel van de respondenten is dus wel voorstander van een rechtstelsel, dit doordat de andere zaken in de gevangenis ook zo geregeld zijn en dat er individueel gestraft kan worden.

Ten slotte hebben de meeste respondenten de mening dat internet in de gevangenis een combinatie moet uitmaken van het gunst- en het rechtstelsel. Er moet gewerkt worden met een basispakket internet, bijvoorbeeld educatie. Bij een bepaalde motivatie kan deze gedetineerde een bredere internettoegang verkrijgen, maar dit basispakket en deze gunsten moeten, indien er misbruik gepleegd wordt, allemaal terug afgenomen kunnen worden. De meeste respondenten geven hierbij aan dat dit toch voor een langere periode tot zelfs definitief moet afgenomen worden. De lengte van de straf moet wel samenhangen met de inhoud van het misbruik. Volgens

één personeelslid moet er niet met sancties gewerkt worden, maar moet er in gesprek getreden worden met de gedetineerde en de onderliggende oorzaak aangepakt worden.

Er zijn slechts drie respondenten op de hoogte dat het **EHRM** in zijn rechtspraak geoordeeld heeft dat er een beperkt recht is op internet voor educatieve doeleinden in het kader van re-integratie. Eén gedetineerde geeft aan dat dit komt omdat hij criminologie studeert, een andere gedetineerde geeft aan dat hij graag op de hoogte is van de mensenrechten. De derde respondent is een personeelslid die daar nog van gehoord had. De meeste respondenten staan positief tegenover deze uitspraak van het EHRM omdat het wel een stap in de goede richting is en omdat ze het normaal vinden dat er zo geoordeeld wordt. De respondenten zijn wel van mening dat dit ook in België uitgevoerd moet worden. Daarnaast geven de gedetineerden aan dat er weinig communicatie is over hun rechten en dat dit beter moet verlopen in de toekomst.

4.2. Noden omtrent internet van gedetineerden

Dit onderdeel geeft de noden van gedetineerden weer. Dit is zowel bevraagd bij gedetineerden als bij de personeelsleden. Dit onderdeel wordt onderverdeeld in opzoekingen verrichten, praktische zaken regelen, ontspanning, verantwoordelijkheid opnemen, re-integratie en psychische hulp. Eerst worden een aantal algemene reflecties gegeven.

Twee personeelsleden halen aan dat deze noden afhankelijk zijn van individu tot individu. Eén respondent haalt ook aan dat gedetineerden in het algemeen meer zekerheden willen. Ten slotte geeft respondent 29, een penitentiair beambte uit de gevangenis van Ieper, het voorbeeld dat gedetineerden hun noden heel sterk ik-gericht zijn en dat ze voornamelijk kijken naar de positieve aspecten voor zichzelf. Daardoor moet er geïnvesteerd worden in een zinvolle detentie die bijdraagt aan de vorming van de persoonlijkheid van gedetineerden. Onderstaand citaat geeft dit weer:

Het probleem is, zij gaan heel wat noden hebben, maar uiteindelijk zijn gedetineerden vaak pubers in volwassenen gedaanten. Dus zijn die noden eigenlijk heel sterk ik-gericht, naar eigen genot en niet zo zeer... Alli als je enkel kijkt vanuit hun nood dan gaan velen dat enkel gebruiken voor ja, hoe kan ik aan drugs geraken bij wijze van spreken.

4.2.1. Opzoeken verrichten

Ten eerste halen de helft van de respondenten aan dat gedetineerden graag **opzoeken** zouden verrichten. Dit betreft zowel praktische zaken, bijvoorbeeld vertalingen van woorden, als persoonlijke zaken, bijvoorbeeld bepaalde interesses. Hierbij worden ook opzoeken in het kader van een opleiding aangehaald. Enkele gedetineerden beoefenen een opleiding in detentie, maar kunnen niets opzoeken, indien ze iets niet begrijpen. Internet zou volgens de respondenten wel makkelijk zijn, aangezien er via internet veel gevonden kan worden.

Als gedetineerden nu met een vraag zitten moeten zij contact opnemen met hun familie en vrienden buiten om op die manier opzoeken te verrichten. Hierbij wordt aangehaald dat het wel lukt, maar dit een enorme rompslomp is. Daarnaast kunnen ze in de bibliotheek bijvoorbeeld een woordenboek raadplegen, maar dit mag niet meegenomen worden naar cel en dit is niet ideaal volgens de gedetineerden.

4.2.2. Praktische zaken regelen

Een vijftal respondenten halen de nood aan om **praktische zaken** te regelen. Er is één personeelslid die aanhaalt dat gedetineerden het bankieren missen. Twee gedetineerden ontkrachten dat zij deze nood ervaren. Respondent 9, een veroordeelde gedetineerde die ouder dan 35 jaar is, geeft dit namelijk aan, aangezien zijn leven buiten de gevangenis gestopt is. Volgend citaat geeft dit weer: “Nee, want mijn leven is gestopt he. Alli, ik heb die knop wel kunnen omdraaien hoor.”

Daarnaast haalt één gedetineerde en één personeelslid aan dat gedetineerden geen nummers meer van buiten kennen en deze allemaal opgeslagen zijn in de gsm. Internet zou volgens hen dus kunnen helpen om nummers van vrienden en familie op te zoeken. Een andere gedetineerde haalt aan dat hij zich wil voorbereiden op zijn proces, maar dat dit moeilijk is aangezien hij zijn rechten niet kent. Hierbij aansluitend haalt respondent 14 aan dat het makkelijk zou zijn om zijn advocaat via e-mail te bereiken. Ten slotte geeft nog één gedetineerde aan dat je met een gsm foto's kan maken en zo een extra geheugen bij hebt.

4.2.3. Ontspanning

De meerderheid van de gedetineerden halen aan dat ze de nood hebben aan meer **ontspanningsmogelijkheden**. Daarnaast haalt ook ongeveer één derde van de personeelsleden dit aan. Dit houdt vooral de mogelijkheid in om te streamen, zowel films of muziek. Gedetineerden zouden namelijk graag toegang wensen tot Netflix omdat ze zich dan kunnen bezig houden. Televisie biedt geen oplossing om films of series te bekijken, omdat dit vaak hetzelfde is als ze al een langere tijd in detentie verblijven. Daarnaast zijn er geen digitale televisies in detentie en kan een gedetineerde hierdoor niet terugspoelen of iets opnemen om het later te bekijken. Bovendien missen respondenten 8 en 15 een MP3-speler. Zij halen dit aan omdat cd's bijna niet meer verkocht worden en omdat cd's van vroeger, die niet nieuw aangekocht zijn, niet binnen mogen. Radio biedt volgens deze gedetineerden geen oplossing, omdat hun muziek niet gedraaid wordt ofwel is dit slechts éénmaal in de week op een veel te laat tijdstip.

Daarnaast wordt ook de nood omtrent **games** aangehaald. Dit is omdat gedetineerden zich vervelen en zich zo zouden kunnen bezig houden. Er zijn namelijk enkele gedetineerden die niet begrijpen waarom er geen Playstation kan in detentie. Ze halen zelf nog aan dat de internetfiche van het toestel uitgehaald mag worden. Door twee respondenten wordt ook de nood om creatief bezig te zijn aangehaald.

Daarnaast wordt de nood omtrent **lezen** genoemd door de respondenten. Gedetineerden missen namelijk de nood om boeken te lezen aangezien zij nuttig willen bezig zijn. De bibliotheek biedt geen oplossing volgens de meerderheid van de gedetineerden. De redenen die hiervoor worden aangehaald zijn: de bibliotheek is meer een videotheek geworden, de bibliotheek is verouderd, er zijn lange wachtrijen voordat een gedetineerde naar de bibliotheek kan gaan. Daarnaast werkt het systeem om boeken uit de buitenbibliotheek te laten overbrengen in de gevangenis van Oudenaarde al enkele maanden niet.

Hierbij kan ook de nood omtrent **zaken te bestellen** aangehaald worden. Er zijn namelijk vier gedetineerden die deze nood ervaren. Dit betreft vooral cd's, films of boeken om deze dan te kunnen gebruiken in detentie. De gedetineerden halen aan dat er wel een systeem bestaat zodat er

cd's, boeken en films binnengebracht kunnen worden, maar dat dit een enorme rompslomp met zich mee brengt. Een gedetineerde moet namelijk exact kunnen zeggen hoeveel dit item kost, wat het artikelnummer is, welke liedjes er op de cd staan ... Iemand anders moet dit voor hen opzoeken en zij moeten uiteindelijk beslissen of ze deze cd willen. Hier kruipt veel tijd in volgens de gedetineerden. Een gedetineerde uit Oudenaarde heeft wel aangehaald dat er in deze gevangenis cd's aangekocht mogen worden via iemand anders. Deze externe persoon moet dit opsturen met de factuur naar de gevangenis. De gevangenisdirecteur moet hiermee akkoord gaan. Daarnaast haalt respondent 17 aan dat het makkelijker zou zijn omdat er zelf gekeken kan worden welke persoonlijke kledij een gedetineerde kan kopen.

4.2.4. Verantwoordelijkheid opnemen

Ongeveer één derde van de respondenten geeft aan dat gedetineerden de nood ervaren om hun eigen **verantwoordelijkheid** op te nemen. Drie respondenten hebben de mening dat ze te afhankelijk zijn van de diensten in de gevangenis of van personen buiten de gevangenis. Dit wordt ook gezien bij de huidige regeling om zaken, zoals cd's, binnen te brengen in detentie. Eén personeelslid haalt het gedetineerdenoverleg aan. Daar kunnen gedetineerden al inspraak geven en dit werkt volgens deze respondent goed. Als een gedetineerde de autonomie krijgt, kan dit ook positief bijdragen aan de detentiebeleving. Dit wordt ook weergegeven in onderstaand citaat van respondent 20, een penitentiair beampte van de gevangenis van Oudenaarde. Dit bevestigt de mening van de overige respondenten die deze nood aanhalen.

Maar nee, ja die betrokkenheid, die autonomie. Ik denk dat dat zaken zijn waar we nog stappen kunnen in zetten. Ja, nogal, van overtuigd eigenlijk, van het idee als je zaken positief goed benadert dat je daar eigenlijk ook heel veel positief van terugkrijgt.

4.2.5. Re-integratie

Wat betreft re-integratie komt in de antwoorden van de respondenten de nood naar het **sociaal contact** en het sociaal leven het meest naar boven. Slechts enkele respondenten halen niet aan dat ze de nood ervaren om sociaal contact te onderhouden. Eén personeelslid zegt dat een gedetineerde dezelfde noden ervaart als een eenzame op straat en dat dit sociale contacten en netwerken betreft. Er is één gedetineerde die aanhaalt dat hij dit sociaal contact van buiten wenst doordat hij binnen in de gevangenis geen serieus gesprek kan voeren met een medegedetineerde.

Daarnaast haalt één gedetineerde aan dat enkele gedetineerden het sociaal contact met vrouwen missen omdat er tussen mannen onderling niet vaak over serieuze zaken gesproken kan worden. Enkele respondenten halen ook aan dat het invoeren van Skype goed zou zijn voor de sociale band met de familie en vrienden te behouden. Het citaat van respondent 6, een veroordeelde gedetineerde ouder dan 35 jaar, toont dit aan:

En voor mijn jongste dochter zou dat heel leuk zijn, omdat je dan kan Facetimen of Skypen. Dan is het toch wel anders dan gewoon aan de telefoon. Dus onderhoud je de band veel beter. Als je één of twee keer per week of zoiets kunt Facetimen, of Skypen, of chatten. Dan blijft dat veel soepeler.

Personeelsleden halen aan dat deze nood af te leiden valt uit het feit dat het bellen op sectie een hele regeling vergt. Zeven van de acht uren dienst moet een penitentiaire beambte gedetineerden uit hun cel halen om te telefoneren volgens één personeelslid. Vervolgens wordt dit afgeleid uit het feit dat er veel brieven geschreven worden. Gedetineerden halen hierbij dan weer aan dat dit niet voldoende is omdat dit lang duurt en de brieven vaak niet aankomen. Vervolgens haalt het sociaal personeelslid aan dat zij tijdens gesprekken soms de vraag krijgt om contact te kunnen hebben met de buitenwereld.

Daarnaast halen vooral personeelsleden aan dat er een nood bestaat om **werk** te zoeken of het werk dat ze voor detentie uitoefenden te blijven onderhouden. Er zijn ook vier veroordeelden die deze nood aangeven. Hieruit kan dus opgemerkt worden dat beklaagden minder bezig zijn met het zoeken van werk. Vervolgens haalt een minderheid van de respondenten aan dat er nood is om **vaardigheden** te onderhouden of te verbeteren. Dit betreft zowel opleidingen als bijvoorbeeld het opzoeken van een bepaalde schrijfwijze van een woord. Ten slotte geeft ongeveer de helft van de gedetineerden aan dat ze de nood ervaren om mee te blijven met de buitenwereld. Er zijn slechts twee personeelsleden die dit aanhalen. Dit betreft zowel het volgen van het nieuws, foto's van mensen buiten zien en mee zijn met de veranderingen buiten. Enkele respondenten hebben de mening dat ze dom gehouden worden in detentie en dat ze vervreemd zijn van de maatschappij.

4.2.6. Psychische hulp

Ten slotte halen een vijftal gedetineerden aan dat ze nood hebben aan **psychische hulp** in detentie. Zij geven aan dat het leven in de gevangenis niet altijd even eenvoudig is en dat internet van belang kan zijn voor professionele psychologische hulp op te bouwen. PSD en JWW is hierbij niet voldoende volgens hen. Daarnaast kan internet volgens één respondent gebruikt worden om therapeutische zaken op te zoeken zodat het psychisch welzijn verbeterd wordt. Tabel 6 geeft een overzicht van hoeveel respondenten bepaalde noden hebben aangehaald.

Tabel 6. Noden van gedetineerden

Noden van gedetineerden	Gedetineerden	Personeelsleden
Opzoeken verrichten	10 respondenten	2 respondenten
Praktische zaken regelen	4 respondenten	1 respondent
Ontspanning	12 respondenten	4 respondenten
Re-integratie	14 respondenten	12 respondenten
Verantwoordelijkheden opnemen	6 respondenten	4 respondenten
Psychische hulp	5 respondenten	Geen respondenten

4.3. Mogelijkheid internet in de gevangenis

Dit onderdeel gaat na of internet in de gevangenis mogelijk is. Dit wordt opgesplitst in de risico's die verbonden zijn aan de invoering van internet en de opportuniteiten die internet in de gevangenis kan bieden.

4.3.1. Risico's aan internet in de gevangenis

Dit onderdeel bespreekt de risico's die verbonden zijn aan internet in de gevangenis. Er zijn twee gedetineerden die op zichzelf geen risico's zien aan de invoering van internet. Daarentegen zijn er twee gedetineerden die vinden dat er geen internet in de gevangenis toegelaten moet worden, omdat er net te veel risico's aan verbonden zijn. Eén personeelslid haalt aan dat het hoofdbestuur zich hier niet door mag laten leiden en dat gedetineerden deze kans moeten krijgen.

Ongeveer de helft van de respondenten denkt dat er een minderheid **misbruik** zal maken van internet. Hierbij halen enkele respondenten aan dat dit steeds dezelfde gedetineerden zullen zijn. Ongeveer één derde denkt dat dit een meerderheid zal zijn. Er zijn ook twee respondenten die denken dat dit ongeveer de helft van de gedetineerden zal betreffen. Eén respondent is van mening dat dit zal afhangen van de populatie.

In wat volgt, wordt meer in gegaan wat dit misbruik kan inhouden. Dit wordt onderverdeeld in een veiligheidsprobleem, contact met personen buiten de gevangenis, voortzetting criminele activiteiten, onderscheid tussen gedetineerden en verslavingsproblematiek.

4.3.1.1. Veiligheidsprobleem

Er haalt ongeveer één derde van de respondenten aan dat het invoeren van internet in de gevangenis tot een probleem voor de **interne veiligheid** zal leiden. Deze respondenten halen allemaal aan dat dit zowel de privacy van medege-detineerden als van personeel betreft. Hierdoor wordt de veiligheid van deze personen bedreigd. Er zijn bovendien twee respondenten die aanhalen dat dit probleem zich ook kan voordoen als een gedetineerde zich terug buiten de gevangenis begeeft. Enkele personeelsleden halen hierbij aan dat je zelf beslist wat je op internet zet en dus zelf bijdraagt of je privacy geschonden kan worden.

Anderzijds zijn er elf respondenten die aangeven dat internet in de gevangenis de **externe veiligheid** ten slechte kan komen. Hierbij wordt vooral het bedreigen en lastigvallen van personen aangehaald. Dit betreft volgens de respondenten zowel slachtoffers als andere personen. Enkele respondenten halen namelijk aan dat de familie onder druk gezet kan worden.

Bovendien haalt iets meer dan één derde van de respondenten aan dat het **systeem omzeild** kan worden. Hieronder wordt voornamelijk aangehaald dat het systeem gehackt kan worden en dat dit negatieve gevolgen voor de gevangenis kan hebben, namelijk dat vertrouwelijke gegevens gevonden en verspreid worden. Vervolgens zijn twee respondenten ook van mening dat er virussen aangemaakt kunnen worden die opnieuw schade aanbrengen aan de gevangenis.

Daarnaast zijn er ook vijf respondenten die aanhalen dat internet kan gebruikt worden om een **ontsnapping** te plannen. Respondent 5 zegt dat dit ook op een andere manier geregeld kan worden, terwijl respondent 25 van mening is dat de kans op een ontsnapping met internet groter zal zijn, aangezien de gedetineerde zelf alles kan plannen en minder afhankelijk is van personen buiten de gevangenis.

4.3.1.2. *Contact met personen buiten de gevangenis*

Er zijn elf gedetineerden en vijf personeelsleden die aanhalen dat het contact met personen buiten de gevangenis een risico uitmaakt. Hierbij wordt vooral aan gehaald dat gedetineerden contact zullen opnemen met personen waar ze een contactverbod mee hebben, zoals slachtoffers, burgerlijke partijen en familie. Hieronder valt ook het bedreigen van deze personen.

Daarnaast kan het probleem ontstaan dat een gedetineerde **altijd contact** kan hebben met de buitenwereld. Hierdoor ontstaat het gevaar van belaging en controle van slachtoffers en andere personen, zoals familieleden. Bovendien zijn enkele respondenten van mening dat er minder controle kan gebeuren met wie een gedetineerde contact heeft. Daarvoor moet er volgens de respondenten opgepast worden aangezien er afspraken gemaakt kunnen worden en contacten met het oude milieu behouden kunnen worden.

Aansluitend hierbij wordt opgemerkt dat zes respondenten aanhalen dat er **manipulatie** van het onderzoek kan plaatsvinden. Gedetineerden die contact blijven onderhouden met hun netwerk kunnen bijvoorbeeld bewijzen laten verduisteren of iemand die hem verraden heeft laten afmaken. Hierdoor kan het onderzoek die de onderzoeksrechter voert, bemoeilijkt worden. Dit kan ook teruggekoppeld worden aan het feit dat er vijf respondenten aanhalen om enkel veroordeelden toegang tot internet te geven (*supra* p. 47).

4.3.1.3. *Voortzetting criminele activiteiten*

Op één respondent na, halen alle respondenten aan dat de **criminele activiteiten** voortgezet kunnen worden met internet. De voornaamste criminele activiteiten die aangegeven zijn, zijn drugshandel, belaging en zedenfeiten. Wat betreft de zedenfeiten worden er verschillende soorten aangehaald, zoals personen die naar kinderporno kijken, pedofielen, verkrachters ... Daarnaast

wordt oplichting en fraude, al dan niet met internet, door een kleine helft van de respondenten aangehaald. Drie respondenten halen het gevaar aan als een bendeleider toegang tot internet zou krijgen. Er zijn ook nog een aantal andere criminele activiteiten die slechts door één respondent aangehaald zijn. Deze criminele activiteiten zijn: zwartgeld verduisteren, andere dan drugshandel voortzetten en prospectie voor volgende inbraak.

Er zijn enkele respondenten die aanhalen dat deze activiteiten ook voortgezet kunnen worden, door middel van de telefoon, bezoek en brieven. Internet zou het volgens hen het iets makkelijker maken, maar het zou geen groot verschil maken. Daarnaast zijn er een vijftal gedetineerden die aanhalen dat ze met internet net bewijs hebben dat criminele activiteiten verder gezet worden. Zo zou het volgens hen makkelijker zijn om iemand een sanctie hiervoor te geven. Respondent 5, een veroordeelde gedetineerde die ouder dan 35 jaar is, geeft weer dat dit tot bewijs zou leiden, zelfs meer dan bij een telefoon volgens hem omdat er niet constant telefoontaps afgenomen worden. Onderstaand citaat geeft dit weer:

Trouwens van dat is er eigenlijk een bewijs, als ze dat misdoen. Een mailtje sturen. Ja, er liggen bewijzen aan vast. Dus dat is minder interessant eigenlijk voor een gedetineerde. Je kunt er meer controle op uitoefenen. Je hebt een bewijslast, met een telefoontje heb je geen bewijslast he. Als ze moeten constant telefoontaps doen, ja dat gebeurt ook niet he.

4.3.1.4. Onderscheid tussen gedetineerden

Op de vraag of internet tot een **onderscheid tussen gedetineerden** zou leiden bestaat er geen eensgezindheid. Enerzijds zijn twaalf respondenten die vinden dat internet in de gevangenis niet tot een groter onderscheid tussen gedetineerden zou leiden. Drie respondenten halen namelijk de solidariteit tussen gedetineerden aan. Een gedetineerde die goed met internet kan werken zou een andere gedetineerde kunnen helpen. Daarnaast halen drie respondenten aan dat er lessen georganiseerd kunnen worden voor de gedetineerden die minder goed met internet kunnen werken. Voor de helft van deze twaalf respondenten mag internet in de gevangenis niet betalend worden, omdat dit anders wel tot een onderscheid zou leiden.

Anderzijds zijn er elf respondenten die vinden dat internet in de gevangenis wel tot een onderscheid tussen gedetineerden zou leiden. Dit betreft ten eerste het onderscheid tussen rijk en

arm, aangezien internet volgens hen een betalend iets zou worden. Respondent 11, een beklagde gedetineerde die ouder is dan 35 jaar, haalt deze problematiek van betaling aan in onderstaand citaat: “Ik denk moest dat hier aangeboden zijn en moest je er niet voor betalen zou iedereen erop zitten, maar moest je ervoor betalen gaat dat inderdaad weer voor de *happy few* zijn.” Ten tweede betreft dit een onderscheid tussen jongere en oudere gedetineerden. Aangezien de jongere gedetineerden er beter mee overweg kunnen en met internet opgegroeid zijn, gaan die volgens deze respondenten vaker internet gebruiken. Ten slotte haalt één personeelslid het onderscheid tussen intellectuele vermogens aan. Daarmee bedoelt deze respondent dat indien een gedetineerde met de computer kan werken, weet hoe hij zoekfuncties moet gebruiken, hij ook meer uit de data kan halen, die hij aangereikt krijgt via internet. Dit kan volgens deze respondent ook gelinkt worden aan de leeftijd van gedetineerden.

4.3.1.5. *Verslavingsproblematiek*

Er zijn zes respondenten, waarvan drie gedetineerden en drie personeelsleden die het probleem van **verslaving** aanhalen. Als internet in de gevangenis aanwezig zou zijn, zou het kunnen voorvallen dat gedetineerden niet meer uit hun cel komen om bijvoorbeeld te gaan wandelen. Dit zou volgens een gedetineerde tot psychoses kunnen leiden aangezien deze gedetineerden in een andere wereld zouden leven. Daarnaast haalt het sociale personeelslid aan dat het zou leiden tot een kampgevoel²⁶³ bij gedetineerden en er geen sprake meer zou zijn van een straf. Een ander personeelslid wijst op het feit dat penitentiaire beambten het probleem van verslaving zullen moeten herkennen en er samengewerkt zal moeten worden met PSD en JWW om de verslavingsproblematiek op te lossen.

In dit onderdeel werden de risico's omtrent internet in de gevangenis besproken. Tabel 7 geeft een overzicht weer van de risico's die beklagden en veroordeelden hebben aangehaald.

---

²⁶³ Hiermee wordt bedoeld dat gedetineerden geen druk meer ervaren en een hele dag kunnen doen wat ze graag doen.

Tabel 7. Risico's volgens gedetineerden

Risico's	Categorie gedetineerden	
	Beklaagden	Veroordeelden
Veiligheidsprobleem	<ul style="list-style-type: none"> - Systeem hacken (2 resp.) - Externe veiligheid (5 resp.) - Interne veiligheid (2 resp.) - Ontsnapping (1 resp.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Systeem hacken (4 resp.) - Externe veiligheid (1 resp.) - Interne veiligheid (1 resp.)
Contact met personen buiten de gevangenis	<ul style="list-style-type: none"> - Contactverbod (2 resp.) - Bewijzen verduisteren (4 resp.) - Slachtoffers contacteren (3 resp.) - In contact blijven met oude milieu (1 resp.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Contactverbod (2 resp.) - Slachtoffers contacteren (1 resp.) - In contact blijven met oude milieu (1 resp.) - Minder controle door justitie (1 resp.)
Voortzetting criminele activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> - Drugs (8 resp.) - Zedenfeiten (5 resp.) - Stalken (1 resp.) - Bendeleiders (1 resp.) - Zwart geld (1 resp.) - Bewijs tegen gedetineerde (2 resp.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Drugs (2 resp.) - Stalken (4 resp.) - Oplichting (1 resp.) - Bewijs tegen gedetineerde (1 resp.)
Onderscheid tussen gedetineerden	<ul style="list-style-type: none"> - Geen onderscheid (3 resp.) - Wel een onderscheid als het betalend is (3 resp.) - Lessen voorzien (1 resp.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen onderscheid (3 resp.) - Hulp tussen gedetineerden (1 resp.) - Lessen voorzien (1 resp.)
Verslavingsproblematiek	<ul style="list-style-type: none"> - 2 respondenten halen dit aan 	<ul style="list-style-type: none"> - 1 respondent haalt dit aan

4.3.2. Opportuniteiten aan internet in de gevangenis

Dit onderdeel bespreekt de opportuniteiten van internet in de gevangenis. Er is één personeelslid die van mening is dat internet een handig middel is, maar niet de oplossing voor alles in detentie. Vervolgens halen vier gedetineerden aan dat internet een meerwaarde is in verschillende opzichten. Respondent 7 verduidelijkt dit doordat het zowel praktisch als menselijk een meerwaarde biedt. De opportuniteiten die besproken worden zijn: re-integratie, opleidingen, praktische zaken regelen, hulpmiddel bij de hulpverlening, ontspanning en kosten reduceren.

4.3.2.1. *Re-integratie*

De eerste opportuniteit van internet in de gevangenis, die door alle respondenten aangehaald wordt, betreft het ten goede komen van de **re-integratie**. Respondent 18 haalt daarentegen aan dat internet gebruikt kan worden om werk te zoeken, maar dat het hun re-integratie ook zal tegenwerken aangezien gedetineerden contact met hun oude milieu gaan behouden. De grote meerderheid van de respondenten halen namelijk aan dat internet kan gebruikt worden om werk te zoeken, het vorige werk te onderhouden of te solliciteren voor een nieuwe job. Daarnaast wordt het zoeken van een woonst vaak aangehaald door de respondenten. Als internet in de gevangenis aanwezig zou zijn, dan kunnen gedetineerden mee blijven met de buitenwereld volgens de helft van de respondenten. Heel wat respondenten halen het feit aan dat de nieuwsfeiten gevolgd kunnen worden, maar dat ook omgegaan kan worden met de nieuwe technologieën, zoals een smartphone, een computer, betalen met bancontact ... Hierbij geven dertien respondenten aan dat er gewerkt moet worden aan de vaardigheden omtrent deze technologieën. Respondent 4, een beklagde gedetineerde die ouder is dan 35 jaar, vergelijkt iemand die niet mee is met de technologie in de buitenwereld met een gsm die niet is geüpdatet. Dit geeft de mening van de respondenten weer die aanhalen dat gedetineerden ook moeten bijblijven met de buitenwereld. Onderstaand citaat geeft dit weer:

Dat bewijst toch dat ze hier zwaar gefaald zijn. Als je hier 20 jaar zit, moet je toch kunnen zeggen als instelling oke, want je hebt hem van zijn vrijheid ontnomen. Oke en je zet hem terug buiten. Het is gelijk een telefoon dat je 20 jaar niet meer hebt geüpdatet, maar je hebt hem. Je pakt hem niet af. Je date hem niet up, maar je laat hem mij ook niet updaten. En je zet hem terug buiten en die mag je wegslijten, die telefoon. Je bent daar niets mee. Achter 20 jaar, als je nog niet kunt typen, leer hun dat, verplicht dat.

In de gevangenis van Ieper werd in het voorjaar van 2019 een opleiding rond Word en Excel georganiseerd. De meerderheid van de respondenten die in Ieper bevraagd werden staan hier positief tegenover. Enkele respondenten halen aan dat dit nuttig kan zijn om werk te vinden, maar ook omdat een gedetineerde zo met de computer leert werken. Het zijn vooral de personeelsleden die deze opleiding minder nuttig vinden, aangezien een gedetineerde die enkel met Word en Excel kan werken, niet veel kan in de maatschappij. Daarnaast betreft het vaak tijdverdrijf, zonder een duidelijke motivatie.

In de samenleving buiten de gevangenis is het normaal om **zaken online te bestellen**. Er zijn zeven respondenten, waarvan drie personeelsleden, die van mening zijn dat een gedetineerde zaken online moet kunnen bestellen in detentie. Dit maakt namelijk deel uit van de bredere samenleving. Deze gedetineerden halen aan dat zij nu heel sterk afhankelijk zijn van PSD, JWW of familieleden. Er wordt aangehaald om kledij, boeken, muziek en andere persoonlijke spullen te kunnen bestellen. Daarnaast zijn er ook acht respondenten die deze mening niet volgen. Er zijn twee respondenten die aanhalen dat het al gemakkelijker zou zijn als ze zaken kunnen opzoeken, maar geen bestellingen kunnen plaatsen. De overige respondenten halen voornamelijk aan dat er ook verboden zaken besteld kunnen worden en dat dit een probleem zou vormen in detentie.

Hierbij aansluitend kan ook het bevorderen van het **sociaal leven** aangehaald worden. Er zijn slechts drie respondenten die dit niet aanhalen. Gedetineerden kunnen namelijk makkelijker en goedkoper contact onderhouden met hun familie of vrienden via internet. Een drietal respondenten halen aan dat gedetineerden geen telefoonnummers meer uit hun hoofd kennen en dat het daardoor soms moeilijk is om contact te onderhouden met personen buiten detentie. Er worden verschillende manieren aangehaald hoe dit zou kunnen gebeuren. De meest voorkomende manier is via mailverkeer, daarna volgt Skype en andere sociale media. Bovendien zijn er zes respondenten die aanhalen dat dit zeker een meerwaarde biedt voor gedetineerden die geen bezoek ontvangen. Daarnaast wordt de vader-kind relatie door enkele respondenten aangehaald.

Daarnaast is er geen bezoek meer mogelijk door de maatregelen die genomen worden in de gevangnissen om de verspreiding van het coronavirus te beperken. Hierdoor kwam er een mogelijkheid van **videobellen** in de Vlaamse gevangnissen. Bij het DG EPI werd afgetoetst hoe dit in de praktijk uitwerking krijgt en werd de flyer die aan de gedetineerden uitgedeeld werd ook bezorgd. Deze is opgenomen in bijlage 8. Het videobellen gebeurt via het programma Cisco Webex met een beambte die aanwezig is in het lokaal terwijl de gedetineerde videobelt met zijn bezoeker. Er wordt één laptop voorzien per honderd gedetineerden. Deze kan één bezoeker van zijn bezoekerslijst per videosessie contacteren. Gedetineerden die onder een strikt regime geplaatst zijn of een voorlopige maatregel genieten kunnen niet gebruikmaken van deze mogelijkheid. Zo'n videosessie duurt twintig minuten en kan één maal per week plaatsvinden. Dit is gratis voor de gedetineerden en kan zowel nationaal als internationaal plaatsvinden. In de

gevangenis van Ieper kunnen gedetineerden twee maal per week videobellen als de beschikbaarheid dit toelaat. Dit mag weliswaar niet op dezelfde dag plaatsvinden. In de gevangenis van Oudenaarde wordt dit één maal per week georganiseerd zoals nationaal vastgelegd. Er werden van 1 mei 2020 tot en met 3 mei 2020 testen uitgevoerd in de gevangenis van Oudenaarde. Gedetineerden die al kinderbezoek of ongestoord bezoek genoten, mochten zich hiervoor kandidaat stellen.

4.3.2.2. *Opleidingen*

Slechts twee respondenten halen het nut van internet bij **opleidingen** niet aan. Daarnaast zijn er twee respondenten die aanhalen dat internet geen meerwaarde zou hebben voor opleidingen, omdat dit ook allemaal met pen en papier mogelijk is. De overige respondenten halen dit wel allemaal aan. De meerderheid van de respondenten geven aan dat er online lessen gevolgd en examens afgelegd kunnen worden. Daarnaast is internet een goede manier om meer oefeningen te maken, die nu vaak ontbreken in detentie volgens de respondenten. Er is één personeelslid die zegt dat er opgepast moet worden dat niet alles toegelaten wordt, zoals valse opleidingen. Daarnaast zou internet volgens enkele gedetineerden ten goede komen aan de opleidingen in detentie, bijvoorbeeld Macusa-opleiding (Maatschappij, Cultuur en Samenleving), Photoshop-opleiding, Auto Cad-opleiding ... Volgens de meerderheid van de gedetineerden zijn de opleidingen die aangeboden worden in het Open Leercentrum te beperkt en zou de toelating tot internet voor een breder aanbod kunnen zorgen.

Daarnaast halen 22 van de 29 respondenten aan dat internet gebruikt kan worden voor gedetineerden om **opzoeken** te verrichten. Dit kan zowel in het kader van studies gebeuren, maar ook daarbuiten, zoals in het kader van hun zaak, wetgeving, rechtspraak, woorden in een andere taal ... Hierbij halen enkele respondenten aan dat het nuttig zou zijn om een vertaalapplicatie beschikbaar te stellen voor gedetineerden.

4.3.2.3. *Praktische zaken regelen*

Een tiental respondenten halen aan dat internet de mogelijkheid zou creëren om heel wat **praktische zaken** te regelen. Ten eerste wordt hierbij gedacht aan aspecten in hun juridische zaak. Vervolgens wordt het feit aangehaald om zaken te regelen in het kader van hun vrijlating,

bijvoorbeeld regeling rond loonbeslag, eigen financiën in orde brengen, een opname in behandeling regelen ... Nu zijn gedetineerden volgens hen nog te afhankelijk van verschillende diensten in detentie. Gedetineerden moeten volgens twee respondenten zichzelf meer kunnen ontplooiën en vrijheden krijgen tijdens detentie zodat ze zelf dingen kunnen doen. Respondent 7 en respondent 28 halen hierbij heel concrete voorbeelden aan zoals regelingen van ziekenbonden en zorgkas, geboortecertificaten aanvragen, belastingformulier invullen, kinderbijslag regelen ... Respondent 7 haalt deze voorbeelden aan, aangezien hij tijdens zijn detentie zijn verantwoordelijkheid voor zijn gezin blijft opnemen.

4.3.2.4. *Hulpmiddel bij de hulpverlening*

In wat volgt wordt internet als hulpmiddel bij de hulpverlening besproken. Hierbij wordt zowel de interne hulpverlening, PSD en JWW, als de externe hulpverlening bedoeld. Wat betreft de **interne hulpverlening** zijn zeven respondenten, die allemaal personeelsleden zijn, van mening dat internet geen meerwaarde kan bieden. Het menselijk contact tussen gedetineerde en de hulpverlener is namelijk zo belangrijk, dat dit niet vervangen mag worden. Daarnaast halen twee personeelsleden aan dat het systeem van PrisonCloud al een voldoende oplossing zou betreffen. Een ander personeelslid geeft nog aan dat de interne hulpverleners hier waarschijnlijk geen behoefte aan hebben. Anderzijds zijn er vijf gedetineerden en twee personeelsleden die van mening zijn dat internet wel kan bijdragen aan de interne hulpverlening. Hierbij wordt door de gedetineerden gewezen op het feit dat er een personeelstekort is en zo vragen beantwoord kunnen worden, maar ook dat er een soort van bewijs is van een vraag aan de hulpverleners. De personeelsleden geven aan dat dit een deel van de begeleiding zal komen en dat internet zou bijdragen aan een zinvolle detentie aangezien internet zou bijdragen aan de persoonlijkheid van een gedetineerde.

Anderzijds wordt ook gekeken naar de **externe hulpverlening**. Vijf personeelsleden halen aan dat internet geen hulpmiddel zou zijn bij de externe hulpverlening. De redenen hiervoor is dat er veel zelfbeklag en labiele personen verblijven in detentie. Bovendien is “dokter Google” geen oplossing voor veel problemen volgens respondent 21. In tegenstelling hiermee zijn zeven respondenten, waarvan drie gedetineerden, van mening dat internet wel een meerwaarde kan zijn bij de externe hulpverlening. Hierbij wordt vooral gedacht aan de zelfmoordlijn, druglijn en

campagnes over stoppen met roken. De gedetineerden halen voornamelijk aan dat ze al contacten kunnen leggen voor de hulpverlening na detentie, zoals met justitieassistenten. Daarentegen zou volgens drie respondenten internet tot negatieve gevolgen voor het psychisch welzijn van gedetineerden leiden.

4.3.2.5. *Ontspanning*

Een kleine meerderheid geeft aan dat internet gebruikt kan worden voor **ontspanningsmogelijkheden**. Hierbij wordt vooral gedacht aan streamingsdiensten zoals Spotify en Netflix. Daarnaast wordt de mogelijkheid van online spelletjes vaak aangehaald. Er zijn twee personeelsleden die aanhalen dat online spelletjes niet mogelijk moeten zijn, namelijk omdat gedetineerden ook een echt spel kunnen spelen en omdat dit tot een kampgevoel zou leiden. Enkele respondenten geven ook aan dat boeken die beschikbaar zijn op het internet kunnen bijdragen aan een tijdsbesteding. Gedetineerden zijn namelijk van mening dat deze mogelijkheden de dode momenten zullen verminderen.

4.3.2.6. *Kosten reduceren*

Wat betreft de mogelijkheid dat **kosten** gereduceerd kunnen worden door internet bestaat geen eensgezindheid. Er zijn zes respondenten die aanhalen dat dit extra geld zou kosten voor de gevangenis. Volgens respondent 8 zou er extra personeel moeten zijn, maar dit betreft ook andere kosten, zoals een internetabonnement betalen, het voorzien van computers ... Anderzijds zijn er twaalf respondenten die van mening zijn dat dit wel kosten zou besparen. Enkele gedetineerden halen aan dat internet zo goed als niets kost in de maatschappij en dat ze deze kost kunnen doorrekenen aan gedetineerden, zoals de betaling van televisie verloopt. Daarnaast zijn er twee respondenten die aanhalen dat het in het begin niet kostenbesparend zal zijn, maar dat het op langere termijn wel kosten zal besparen. Ten slotte is er één personeelslid die van mening is dat de kost voor de maatschappij lager zal zijn, indien internet de re-integratie positief beïnvloedt.

Er werden zes opportuniteiten gevonden, meer bepaald re-integratie, opleidingen, praktische zaken regelen, hulpmiddel bij de hulpverlening, ontspanning en kosten reduceren. Tabel 8 geeft een samenvatting weer.

Tabel 8. Opportuniteiten aan internet

Opportuniteiten	Respondenten	
	Personeelsleden	Gedetineerden
Re-integratie	De meerderheid zegt dat internet een meerwaarde kan zijn, bijvoorbeeld werk zoeken, sociaal contact, woonst, mee zijn met buitenwereld. Een minderheid is van mening dat gedetineerden zaken moeten kunnen bestellen.	De meerderheid zegt dat internet een meerwaarde kan zijn, bijvoorbeeld werk te zoeken, woonst, mee zijn met de buitenwereld, pc-vaardigheden aanleren, sociaal leven. Een minderheid is van mening dat gedetineerden zaken moeten kunnen bestellen.
Opleidingen	De meerderheid is van mening dat internet gebruikt kan worden in het kader van online lessen volgen en opzoekingen verrichten.	De meerderheid is van mening dat internet gebruikt kan worden in het kader van online lessen volgen, opzoekingen verrichten en dat het kan bijdragen aan opleidingen in detentie.
Praktische zaken regelen	Slechts enkele respondenten halen dit aan, meer bepaald voor de juridische zaak. Twee personeelsleden zijn van mening dat gedetineerden zichzelf kunnen ontplooiën hierdoor.	Gedetineerden halen dit vooral aan in het kader van hun juridische zaak.
Hulpmiddel bij de hulpverlening	De meerderheid is van mening dat internet geen meerwaarde heeft bij de interne hulpverlening. De meningen zijn verdeeld als het gaat over de externe hulpverlening.	De meerderheid zegt dat internet een meerwaarde heeft bij de interne hulpverlening, door het gebrek aan personeel. Er zijn drie gedetineerden die het ook een meerwaarde vinden bij de externe hulpverlening, vooral in het kader van contact met justitieassistenten.
Ontspanning	De meerderheid vindt dat internet gebruikt kan worden voor streamingsdiensten en boeken te lezen. Twee personeelsleden geven aan dat gedetineerden niet moeten gamen op cel.	De meerderheid geeft aan dat internet gebruikt kan worden voor streamingsdiensten, boeken te lezen en te gamen.
Kosten reduceren	Drie personeelsleden zeggen dat dit tot extra kosten zal leiden. Een minderheid zegt wel dat dit kosten zal reduceren.	De meerderheid heeft hier een positieve mening over. Drie gedetineerden zeggen dat het extra geld zal kosten.

4.4. Grenzen aan internet in de gevangenis

Alle respondenten zijn van mening dat er grenzen gesteld moeten worden indien internet in de gevangenis ingevoerd wordt. Er moet een goede beveiliging zijn aan het internet in de gevangenis. Dit zal volgens een klein deel van de respondenten een probleem vormen, waardoor deze eerder tegenstander van internet in de gevangenis zijn. Daarnaast halen enkele respondenten aan dat een controle steekproefsgewijs moet gebeuren. Er is één gedetineerde, met een informaticaverleden, die aangeeft dat de invoering van *delays*²⁶⁴ veel problemen zouden wegnemen. In dit onderdeel worden nog andere vormen van controlemaatregelen opgenomen. Deze betreffen het afstemmen van internet per gedetineerde, de aanwezigheid van een personeelslid, tijds- en plaatsbeperkingen, het blokkeren van de toegang tot bepaalde sites en traceren van de internetactiviteit.

4.4.1. Afstemmen per gedetineerde

Er zijn vijftien respondenten die van mening zijn dat de internetactiviteit afgestemd moet worden **per gedetineerde**. Zoals reeds aangehaald kan dit door het inbouwen van secties die toegang hebben tot internet en secties die geen toegang hebben tot internet (*supra* p. 46). Dit kan ook door te kijken naar het delict dat een gedetineerde gepleegd heeft. De voorbeelden die hierbij aan bod komen zijn zedendelicten en computergelateerde delicten. Daarnaast geven respondenten aan dat er gekeken moet worden naar de persoonlijkheid van gedetineerden, aangezien sommige gedetineerden beter geen internettoegang verkrijgen. Eén personeelslid is van mening dat de toegang van internet deel moet uitmaken van een geïndividualiseerd traject naar buiten toe.

Daartegenover is één derde van de respondenten van mening dat de toelating van internet voor iedereen hetzelfde moet zijn. Uitzonderingen en voorkeuren kunnen namelijk niet gegeven worden, omdat dit zou leiden tot jaloezie. Bovendien haalt respondent 28 aan dat het niet haalbaar is om internet af te stemmen per gedetineerde en stelt zij zich de vraag wie dit zou moeten regelen.

---

²⁶⁴ Dit houdt in dat een gedetineerde een internetpagina te zien krijgt van bijvoorbeeld één uur geleden. Dus als een gedetineerde en een persoon in de vrije samenleving op hetzelfde moment een internetpagina bekijken, dan zal de gedetineerde de versie van één uur geleden zien, terwijl de persoon in de vrije samenleving de recentste geüpdatete pagina zal zien.

4.4.2. Aanwezigheid personeelslid

Vervolgens is een kleine meerderheid van de respondenten van mening dat er een **personeelslid aanwezig** moet zijn terwijl een gedetineerde internet gebruikt. Respondenten verschillen wel van mening over de wijze van uitvoering van deze aanwezigheid. Enerzijds zijn er respondenten die aanhalen dat een personeelslid mag mee kijken wat een gedetineerde doet op het internet. Anderzijds zijn er respondenten die aangeven dat een personeelslid dit niet mag doen en gewoon aanwezig mag zijn in dezelfde ruimte. Het recht op privacy van gedetineerden is van belang voor deze respondenten.

Er zijn ook een aantal respondenten die het recht op privacy aanhalen voor het feit dat er geen personeelslid aanwezig moet zijn terwijl een gedetineerde internet gebruikt. Dit zou namelijk een schending van het recht op privacy uitmaken. Andere redenen die tegenstanders aanhalen zijn: dit moet individueel gebeuren, bij groepstoestanden kan de penitentiaire beambte niet altijd de controle bewaren en dit zal tijd afnemen van een personeelslid. Bovendien wordt dit door twee personeelsleden niet haalbaar geacht, omwille van het gebrek aan personeelsmiddelen.

4.4.3. Tijds- en plaatsbeperkingen

Er zijn slechts twee respondenten die aanhalen dat er geen **tijdsbeperking** voor internet ingevoerd moet worden. Daarentegen zijn er twaalf respondenten die aangeven dat dit wel moet gebeuren. Hierbij wordt voornamelijk aangehaald dat gedetineerden toch enkele uren per week zouden toegang kunnen krijgen tot internet. Er zijn twee respondenten die aanhalen dat internet rond 22 uur voor de volledige nacht afgesloten moet worden, als dit op cel plaatsvindt.

Hierbij zijn **plaatsbeperkingen** ook van belang. Er zijn dus enkele respondenten die aangeven dat internet op cel zou kunnen plaatsvinden, maar dat dit tot minder controle zou leiden. Vooral gedetineerden staan positief tegenover internet op cel. Wat betreft de personeelsleden staan zij ook positief ten aanzien van internet op cel voor streamingsdiensten. Er zijn drie gedetineerden en één personeelslid die de mogelijkheid zien van een smart tv op cel, voornamelijk voor deze streamingsdiensten. Voor andere zaken zouden personeelsleden dit eerder in een gemeenschappelijke ruimte zien. Gedetineerden zien het ook mogelijk in een gemeenschappelijke ruimte, maar slechts op de tweede plaats. Hierbij worden als nadelen het recht op privacy

aangehaald en het feit dat ze afhankelijk zijn van het aantal plaatsen die mogelijk zijn in deze ruimte. Iets minder dan de helft van de respondenten ziet internet op sectie ook als een mogelijkheid. Vooral personeelsleden vinden dit een minder goede oplossing, aangezien de problemen die aanwezig zijn met telefoon op sectie, zoals wachtrijen, ook hierop van toepassing zullen zijn. Ten slotte halen twee gedetineerden de mogelijkheid van een smartphone aan.

4.4.4. Toegang tot bepaalde sites blokkeren

Op twee personeelsleden na, halen alle respondenten aan dat de toegang tot **bepaalde sites geblokkeerd** mag worden. De personeelsleden halen vooral sites aan die niet beschikbaar moeten zijn, terwijl de gedetineerden vooral sites aanhalen die wel beschikbaar moeten zijn. Het meest voorkomende voorbeeld van de personeelsleden betreft sociale media die niet beschikbaar moet zijn, bij gedetineerden is dit meer opleiding, Skype en streamingsdiensten die wel beschikbaar zouden moeten zijn. Wat betreft andere sociale media dan Skype begrijpen gedetineerden dat dit moeilijker is in de gevangenis. Er zijn ook enkele respondenten die aanhalen dat de sites die toegelaten moeten worden, dezelfde moeten zijn als deze die in de buitenwereld in de openbare bibliotheken toegelaten worden of de sites waar de personeelsleden toegang tot hebben. Respondent 17, een veroordeelde gedetineerde die jonger is dan 35 jaar, haalt het feit aan dat in de openbare bibliotheek ook zaken verboden zijn. Onderstaand citaat geeft dit weer: “Gelijk de bib geblokkeerd. In openbare bibliotheek ook. Wat heb je daar van blokkades? Juist, porno enz. is geblokkeerd.”

Over pornosites bestaat er weliswaar bij de gedetineerden als personeelsleden geen eensgezindheid. Enerzijds zou dit volgens de respondenten leiden tot een rustiger leefklimaat, maar anderzijds is dit ook moeilijk voor zedendelinquenten. Respondent 25 is van mening dat alle sites verboden moeten worden, behalve deze die expliciet toegelaten zijn. Respondent 29 is echter eerder van mening dat gedetineerden niet met het handje vastgehouden moeten worden wat betreft de toegelaten sites, maar dat dit open gelaten moet worden. Deze respondenten betreffen beide mannelijke penitentiaire beampten die ongeveer drie jaar en half in detentie werken. De mening van respondent 29 is waarschijnlijk gevormd door eerdere werkervaring, waardoor hij een groter vertrouwen heeft dat gedetineerden dit goed zullen benaderen.

Ten slotte zijn er vijf respondenten die aangeven dat er via internet, slechts met een **beperkt aantal personen contact** mag gezocht worden. Respondent 10 daarentegen zou dit volledig openlaten. Dit kan ofwel door de gedetineerde enkel contact te laten hebben met de personen op de bezoekerslijst, door de gedetineerde één persoon te laten kiezen, door enkele e-mailadressen op te geven of doordat er een motivatie moet uitgaan waarom de gedetineerde deze persoon wil spreken.

4.4.5. Internetactiviteit traceren

Vervolgens mag volgens de meerderheid van de respondenten **getraceerd** worden op welke sites gedetineerden zitten. Dit kan ook uitgebreid worden naar welke gedetineerde op welk moment deze sites bezocht. Er zijn twee respondenten die aanhalen dat er voor de telefoon een akkoord moet getekend worden dat de gesprekken gecontroleerd kunnen worden, dit zou dan ook het geval moeten zijn voor internet. Er zijn daarnaast een aantal respondenten die aanhalen dat alles die verzonden of opgezocht wordt door een zoekprogramma moet gaan die bepaalde woorden aanduidt, die dan deel uitmaken van een grondigere controle. Hieronder kunnen bijvoorbeeld de namen van het personeel vallen. Bovendien haalt respondent 25 aan dat er niet constant opgeslagen moet worden wat een gedetineerde doet en respondent 27 voegt hier aan toe dat er geen gesprekken afgeluisterd moeten worden.

Ten slotte werden er dus vijf mogelijke grenzen aan de invoering van internet gevonden. Er waren zowel positieve als negatieve houdingen ten aanzien van deze beperkingen. Tabel 9 geeft dit weer.

Tabel 9. Houding ten aanzien van de grenzen van internet

Grenzen	Houding ten aanzien van	
	Positief	Negatief
Afstemmen per gedetineerde	<ul style="list-style-type: none"> - Op basis van een delict, of door het inbouwen van aparte secties - Deel van een geïndividualiseerd traject 	<ul style="list-style-type: none"> - Moet voor iedereen hetzelfde zijn - Uitzonderingen en voorkeuren kunnen niet - Niet haalbaar
Aanwezigheid personeelslid	<ul style="list-style-type: none"> - Mee kijken wat een gedetineerde doet - Gewoon aanwezig zijn in de ruimte 	<ul style="list-style-type: none"> - Schending van de privacy - Moet individueel gebeuren - Niet haalbaar wegens gebrek aan personeelsmiddelen
Tijds- en plaatsbeperkingen	<ul style="list-style-type: none"> - Enkele weken per uur - 's Nachts afgesloten - Gedetineerden staan positief tegenover op cel - Personeelsleden zien het eerder in een gemeenschappelijke ruimte 	<ul style="list-style-type: none"> - Gedetineerden zien de gemeenschappelijke ruimte op de tweede plaats, omwille van recht op privacy en beperkte plaatsen - Op sectie gaan er problemen zijn zoals wachtrijen
Toegang tot bepaalde sites blokkeren	<ul style="list-style-type: none"> - Sociale media moet niet beschikbaar zijn volgens personeel - Dezelfde zoals in de buitenwereld in openbare bibliotheken - Pornosites: moeilijk voor zedendelinquenten - Beperkt aantal personen contact gezocht 	<ul style="list-style-type: none"> - Opleiding, skype en streamingsdiensten moeten beschikbaar zijn volgens gedetineerden - Pornosites: rustiger leefklimaat
Internetactiviteit traceren	<ul style="list-style-type: none"> - Wie op welk moment welke sites bezocht - Telefoon: akkoord getekend, hetzelfde met internet - Alles die verzonden wordt door controleprogramma 	<ul style="list-style-type: none"> - Moet niet constant opgeslagen worden wat gedetineerden doen - Moeten geen gesprekken afgeluisterd worden

5. Discussie

In dit onderzoek wordt onderzocht of internet in de gevangenis haalbaar zou zijn. Hieronder worden de onderzoeksvragen van dit onderzoek beantwoord, aan de hand van een terugkoppeling met de literatuur. Eerst wordt gekeken naar de noden, vervolgens naar de risico's en opportuniteiten en ten slotte de grenzen die aan internet gesteld moeten worden.

5.1. Noden

Dit onderdeel geeft een antwoord op de eerste onderzoeksvraag, namelijk “Welke noden ervaren gedetineerden wat betreft een toegang tot internet?” In de literatuur worden enkele noden gevonden die gedetineerden ervaren in verband met toegang tot internet. Ten eerste haalt BOCKLANDT aan dat gedetineerden de nood ervaren om een eigen **persoonlijk e-mailadres** te beheren.²⁶⁵ Deze nood wordt ook teruggevonden in dit onderzoek. Gedetineerden wilden graag toegang tot hun e-mailadres, zowel voor privé als professionele doeleinden. Zij ervaren namelijk ook een nood om **praktische zaken** te regelen. Een e-mailadres kan hierbij helpen, aangezien een gedetineerde bijvoorbeeld makkelijker contact met zijn advocaat kan hebben. De nood om praktische zaken te regelen wordt weliswaar bijna uitsluitend door gedetineerden genoemd. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat gedetineerden in hun huidige detentie problemen ervaren hiermee. Het enige personeelslid die dit heeft aangehaald was het sociaal personeelslid. Zij ontvangt namelijk vaker vragen van gedetineerden over praktische zaken. De andere personeelsleden worden hier minder mee geconfronteerd.

Samenhangend hiermee wordt door BOCKLANDT ook aangehaald dat gedetineerden de nood ervaren om te **skypen** of te **chatten** met familieleden.²⁶⁶ Dit wordt opnieuw bevestigd in dit onderzoek. Gedetineerden zouden namelijk graag videochatten met familie of vrienden om de band te behouden. Hierbij wordt ook vaak het onderhouden van de vader-kind relatie aangehaald. Dit kan ervoor zorgen dat gedetineerden de bijkomende *pain of imprisonment* van de verbreking met de familie en vrienden minder ervaren.²⁶⁷ Dit wordt zowel door gedetineerden als

---

²⁶⁵ P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 33.

²⁶⁶ *Ibid.*

²⁶⁷ K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 124; Y. JEWKES, “Penitentiary systems in the era of internet

personeelsleden aangehaald. Personeelsleden vangen deze nood op uit het feit dat er vaak frustraties zijn als een gedetineerde niet kan bellen en omwille van de hoeveelheid brieven die gestuurd worden. Uit de literatuur blijkt wel dat contact via internet met familie minder betekenisvol is dan *face-to-face* contact met familie.²⁶⁸ Dit wordt niet gevonden in dit onderzoek. Enkele respondenten halen aan dat het Skypen met familie en vrienden vooral kan gebruikt worden voor gedetineerden die geen of zelden bezoek ontvangen. Het betreft dus een alternatief in plaats van een additief.

Daarnaast wordt in de literatuur gevonden dat er een nood blijkt om **vaardigheden** te verbeteren.²⁶⁹ Digitale vaardigheden zijn steeds belangrijker om sociale uitsluiting te vermijden.²⁷⁰ Indien een gedetineerde deze vaardigheden kan blijven onderhouden, verkleint de kans dat hij later wordt uitgesloten.²⁷¹ De literatuur hieromtrent ligt in lijn met de bevindingen van dit onderzoek. Een minderheid van de respondenten halen namelijk aan dat ze hun computervaardigheden willen verbeteren of onderhouden. Volgens VAN DEURSEN en VAN DIJK betreft dit de “operationele vaardigheden”.²⁷² Hiermee samenhangend kan de nood gezien worden om mee te blijven met de buitenwereld. Enkele respondenten vinden dat ze dom gehouden worden in detentie, niet mee zijn met de veranderingen buiten en daardoor vervreemden van de maatschappij. Dit ligt in lijn met de literatuur, waar gesteld wordt dat het ontwikkelen van vaardigheden ervoor zorgt dat iemand sociaal opgenomen wordt.²⁷³ Ten slotte is

---

services in the west”, *Laboratorium* 2013, (125) 127; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 135; S. MALLIET en W. RIBBENS, “Exploring the appeal of digital games to male prisoners”, *Poetics* 2015, (1) 15.

²⁶⁸ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 30; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 34.

²⁶⁹ A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 399; VDAB, Aan de bak (van)uit de bak. Een brug tussen gevangenis en arbeidsmarkt, *Arbeidsmarkttopic*, 2004, (1) 6.

²⁷⁰ I. MARIEN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie”, *supra* vn. 77, 107; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1274; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 26.

²⁷¹ Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 774.

²⁷² A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 59; A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 393.

²⁷³ M. BARREIRO-GEN en I. NOVO-CORTI, “Collaborative learning”, *supra* vn. 77, 1172; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 546; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 780; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 176; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 2; I. MARIEN en C. VLEUGELS, “Van digitale kloof naar digitale inclusie.”, *supra* vn. 77, 104.

het van belang om op het economische vlak vaardigheden aan te leren.²⁷⁴ In dit onderzoek vertaalt zich dit vooral in de vaardigheden om werk te zoeken en te solliciteren. Dit kan volgens VAN DEURSEN en VAN DIJK onder de “strategische vaardigheden” begrepen worden.²⁷⁵

Vervolgens wordt in dit onderzoek de nood tot meer **ontspanningsmogelijkheden** gevonden. Dit betreft zowel de toegang tot streamingdiensten, zoals Netflix en Spotify, de toegang tot het spelen van games en de mogelijkheid om boeken te lezen. Dit ligt niet in lijn met de literatuur, aangezien daar gesteld wordt dat het spelen van videogames een groot deel van de tijd van gedetineerden inneemt.²⁷⁶ Uit dit onderzoek is gebleken dat gedetineerden geen games kunnen spelen, aangezien een Playstation in de gevangenis van Ieper en Oudenaarde weinig wordt gebruikt. Dit is het geval doordat er enkel op de oudere modellen geen internet aanwezig is, deze zijn heel duur om aan te kopen. Indien er nieuwere modellen aangekocht worden moeten de internetpoorten afgesloten worden, waardoor de garantie van de toestellen vervalt. Het zijn vooral beklagden en gedetineerden die ouder zijn dan 35 jaar die deze nood aanhalen. Een mogelijke verklaring hierbij betreft het feit dat beklagden in een onzekerheid leven en een zinvolle detentie willen beleven om nadien hun leven terug op te pikken.

Ten slotte wordt in de literatuur gevonden dat gedetineerden via PrisonCloud en gelijkaardige systemen in andere landen, hun **verantwoordelijkheid** kunnen opnemen.²⁷⁷ Dit betreft zowel de verantwoordelijkheid van het leven in detentie als het leven na detentie. Dit ligt in lijn met dit onderzoek. Gedetineerden halen namelijk aan dat ze te afhankelijk zijn van verschillende diensten in de gevangenis, maar ook van hun familieleden. Opvallend hierbij is dat deze nood vooral door gedetineerden in de gevangenis van Oudenaarde aangehaald wordt. Daar start bijvoorbeeld een zelfkookproject, waar ze hun persoonlijke verantwoordelijkheid kunnen

---

²⁷⁴ B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1281 en 1283.

²⁷⁵ A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 68; A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 394.

²⁷⁶ K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 35; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 542; S. MALLIET en W. RIBBENS, “Exploring the appeal of digital games to male prisoners”, *Poetics* 2015, (1) 2.

²⁷⁷ P. BOCKLANDT, “PrisonCloud...mag het iets meer zijn?!”, *Fatik* 2017, (11) 11; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 12; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 540; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 10; X, *New women’s prison to let inmates cook, use internet*, 2019, https://yle.fi/uutiset/osasto/news/new_womens_prison_to_let_inmates_cook_use_internet/10954869 (consultatie 2 november 2019).

opnemen. De zaken die nu al mogelijk zijn, moeten mogelijks meer belicht worden naar deze gedetineerden.

In de literatuur wordt niets vermeld over de nood dat gedetineerden ervaren om **opzoekingen** te verrichten. Uit dit onderzoek blijkt toch wel dat dit een heel sterke nood is dat gedetineerden ervaren. Gedetineerden halen dit quasi altijd als eerste aan. Deze opzoekingen kunnen zowel praktische zaken als persoonlijke zaken betreffen. Daarnaast wordt in de literatuur ook niets gevonden over de nood tot **psychische hulp**. Gedetineerden geven aan dat internet hierbij van belang kan zijn, aangezien professionele psychologische hulp opgezocht kan worden. Er is weliswaar PSD en JWW aanwezig in detentie, maar dit is niet voldoende volgens hen. Deze nood wordt wel slechts door vijf respondenten aangehaald.

5.2. Mogelijkheid internet in de gevangenis

Dit onderdeel geeft de mogelijkheid van internet in de gevangenis weer. Hierdoor wordt de tweede onderzoeksvraag beantwoord. Deze luidde als volgt: “Op welke manier is internet mogelijk in Vlaamse gevangenissen?” Aangezien deze onderzoeksvraag uit twee subonderzoeksvragen bestaat, namelijk “Wat zijn de mogelijke risico’s verbonden aan internet in Vlaamse gevangenissen?” en “Wat zijn de mogelijke opportuniteiten verbonden aan internet in Vlaamse gevangenissen?”, wordt dit onderdeel opgedeeld in twee subonderdelen, meer bepaald risico’s aan internet in de gevangenis en opportuniteiten aan internet in de gevangenis.

5.2.1. Risico’s aan internet in de gevangenis

De risico’s die in de literatuur gevonden worden komen overeen met de bevindingen van dit onderzoek. Ten eerste wordt uit de literatuur gehaald dat internet in de gevangenis een risico kan vormen voor de **veiligheid**, zowel binnen als buiten de gevangenis.²⁷⁸ Dit ligt in lijn met de

---

²⁷⁸ A. ADAMS en A. PIKE, “Digital exclusion or learning exclusion? An ethnographic study of adult male distance learners in English prisons”, *Research in Learning Technology* 2012, (363) 366; M. BARREIRO-GEN en I. NOVO-CORTI, “Collaborative learning”, *supra* vn. 77, 1172; K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 40; K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 125; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 42; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 5; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, “Countering isolation with the use of technology”, *supra* vn. 18, 109; H. DE VOS, “Normalisering: een complex process”, *supra* vn. 4, 187; R. HOLMAN, A. NETHERY en M. RAE, “Self-represented witnessing: the use of social media by asylum seekers in Australia’s offshore immigration detention centres”, *Media, Culture & Society* 2018, (479) 484; Y. JEWKES en H.

resultaten van dit onderzoek. Ongeveer één derde van de respondenten halen aan dat internet een probleem zou vormen voor de interne veiligheid in de gevangenis. Hieronder wordt de privacy van andere gedetineerden en van personeelsleden verstaan. Respondenten geven namelijk aan dat het systeem gehackt kan worden en dit negatieve gevolgen voor de gevangenis zou inhouden. Dit wordt niet teruggevonden in de literatuur. Anderzijds is er ook één derde van de respondenten die aangeeft dat de externe veiligheid bedreigd kan worden. Dit houdt vooral het lastigvallen en bedreigen van personen in. Dit risico wordt voornamelijk aangehaald door personeelsleden. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat zij meer bezig zijn met het veiligheidsaspect in detentie dan gedetineerden. Hierbij aansluitend wordt door CHAMPION en EDGAR ook gevonden dat internet gebruikt kan worden om een ontsnapping te regelen.²⁷⁹ In dit onderzoek wordt dit door vijf respondenten aangehaald.

Vervolgens wordt er uit de literatuur gehaald dat **slachtoffers en getuigen gecontacteerd** kunnen worden door een gedetineerde.²⁸⁰ Dit ligt in lijn met de bevindingen van dit onderzoek. De respondenten halen aan dat deze personen namelijk bedreigd kunnen worden, maar voegen hierbij ook aan toe dat familieleden onder druk gezet kunnen worden. Aanvullend hierbij wordt in dit onderzoek gevonden dat een gedetineerde altijd contact kan hebben met de buitenwereld, en dat er hierdoor dus belaging en controle van slachtoffers en andere personen mogelijk is. Doordat gedetineerden altijd contact kunnen hebben met de buitenwereld bestaat ook het risico dat de band met het oude crimineel milieu behouden blijft. Hieruit voortvloeiend kunnen bewijzen verwijderd worden en het onderzoek voor de onderzoeksrechter gemanipuleerd worden. Hierdoor zouden vijf gedetineerden de toegang tot internet enkel mogelijk maken voor veroordeelden. Dit werd niet teruggevonden in de literatuur. Vooral beklagden benoemen dit

---

JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 140; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 548; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 773; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 183; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 12; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 11; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, “Digital transformation for prisons”, *supra* vn. 5, 259; P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-access.”, *supra* vn. 5, 456; H. VANDEBOSCH, “Het belang van mediagebruik tijdens de detentie in het licht van de herintrede in de maatschappij: resultaten van enkele Vlaamse studies”, *Panopticon* 2004, (252) 258.

²⁷⁹ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 5.

²⁸⁰ K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 40; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 5; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 138; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 541; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 774; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 177; P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-access.”, *supra* vn. 5, 475.

risico. Dit kan verklaard worden aangezien het contactverbod en collusiegevaar voorwaarden zijn waar beklaagden zich aan moeten houden.

Ten derde wordt er in de literatuur gevonden dat **criminele activiteiten** verder gezet kunnen worden.²⁸¹ In dit onderzoek haalt slechts één respondent dit risico niet aan. Er wordt vooral gedacht aan drugshandel, belaging en zedenfeiten. Een minderheid van de respondenten haalt ook aan dat er oplichting of fraude verdergezet kan worden. Drie respondenten zijn namelijk van mening dat het een gevaar uitmaakt als een bendeleider toegang tot internet zou verkrijgen. Daarenboven wordt in dit onderzoek door een minderheid van de respondenten aangehaald dat er bewijs zou zijn dat deze activiteiten voortgezet worden. Dit betreft nogmaals beklaagden. Dit kan opnieuw gekoppeld worden aan de voorwaarden waaraan beklaagden zich moeten houden.

Ten slotte wordt er in de literatuur gevonden dat internet tot een groter **onderscheid tussen gedetineerden** zou leiden. Uit de bevindingen van dit onderzoek blijkt dat er hierover geen eensgezindheid bestaat. Ongeveer de helft van de respondenten denkt dat dit tot geen onderscheid tussen gedetineerden zou leiden. Hierbij wordt zelfs gewezen op de hulp tussen gedetineerden onderling. Volgens de meerderheid van deze respondenten mag internet niet betalend worden, anders zou het wel tot een onderscheid tussen gedetineerden leiden. De andere helft van de respondenten is wel van mening dat er een onderscheid zou bestaan. Hierbij wordt vooral gedacht aan de financieel sterkere en minder sterkere gedetineerden. Daarnaast wordt ook het onderscheid tussen leeftijd aangehaald en door één respondent het onderscheid in intellectuele vermogens. Deze drie soorten van onderscheid worden ook teruggevonden in de literatuur.²⁸² De taal of een specifieke sociale achtergrond wordt niet aangehaald, terwijl dit wel in de literatuur gevonden is.

---

²⁸¹ K. BEYENS e.a. "PrisonCloud voor gedetineerden.", *supra* vn. 4, 40; K. BEYENS, "PrisonCloud.", *supra* vn. 17, 126; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 5; H. DE VOS, "Normalisering: een complex process", *supra* vn. 4, 187; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, "Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology", *supra* vn. 28, 138; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world", *supra* vn. 4, 542; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "(B)locked sites", *supra* vn. 4, 774; Y. JEWKES, "The role of the Internet", *supra* vn. 13, 177; A. KERR en M. WILLIS, "Prisoner use of information", *supra* vn. 16, 12; P. SCHARFF SMITH, "Imprisonment and Internet-acces.", *supra* vn. 5, 456; H. VANDEBOSCH, "Het belang van mediagebruik tijdens de detentie in het licht van de herintrede in de maatschappij: resultaten van enkele Vlaamse studies", *Panopticon* 2004, (252) 258.

²⁸² P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 43; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "(B)locked sites", *supra* vn. 4, 781; Y. JEWKES, *Captive audience*, *supra* vn. 13, 96.

De gedetineerden die aanhalen dat dit voor een onderscheid zou leiden zijn allemaal beklagden en op één na allemaal ouder dan 35 jaar. Oudere beklagden gaan er dus vooral van uit gaan dat dit tot een onderscheid zou leiden. Wat het personeel betreft, halen voornamelijk mannelijke personeelsleden aan dat dit tot geen onderscheid zou leiden. Een mogelijke verklaring hiervoor kan niet gevonden worden.

In dit onderzoek wordt er door zes respondenten nog een bijkomend risico aan internet in de gevangenis gevonden. Dit betreft de **verslavingsproblematiek**. Gedetineerden zouden niet meer uit hun cel komen voor andere dingen, dit zou tot psychoses leiden of een kampgevoel creëren.

5.2.2. Opportuniteiten aan internet in de gevangenis

Alle opportuniteiten die in de literatuur gevonden worden, komen terug in dit onderzoek. De eerste opportuniteit betreft het ten goede komen aan de re-integratie.²⁸³ Alle respondenten halen deze opportuniteit aan. Dit betreft zowel het zoeken naar werk en woonst, sociaal contact onderhouden, maar ook mee zijn met de buitenwereld. Het sociaal contact kan namelijk bijdragen aan het behouden van relaties in de buitenwereld, meer bepaald de vader-kind relatie.

Daarnaast wordt in de literatuur de mogelijkheid om **vaardigheden** te verbeteren aangehaald.²⁸⁴

In dit onderzoek wordt dit ook teruggevonden. Een voorbeeld hierrond betreft de opleiding rond

---

²⁸³ K. BEYENS e.a. “PrisonCloud voor gedetineerden.”, *supra* vn. 4, 40; K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 123; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 42; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 9; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, *supra* vn. 28, 133; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 535; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 773; Y. JEWKES, “Penitentiary systems in the era of internet services in the west”, *Laboratorium* 2013, (125) 128; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 184; Y. JEWKES, *Captive audience*, *supra* vn. 13, 120; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 6 en 10; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, “Digital transformation for prisons”, *supra* vn. 5, 258; XA NEIRA CRUZ, “Literacy media and social integration of the elderly prison population”, *Revista Latina de Comunicacion Social* 2016, (197) 205; J. PERKINS, e.a. “Social media usage and incarcerated women: a pilot study”, *The Prison Journal* 2018, (3) 5; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1276; P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-acces.”, *supra* vn. 5, 456; X, *New women’s prison to let inmates cook, use internet*, 2019, https://yle.fi/uutiset/osasto/news/new_womens_prison_to_let_inmates_cook_use_internet/10954869 (consultatie 2 november 2019).

²⁸⁴ Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, *supra* vn. 4, 773; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, *supra* vn. 13, 175; Y. JEWKES, *Captive audience*, *supra* vn. 13, 113; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 9; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 13; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, “Digital rehabilitation”, *supra* vn. 35, 1279; P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-acces.”, *supra* vn. 5, 456; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 26; X, *New women’s prison to let inmates cook, use internet*, 2019, https://yle.fi/uutiset/osasto/news/new_womens_prison_to_let_inmates_cook_use_internet/10954869 (consultatie 2 november 2019).

Word en Excel die in het voorjaar van 2019 in de gevangenis van Ieper doorging. De meerderheid van de respondenten geven aan dat dit nuttig kan zijn, maar niemand had aan deze opleiding deelgenomen. De personeelsleden vinden deze opleiding minder nuttig. Zij kijken vooral naar het feit dat dit maar tijdverdrijf was en dat een gedetineerde die enkel met Word en Excel kan werken, niet veel kan betekenen in de buitenwereld. Hieruit kan afgeleid worden dat het een eerste stap is, maar er nog meer opleidingen rond vaardigheden georganiseerd moeten worden. Dit betreft vooral de “operationele vaardigheden” van VAN DEURSEN en VAN DIJK.²⁸⁵

Ten derde wordt in dit onderzoek de mogelijkheid van **opleidingen** teruggevonden. Dit ligt in lijn met de literatuur.²⁸⁶ Hierbij wordt er vooral aangehaald dat er online lessen gevolgd en dat examens online afgelegd kunnen worden. Daarnaast zou internet volgens enkele gedetineerden tegemoet kunnen komen aan opleidingen die reeds in detentie gegeven worden. De gedetineerden die dit aanhalen ervaren nu moeilijkheden tijdens hun opleiding in detentie. Personeelsleden weten vaak niet veel over de inhoud van de opleidingen in detentie waardoor zij dit ook niet aangeven. Daarnaast kan internet gebruikt worden om opzoekingen te verrichten. Dit kan zowel in het kader van studies, maar ook daarbuiten, zoals bredere interesses of informatie over hun zaak. VAN DEURSEN en VAN DIJK benoemen dit als “informatievaardigheden”.²⁸⁷ De mogelijkheid dat internet gebruikt kan worden om een opleiding in een andere gevangenis of na detentie verder te zetten wordt slechts door één respondent aangehaald.²⁸⁸

---

²⁸⁵ A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, supra vn. 18, 59.; A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 393.

²⁸⁶ A. ADAMS en A. PIKE, “Digital exclusion or learning exclusion? An ethnographic study of adult male distance learners in English prisons”, *Research in Learning Technology* 2012, (363) 363; M. BARREIRO-GEN en I. NOVOCORTI, “Collaborative learning”, supra vn. 77, 1173 en 1176; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, supra vn. 32, 11; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, “Countering isolation with the use of technology”, supra vn. 18, 99; Y. JEWKES en H. JOHNSTON, “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology”, supra vn. 28, 133; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, supra vn. 4, 542; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “(B)locked sites”, supra vn. 4, 774 en 778; Y. JEWKES, “The role of the Internet”, supra vn. 13, 172; Y. JEWKES, “The use of media in constructing identities in the masculine environment of men’s prisons”, *European Journal of Communication* 2002, (205) 212; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, supra vn. 16, 7; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, supra vn. 16, 11; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, “Digital transformation for prisons”, supra vn. 5, 264; XA NEIRA CRUZ, “Literacy media and social integration of the elderly prison population”, *Revista Latina de Comunicacion Social* 2016, (197) 205; P. SCHARFF SMITH, “Imprisonment and Internet-access.”, supra vn. 5, 456.

²⁸⁷ E. HARGITTAL, “The Digital Divide”, supra vn. 77, 828; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, supra vn. 18, 65; A.J.A.M. VAN DEURSEN en J.A.G.M. VAN DIJK, “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, (393) 340.

²⁸⁸ W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, supra vn. 16, 11.

In de literatuur wordt gevonden dat **economische ervaringen** opgedaan kunnen worden in detentie.²⁸⁹ Dit wordt niet volledig teruggevonden in dit onderzoek. Er zijn slechts zeven respondenten van mening dat gedetineerden zaken moeten kunnen bestellen in detentie. Andere respondenten geven aan dat gedetineerden zaken zouden moeten kunnen opzoeken, maar geen bestellingen zouden kunnen plaatsen. Opvallend is dat voornamelijk gedetineerden dit aanhalen. Personeelsleden zijn eerder van mening dat dit niet mogelijk moet zijn, aangezien ze via het gevangenisstelsel ook zaken kunnen verkrijgen. Gedetineerden vinden namelijk dat dit ervoor zorgt dat ze afhankelijk zijn. Dit geldt op het vlak van zaken bestellen, maar ook in het algemeen leven in detentie. In de literatuur wordt ook teruggevonden dat gedetineerden graag meer verantwoordelijkheden zouden opnemen.²⁹⁰ Indien gedetineerden zaken kunnen bestellen zou dit in lijn zijn met het normaliseringsbeginsel.

Vervolgens wordt uit de literatuur gehaald dat internet een hulpmiddel kan zijn bij de **hulpverlening**.²⁹¹ Hierbij wordt in dit onderzoek geen eensgezindheid gevonden. De personeelsleden staan hier vooral negatief tegenover, zowel over externe als interne hulpverlening. Gedetineerden zien daarentegen wel de mogelijkheid hiervan in. Het internet zou de contacten met hulpverleners en met de penitentiaire beampten weliswaar niet mogen overnemen. Dit werd ook gevonden in eerder onderzoek.²⁹² Er zijn namelijk twee personeelsleden die van mening zijn dat dit wel kan gebruikt worden bij de interne hulpverlening

---

²⁸⁹ M. BARREIRO-GEN en I. NOVO-CORTI, "Collaborative learning", *supra* vn. 77, 1173; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, "A brave new world", *supra* vn. 4, 548; Y. JEWKES, "Penitentiary systems in the era of internet services in the west", *Laboratorium* 2013, (125) 132; Y. JEWKES, "The role of the Internet", *supra* vn. 13, 186; J. PALLOT, "Penitentiary Systems in the Era of Internet Services in Russia", *Laboratorium* 2013, (119) 124; A.J.A.M. VAN DEURSEN, *Internet Skills*, *supra* vn. 18, 34.

²⁹⁰ A. ADAMS en A. PIKE, "Digital exclusion or learning exclusion? An ethnographic study of adult male distance learners in English prisons", *Research in Learning Technology* 2012, (363) 369; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 6; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 12; Y. JEWKES, *Captive audience*, *supra* vn. 13, 94; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, "Digital transformation for prisons", *supra* vn. 5, 264; S. MALLIET en W. RIBBENS, "Exploring the appeal of digital games to male prisoners", *Poetics* 2015, (1) 4-5.

²⁹¹ P. BOCKLANDT, "PrisonCloud...mag het iets meer zijn?!", *Fatik* 2017, (11) 13; P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 17; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, "Countering isolation with the use of technology", *supra* vn. 18, 103; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, "Digital transformation for prisons", *supra* vn. 5, 258; J. PERKINS, e.a. "Social media usage and incarcerated women: a pilot study", *The Prison Journal* 2018, (3) 13; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, "Digital rehabilitation", *supra* vn. 35, 1285.

²⁹² P. BOCKLANDT, *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*, *supra* vn. 34, 9; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 3.

en dat dit een integraal deel zal uitmaken van de hulpverlening in detentie. Deze twee personeelsleden werken beiden iets meer dan 3 jaar in de gevangenis van Ieper en hebben mogelijks hun opleiding samen genoten. Op dat moment kan er meer op hulpverlening gefocust zijn, dan tijdens andere opleidingsmomenten. Dit kan een mogelijke verklaring zijn van deze afwijkende antwoorden.

De laatste opportuniteit die in de literatuur teruggevonden wordt, betreft het feit dat internet **kosten** zou reduceren.²⁹³ In dit onderzoek bestaat er hier ook geen eensgezindheid over. Ongeveer de helft van de respondenten zijn van mening dat dit kosten gaat besparen. Dit betreft voornamelijk gedetineerden. Een mogelijke verklaring kan zijn dat zij geen zicht hebben op de kosten die gelden in detentie. Daarnaast is er één gedetineerde en twee penitentiaire beambten die aanhalen dat dit op termijn wel kosten zou besparen voor de maatschappij. Dit zou weliswaar enkel het geval zijn als internet de re-integratie positief beïnvloedt.²⁹⁴ Daarnaast wordt in dit onderzoek teruggevonden dat internet kosten met zich zou meebrengen, zoals computers voorzien, internetabonnement afsluiten ... Dit ligt in lijn met vorig onderzoek.²⁹⁵

Daarenboven worden twee nieuwe opportuniteiten aangehaald. Dit betreft ten eerste de mogelijkheid om **praktische zaken** te regelen in detentie. Hierbij wordt vooral gedacht aan de gerechtelijk zaak, maar ook aan zaken wat betreft hun vrijlating. Eén gedetineerden en het sociaal personeelslid halen aan dat internet gebruikt kan worden voor de regelingen rond ziekenbonden en zorgkas, het invullen van het belastingformulier ... Ten tweede wordt aangehaald dat internet gebruikt kan worden voor **ontspanningsmogelijkheden**. Hierbij wordt vooral gedacht aan streamingsdiensten, maar ook aan online spelletjes en boeken. Wat betreft de gedetineerden wordt dit vooral aangehaald door beklagden. Hierbij kan opgemerkt worden dat er in een arresthuis vaak minder te doen is dan in een strafhuis en zij hun dag toch nuttig willen invullen.

---

²⁹³ M. BARREIRO-GEN en I. NOVO-CORTI, “Collaborative learning”, *supra* vn. 77, 1173; K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 124; K. BEYENS, “Penologisch perspectief”, *supra* vn. 5, 26; Y. JEWKES en B.C. REISDORF, “A brave new world”, *supra* vn. 4, 534; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 3; X, *New women’s prison to let inmates cook use internet/10954869* (consultatie 2 november 2019), https://yle.fi/uutiset/osasto/news/new_womens_prison_to_let_inmates_cook_use_internet/10954869

²⁹⁴ W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 19.

²⁹⁵ K. BEYENS, “PrisonCloud.”, *supra* vn. 17, 126; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, *supra* vn. 32, 7; A. KERR en M. WILLIS, “Prisoner use of information”, *supra* vn. 16, 12; V. KNIGHT en S. VAN DE STEENE, “Digital transformation for prisons”, *supra* vn. 5, 259.

Daarnaast wordt dit vooral aangehaald door personeelsleden die al langer dan 3 jaar in een gevangenis werken en daardoor meer ervaring hebben opgebouwd.

5.3. Grenzen aan internet in de gevangenis

Dit laatste onderdeel gaat over de grenzen die aan internet in de gevangenis gesteld moeten worden. Hiermee wordt de derde onderzoeksvraag beantwoord. Deze luidt namelijk “Indien internet in de Vlaamse gevangenis aanwezig zou zijn, welke grenzen moeten er opgesteld worden?”.

In de literatuur worden vijf zaken aangehaald die de internettoegang kunnen begrenzen. In dit onderzoek zijn alle respondenten van mening dat er een zekere vorm van controle moet ingevoerd worden. Ten eerste halen CHAMPION en EDGAR aan dat de internettoegang afgestemd moet worden **per gedetineerde**.²⁹⁶ In dit onderzoek geeft ongeveer de helft van de respondenten aan dat dit mogelijk moet zijn. Dit kan door te kijken naar het delict dat een gedetineerde gepleegd heeft, maar ook de persoonlijkheid van een gedetineerde. Ongeveer één derde van de respondenten is van mening dat de toelating van internet voor alle gedetineerden hetzelfde moet zijn, anders zou dit leiden tot jaloezie. Dit is vooral de mening van personeelsleden. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat penitentiaire beampten een beter zicht hebben van het leven op sectie en dat dit tot frustraties kan leiden. Hierbij halen vijf gedetineerden aan dat veroordeelden toegang moeten krijgen, vooral met het oog op re-integratie, maar dat dit niet noodzakelijk is voor beklaagden. Bij beklaagden geldt bovenop het normaliseringsbeginsel ook het vermoeden van onschuld. Deze respondenten geven dan ook aan dat het afnemen van internet geen strafkarakter op zich uitmaakt. Daarentegen zijn er wel drie gedetineerden die aanhalen dat het afnemen van internet als iemand binnen komt in de gevangenis, op zich een strafkarakter heeft. De andere respondenten halen dit niet aan.

De tweede grens die in dit onderzoek gevonden is en in lijn ligt met de literatuur betreft de **aanwezigheid van een personeelslid** wanneer een gedetineerde internet gebruikt.²⁹⁷ In dit

---

²⁹⁶ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, supra vn. 32, 6.

²⁹⁷ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, supra vn. 32, 6; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, supra vn. 16, 12.

onderzoek bestaat er geen eensgezindheid over. Iets meer dan de helft van de respondenten is van mening dat er een personeelslid moet aanwezig zijn. De wijze van uitvoering hiervan kan verschillen van meekijken wat een gedetineerde doet tot aanwezig zijn in dezelfde ruimte. Gedetineerden zien beide zaken mogelijk mits respect voor het recht op privacy, aangezien ze aanhalen dat als ze niets te verbergen hebben dit geen probleem is. Personeelsleden zien het aanwezig zijn in de ruimte als voldoende, weliswaar omdat zij zien dat dit anders tot een gebrek van personeelsmiddelen zou leiden. Dit is ook de reden waarom twee respondenten het aanwezig zijn van een personeelslid niet haalbaar achten.

Vervolgens wordt in dit onderzoek teruggevonden dat er **tijds- en plaatsbepalingen** ingevoerd moeten worden. Dit ligt in lijn met bevindingen uit eerder onderzoek.²⁹⁸ Ongeveer de helft van de respondenten vindt dat er tijdsbepalingen ingevoerd moeten worden. Bovendien staan vooral gedetineerden positief tegenover internet op cel. Personeelsleden zien dit enkel mogelijk voor streamingsdiensten. Voor andere zaken zouden personeelsleden internet eerder in een gemeenschappelijke ruimte voorzien. Het verschil hiertussen kan verklaard worden doordat gedetineerden hun recht op privacy heel belangrijk achten. Personeelsleden zien het waarschijnlijk primair mogelijk in een gemeenschappelijke ruimte, aangezien ze dan meer controle kunnen uitoefenen.

Vervolgens wordt in de literatuur gevonden dat de toegang tot **bepaalde sites geblokkeerd** kan worden.²⁹⁹ Op twee personeelsleden na, halen alle respondenten dit aan. Deze twee personeelsleden zijn jongere personeelsleden, die maximum 3 jaar in de gevangenis werken. Er zit weliswaar een verschil in de wijze waarop dit wordt aangehaald. Personeelsleden halen voornamelijk sites aan die niet beschikbaar moeten zijn, zoals sociale media, terwijl gedetineerden vooral sites aanhalen die wel beschikbaar moeten zijn, zoals sites met betrekking tot opleiding, Skype en streamingsdiensten. Het verschil in perspectief tussen wat

---

²⁹⁸ N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, supra vn. 32, 6; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, "Countering isolation with the use of technology", supra vn. 18, 108; H. DE VOS, "Normalisering: een complex process", supra vn. 4, 187; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, supra vn. 16, 30.

²⁹⁹ K. BEYENS, "Penologisch perspectief", supra vn. 5, 27; N. CHAMPION en K. EDGAR, *Through the gateway*, supra vn. 32, 5; K. CODDINGTON en A. MOUNTZ, "Countering isolation with the use of technology", supra vn. 18, 108; H. DE VOS, "Normalisering: een complex process", supra vn. 4, 187; W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, supra vn. 16, 12; S. MALLIET en W. RIBBENS, "Exploring the appeal of digital games to male prisoners", *Poetics* 2015, (1) 7; B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, "Digital rehabilitation", supra vn. 35, 1286.

personeelsleden en gedetineerden aanhalen, kan verklaard worden door het feit dat personeelsleden veel risico's zien aan sociale media en dat gedetineerden vooral nood hebben aan deze sites. Over pornosites bestaat er geen eensgezindheid.

Ten slotte blijkt uit het onderzoek van LOCKITT dat de **internetactiviteit getraceerd** kan worden.³⁰⁰ In dit onderzoek mag dit volgens de meerderheid van de respondenten gebeuren. Er is één gedetineerde en één personeelslid die aanhalen dat er voor de telefoon een akkoord getekend moet worden dat gesprekken gecontroleerd kunnen worden. Dit zou ook moeten gebeuren met internet. Het personeelslid dat dit aanhaalt betreft het directielid. Deze respondent denkt waarschijnlijk al over een reglementering hierrond. Daarnaast halen verschillende respondenten aan dat er bepaalde woorden aangeduid kunnen worden door een programma en dat dit dan deel moet uitmaken van een grondigere controle. Dit wordt door drie gedetineerden en één personeelslid aangehaald. Dit betreft zowel veroordeelden als beklaagden, zowel jonger dan 35 jaar als 35 jaar of ouder. Een mogelijke verklaring kan dus niet gegeven worden. Dit kan onderdeel uitmaken van verder onderzoek.

Als laatste wordt er in dit onderzoek nog een bijkomende beperking aangehaald. Dit wordt enkel in één Australische gevangenis toegepast, maar er is hier geen verder onderzoek naar gebeurd.³⁰¹ Dit betreft het **beperken van het aantal personen** waarmee contact mag gezocht worden via internet. Vier gedetineerde en één personeelslid halen dat aan. De gedetineerden die dit aanhalen zijn voornamelijk beklaagden. Hier kan opnieuw verwezen worden naar de voorwaarden dat een beklagde moet volgen.

---

³⁰⁰ W.G. LOCKITT, *Technology in prisons*, *supra* vn. 16, 36.

³⁰¹ A. KERR en M. WILLIS, "Prisoner use of information", *supra* vn. 16, 4.

6. Besluit

In de samenleving hebben er heel wat digitale evoluties plaatsgevonden, waaronder internet. Dit contrasteert met de situatie in detentie, doordat er in detentie geen internet aanwezig is voor gedetineerden. Internet in de gevangenis is een onderwerp dat samenhangt met de spanning tussen het normaliseringsbeginsel en het *less eligibility*-principe. Het normaliseringsbeginsel houdt in dat het leven in detentie zoveel als mogelijk moet overeenstemmen met het leven in de vrije samenleving. Daarentegen stelt het *less eligibility*-principe dat gedetineerden niet beter behandeld mogen worden dan burgers in de vrije samenleving. Bovendien worden er vaak te veel risico's gezien aan de invoering van internet in de gevangenis, waardoor dit er in de praktijk niet door komt. Door de COVID-19 situatie heeft het gevangeniswezen afstand genomen van dit standpunt, aangezien gedetineerden vanaf eind april 2020 kunnen videobellen met hun bezoek.

Het doel van dit onderzoek was een antwoord trachten te formuleren over welke noden met betrekking tot internet gedetineerden ervaren. Daarnaast werd ook de mogelijkheid van internet in de gevangenis onderzocht. Dit gebeurde aan de hand van de risico's en opportuniteiten die verbonden zijn met internet in de gevangenis. Ten slotte werd gekeken welke grenzen er aan het gebruik van internet gesteld moeten worden. Hiervoor werden er 29 semigestructureerde interviews afgenomen met gedetineerden en personeelsleden in de gevangenis van Ieper en Oudenaarde. De personeelsleden waren penitentiaire beambten, directieleden en sociaal personeel. Er werd dus gekeken naar de ervaringen van personen die deel uitmaken van de praktijk in de gevangenis.

In dit onderzoek zijn er zes noden met betrekking tot internet gevonden die gedetineerden ervaren. Deze zijn: praktische zaken regelen, ontspanningsmogelijkheden, verantwoordelijkheid opnemen, re-integratie, opzoekingen verrichten en psychische hulp. Deze twee laatste werden niet gevonden in eerder onderzoek.

Vervolgens werden de risico's verbonden aan de invoering van internet in de gevangenis bevraagd. Hierbij zijn gelijkenissen met de bestaande literatuur gevonden: namelijk het risico dat internet een veiligheidsprobleem kan uitmaken, de mogelijkheid om criminele activiteiten verder te zetten, contactname met slachtoffers en ontsnappingsgevaar. Indien criminele activiteiten

doorgezet worden, dan kunnen er gemakkelijker bewijzen verzameld worden tegen gedetineerden, doordat er meer zaken opgeslagen kunnen worden dan bijvoorbeeld bij de telefoon. In dit onderzoek is er geen eensgezindheid tussen de respondenten of internet in de gevangenis tot een groter onderscheid tussen gedetineerden zou leiden. Bovendien wordt er in dit onderzoek een extra risico aangehaald, meer bepaald een internetverslaving.

De andere kant werd ook onderzocht, namelijk de opportuniteiten verbonden aan de invoering van internet in de gevangenis. De overeenkomsten met eerder onderzoek zijn: dat het gebruikt kan worden voor re-integratie en contacten te onderhouden, om opleidingen en vaardigheden te verbeteren en om verantwoordelijkheden op te nemen. Er bestaat geen eensgezindheid over de opportuniteit om economische ervaringen op te doen en dat internet kosten zal reduceren. Wat dit laatste betreft, wordt er wel gevonden dat het kosten van de maatschappij kan reduceren en dat er aan de invoering van internet extra kosten verbonden zijn. Ten slotte halen enkel gedetineerden aan dat internet gebruikt kan worden bij de hulpverlening in detentie. In dit onderzoek werden er twee nieuwe opportuniteiten gevonden. Deze opportuniteiten zijn praktische zaken regelen en ontspanningsmogelijkheden en leunen dus aan bij de noden van gedetineerden.

Ten slotte werd gekeken welke grenzen er gesteld moeten worden aan internet in de gevangenis. Er wordt slechts één bijkomende grens met de literatuur aangehaald in dit onderzoek, meer bepaald het beperken van het aantal personen waarmee een gedetineerde contact mee hebben via internet. Alle grenzen die aangehaald zijn in de literatuur worden ook in dit onderzoek bevestigd. Dit betreft het afstemmen van internet per gedetineerde, de aanwezigheid van een beampte, tijds- en plaatsbeperkingen, toegang tot bepaalde sites geblokkeerd en internetactiviteit traceren.

Er wordt aanbevolen om meer onderzoek te doen naar internet in de gevangenis. Uit dit onderzoek is gebleken dat gedetineerden een nood ervaren om toegang te verkrijgen tot internet. Daarnaast betrof dit slechts een exploratief onderzoek, waardoor verder onderzoek zeker een meerwaarde biedt voor de diepgang in het onderzoek over internet in de gevangenis. In volgend onderzoek kan gewerkt worden met focusgroepen. Hierin kunnen namelijk interacties tussen de respondenten gezien worden. Omdat dit in België een opkomend thema betreft, is dit zeker een pluspunt. Daardoor zouden respondenten op meer antwoorden kunnen komen, die ze zelf niet

bedacht hadden, maar waar ze wel achter staan. Als aanvulling op dit onderzoek zouden andere respondenten bevroegd kunnen worden. Dit kan zowel personen van het hoofdbestuur betreffen, experts, familieleden van gedetineerden, advocaten, maar ook de bredere samenleving. Rond het gevangeniswezen bestaat er namelijk een enorme publieke opinie die bevroegd zou kunnen worden. Deze publieke opinie kan gezien worden in het debat over het normaliseringsbeginsel vs. *less eligibility*-principe. Een andere aanvulling kan een kwantitatief onderzoek betreffen. Hierdoor kan er op grootschalig niveau bevroegd worden, maar kunnen ook andere zaken onderzocht worden, zoals illegale zaken die plaatsvinden in detentie rond het thema internet. Ten slotte beïnvloeden de noden van gedetineerden hun detentieperiode in verband met de digitale deprivatie. Gedetineerden zijn namelijk niet mee met de digitale ontwikkelingen in de samenleving en ervaren mogelijk ook een grotere nood om meer contact met de buitenwereld te onderhouden. Hierdoor kan bijvoorbeeld gefocust worden op gedetineerden die reeds een tuchtprocedure voor een gesmokkelde gsm hebben ondergaan.

Tijdens de COVID-19 situatie werden videogesprekken met familie en vrienden toegelaten via het programma Cisco Webex. Dit lijkt in de praktijk te werken, dus zou het hoofdbestuur van het gevangeniswezen kunnen overwegen om dit in de toekomst te blijven hanteren. Daarnaast heeft het EHRM tweemaal bevestigd dat er een beperkt recht is op toegang tot internet in de gevangenis voor educatieve doeleinden. Het wordt, ook volgens de gedetineerden die bevroegd zijn, hoog tijd dat België dit toepast en dat internet dus mogelijk wordt voor opleidingen in detentie. Daarnaast weten gedetineerden nog te weinig over hun rechten en hoe ze hun verantwoordelijkheid kunnen opnemen. Het is interessant om gedetineerden in te lichten hierover. Ten slotte wordt aanbevolen dat internet in detentie toegelaten worden voor gedetineerden die reeds uitgangsvergunningen of halve vrijheid genieten. Deze gedetineerden ervaren namelijk al meer vrijheden en mogen internet gebruiken tijdens hun periode buiten de gevangenis. Uit dit onderzoek blijkt dus dat de invoering van internet in de gevangenis een uitdaging voor de toekomst betreft.

Bibliografie

Wetgeving

Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, Resolutie 663 C en 2076 van de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties (31 juli 1957 en 13 mei 1977).

Aanbeveling Rec(2006)2 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa over de Europese Gevangenisregels (11 januari 2006).

Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005.

Decreet 8 maart 2013 betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden, *BS* 11 april 2013.

COMMISSIE BASISWET GEVANGENISWEZEN EN RECHTSPOSITIE VAN GEDETINEERDEN, *Eindverslag*, 2 februari 2001, nr. 1076/001, 441 p.

Vr. en Antw. Kamer 2015-16, 7 december 2015, 183-185 (vr. nr. 577 C. CASSART-MAILLEUX).

Rechtsspraak

EHRM 17 januari 2017, Appl. 21575/08, Jankovskis t. Letland.

EHRM 19 januari 2016, Appl. 17429/10, Kalda t. Estland.

EHRM, 18 april 2007, Appl. 44362/04, Dickson t. UK.

Rechtsleer

Boeken

BAARDA, B. en VAN DER HULST, M., *Basisboek Interviewen. Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*, Groningen/Houten, Noordhoff Uitgevers, 2017, 170 p.

BLANCQUAERT, L., *Straftijd. Getuigenissen van mijn lief, mijn kind, mijn ma, mijne chef en ik*, Brussel, Globe, 2006, 196 p.

BOCKLANDT, P., *Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden. Op weg met of zonder Prison Cloud op elke cel*, Gent, Artevelde hogeschool, 2016, 57 p.

- BRYMAN, A., *Social Research Methods*, New York, Oxford University press, 2016, 784 p.
- BRYMAN, A., *Social Research Methods*, New York, Oxford University press, 2008, 748 p.
- CHAMPION, N., en EDGAR, K., *Through the gateway: How computers can transform rehabilitation*, Londen, Prison Reform Trust, 2013, 44 p.
- DALE BLOOMBERG, L. en VOLPE, M., *Completing your qualitative dissertation. A road map from beginning to end*, Thousand Oaks, Sage Publications, 2016, 456 p.
- DE WAAL, E., en SCHÖNBACH, K., *Het nieuwe media-aanbod: een gevaar voor de democratie?*, Diemen, AMB, 2011, 45 p.
- DEMYTTENAERE, B., *Levenslang. Een blik achter de tralies van de Belgische gevangenis*, Antwerpen, Manteau, 2002, 345 p.
- FLICK, U., *An introduction to qualitative research*, California, Sage Publications, 2009, 696 p.
- FOD JUSTITIE, *Jaarverslag 2013 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen*, Brussel, FOD Justitie, 2014, 83 p.
- FOD JUSTITIE, *Jaarverslag 2016 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen*, Brussel, FOD Justitie, 2017, 66 p.
- FOD JUSTITIE, *Jaarverslag 2017 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen*, Brussel, FOD Justitie, 2018, 68 p.
- FOD JUSTITIE, *Jaarverslag 2019*, Brussel, FOD Justitie, 2020, 30 p.
- HELSPER, E.J., *Digital Inclusion: an analysis of social disadvantage and the information society*, Londen, Oxford Internet Institute, 2008, 12 p.
- HUBERMAN, A., MILES, M. en SALDANA, J., *Qualitative data analysis: a methods sourcebook*, Londen, Sage Publications, 2014, 408 p.
- JEWKES, Y., *Captive audience. Media, masculinity and power in prisons*, Cullompton, Willian Publishing, 2002, 210 p.
- LOCKITT, W.G., *Technology in prisons*, Londen, Winston Churchill Memorial Trust, 2011, 37 p.
- MORTELMANS, D., *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*, Leuven, Acco, 2007, 543 p.
- PHILIPS, S.D., *Video visits for children whose parents are incarcerated: In whose best interest?*, Washington, The Sentencing Project, 2012, 14 p.
- SILVERMAN, D., *Doing qualitative research: a practical handbook* (4th ed.) California, Sage, 2013, 470 p.

- SILVERMAN, D., *Doing qualitative research: a practical handbook*, California, Sage, 2000, 316 p.
- STOCKFLETH, G., *Schaduw van mijn spiegelbeeld. Leven in een gevangenis*, Antwerpen, Cyclus, 2010, 154 p.
- SYKES, G.M., *The society of captives: a study of a maximum security prison*, Princeton, Princeton University Press, 1958, 200 p.
- TURNER, T., *The Prison Boundary. Between society and carceral space*, Londen, Springer Nature, 2016, 248 p.
- VAN DEURSEN, A.J.A.M., *Internet Skills. Vital Assets in an information society*, Enschede, University of Twente, 2010, 228 p.

Tijdschriftartikelen

- ADAMS, A., en PIKE, A., “Digital exclusion or learning exclusion? An ethnographic study of adult male distance learners in English prisons”, *Research in Learning Technology* 2012, 363-376.
- ANTHIAS, F., “The Concept of ‘Social Division’ and Theorising Social Stratification: Looking at Ethnicity and Class”, *Sociology* 2001, 835-854.
- BARREIRO-GEN, M., en NOVO-CORTI, I., “Collaborative learning in environments with restricted access to the internet: Policies to bridges the digitale divide and exclusion in prisons through the development of the skills of inmates”, *Computers in Human Behaviour* 2015, 1172-1176.
- BERNT, J.P., HARGROVE, T., en STEMPEL, G.H., “Relation of growth of use of the internet to changes in media use from 1995 to 1999”, *J&MC Quarterly* 2000, 71-79.
- BEYENS, K., “PrisonCloud. Een ICT-platform voor de Belgische gevangenen”, *Panopticon* 2015, 122-126.
- BEYENS, K., MAES, E., ROBERT, L., en ROBBERECHTS, J., “PrisonCloud voor gedetineerden. Grenzen aan digitale normalisering?”, *Panopticon* 2019, 29-45.
- BOCKLANDT, P., “PrisonCloud...mag het iets meer zijn?!” , *Fatik* 2017, 11-16.
- CLAES, B., MAESELE, T., VETTENBURG, N., en VAN GARSSE, L., “Humane detentie en sociale rechten. Een thematische verkenning binnen en overheen de muren”, *Panopticon* 2016, 122-132.

- CODDINGTON, K., en MOUNTZ, A., “Countering isolation with the use of technology: how asylum-seeking detainees on islands in the Indian Ocean use social media to transcend their confinement”, *Journal of the Indian Ocean Region* 2014, 97-112.
- DE VOS, H., “Normalisering: een complex proces met subjectief karakter. Theoretisch kader voor de interpretatie en implementatie van het normaliseringsbeginsel”, *Panopticon* 2017, 179-193.
- FEEST, J., “Imprisonment and prisoners’ work. Normalization or less eligibility?”, *Punishment & Society*, 1999, 99-107.
- HELSPER, E.J., “A Corresponding Fields Model for the links between social and digital exclusion”, *Communication theory* 2012, 403-426.
- HELSPER, E.J., en LIVINGSTONE, S., “Gradations in digital inclusion: children, young people and the digital divide”, *New Media & Society* 2007, 671-696.
- HOLMAN, R., NETHERY, A., en RAE, M., “Self-represented witnessing: the use of social media by asylum seekers in Australia’s offshore immigration detention centres”, *Media, Culture & Society* 2018, 479-495.
- JEWKES, Y., en REISDORF, B.C., “A brave new world: The problems and opportunities presented by new media technologies in prisons”, *CCJ* 2016, 534-551.
- JEWKES, Y. en REISDORF, B.C., “(B)locked sites: cases of Internet use in three British prisons”, *Information, Communication & Society* 2016, 771-786.
- JEWKES, Y., “Penitentiary systems in the era of internet services in the west”, *Laboratorium* 2013, 125-133.
- JEWKES, Y., en JOHNSTON, H., “Cavemen in an Era of Speed-of-Light Technology: Historical and Contemporary Perspectives on Communication within Prisons”, *Howard Journal of Criminal Justice* 2009, 132-143.
- JEWKES, Y., “The use of media in constructing identities in the masculine environment of men’s prisons”, *European Journal of Communication* 2002, 205-225.
- KAMINSKI, D., “Droits des détenus, normalisation et moindre éligibilité”, *Criminologie* 2010, 199-226.
- KATZ, E. en PIACENTINI, L., “The Virtual Reality of Imprisonment: The Impact of Social Media on Prisoner Agency and Prison Structure in Russian Prisons”, *Oñati Socio-legal Series* 2018, 183-204.

- KERR, A., en WILLIS, M., “Prisoner use of information and communications technology”, *Trend and issues in crime and criminal justice* 2018, 1-19.
- KNIGHT, V., en VAN DE STEENE, S., “Digital transformation for prisons: developing a needs-based strategy”, *Probation Journal* 2017, 256-268.
- MALLIET, S., en RIBBENS, W., “Exploring the appeal of digital games to male prisoners”, *Poetics* 2015, 1-20.
- MARIEN, I., en VLEUGELS, C., “Van digitale kloof naar digitale inclusie. Naar een duurzame ondersteuning van e-inclusie-initiatieven in Vlaanderen”, *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, nr. 39, 2011, 104-118.
- NEIRA CRUZ, XA., “Literacy media and social integration of the elderly prison population”, *Revista Latina de Comunicacion Social* 2016, 197-210.
- PALLOT, J., “Penitentiary Systems in the Era of Internet Services in Russia”, *Laboratorium* 2013, 119-124.
- PERKINS, J., RAND, A., en SHEAFFER, A., “Social media usage and incarcerated women: a pilot study”, *The Prison Journal* 2018, 3-16.
- REISDORF, B.C., en RIKARD, R.V., “Digital rehabilitation: a model of re-entry into the digital age”, *American Behavioral Scientist* 2018, 1273-1290.
- SCHARFF SMITH, P., “Imprisonment and Internet-access. Human Rights, the Principle of Normalization and the Question of Prisoners Access to Digital Communications Technology”, *NJHR* 2012, 454-482.
- SHEA, E., “Les paradoxes de la normalisation du travail pénitentiaire en France et en Allemagne”, *Déviance et Société* 2005, 349-365.
- VAN DEURSEN, A.J.A.M., en VAN DIJK, J.A.G.M., “Using the internet: skill related problems in user’s online behaviour”, *Interacting with Computers* 2009, 393-402.
- VANDEBOSCH, H., “Het belang van mediagebruik tijdens de detentie in het licht van de herintrede in de maatschappij: resultaten van enkele Vlaamse studies”, *Panopticon* 2004, 252-269.
- VDAB, “Aan de bak (van)uit de bak. Een brug tussen gevangenis en arbeidsmarkt”, *Arbeidsmarkttopic*, 2004, 1-16.
- VOORHOOF, D., “EHRM herbevestigt recht op (beperkte) internettoegang in de gevangenis”, *Juristenkrant*, nr. 354, 2017, 5.

VOORHOOF, D., “Ook gedetineerde heeft recht op internet”, *Juristenkrant*, nr. 325, 2016, 6.

Bijdragen in verzamelwerken

BEYENS, K., “Penologisch perspectief” in CLAUS, H., BEYENS, K., DE MEYER, R., GRYSON, M., en NAESSENS, L. (eds.), *Huizen: naar een duurzame penitentiaire aanpak*, Brussel, Academic & Scientific Publishers, 2013, 19-31.

CLAUS, H., “Inleiding” in CLAUS, H., BEYENS, K., DE MEYER, R., GRYSON, M., en NAESSENS, L. (eds.), *Huizen: naar een duurzame penitentiaire aanpak*, Brussel, Academic & Scientific Publishers, 2013, 11-17.

DE CLERCQ, L., STAS, L. en WIJNS, N., “Het leven in de Nieuwewandeling vandaag” in MARTYN, G., VAN BOGAERT, D., en WIJNS, N. (eds.), *150 jaar Nieuwewandeling, Gevangenis Gent [1862-2012]*, Gent, Uitgeverij Snoeck, 2012, 146-197.

HARGITAI, E., “The Digital Divide and What to do about it” in JONES, D.C. (ed.), *New Economy Handbook*, San Diego, Academic Press, 2003, 821-839.

JEWKES, Y., “The role of the Internet in the twenty-first-century prison. Insecure technologies in secure spaces” in FRANKO AAS, K., OPPEN GUNDHUS, H. en MORK LOMELL, H. (eds.), *Technologies of InSecurity. The Surveillance of everyday life*, Abingdon, Routledge-Cavendish, 2009, 172-188.

KENNES, P. en SNACKEN, S., “De interne rechtspositie van gedetineerden” in BEYENS, K. en SNACKEN, S., (eds.), *Straffen. Een penologisch perspectief*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2017, 425-473.

MAESSCHALK, J., “Methodologische kwaliteit in het kwalitatief onderzoek” in DECORTE, T. en ZAITCH, D. (eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven/Den Haag, Acco, 2016, 131-160.

MORTELMANS, D., “Het kwalitatief onderzoeksdesign” in DECORTE, T. en ZAITCH, D. (eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven/Den Haag, Acco, 2016, 81-130.

SNACKEN, S., “‘Normalisation’ dans les prisons: concept et défis. L’exemple de l’Avant-project de loi pénitentiaire belge” in DE SCHUTTER, O. en KAMINSKI, D. (eds.), *L’institution du droit pénitentiaire. Enjeux de la reconnaissance de droits aux détenus*, Brussel, Bruylant, 2002, 133-152.

STARING, R. en VAN SWAANINGEN, R., “Kwalitatief onderzoek en criminologische theorie. Over de relatie tussen theorie, onderzoeksvragen en methode” in T. DECORTE en D. ZAITCH (eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Leuven/Den Haag, Acco, 2016, 34-80.

Onlinebronnen

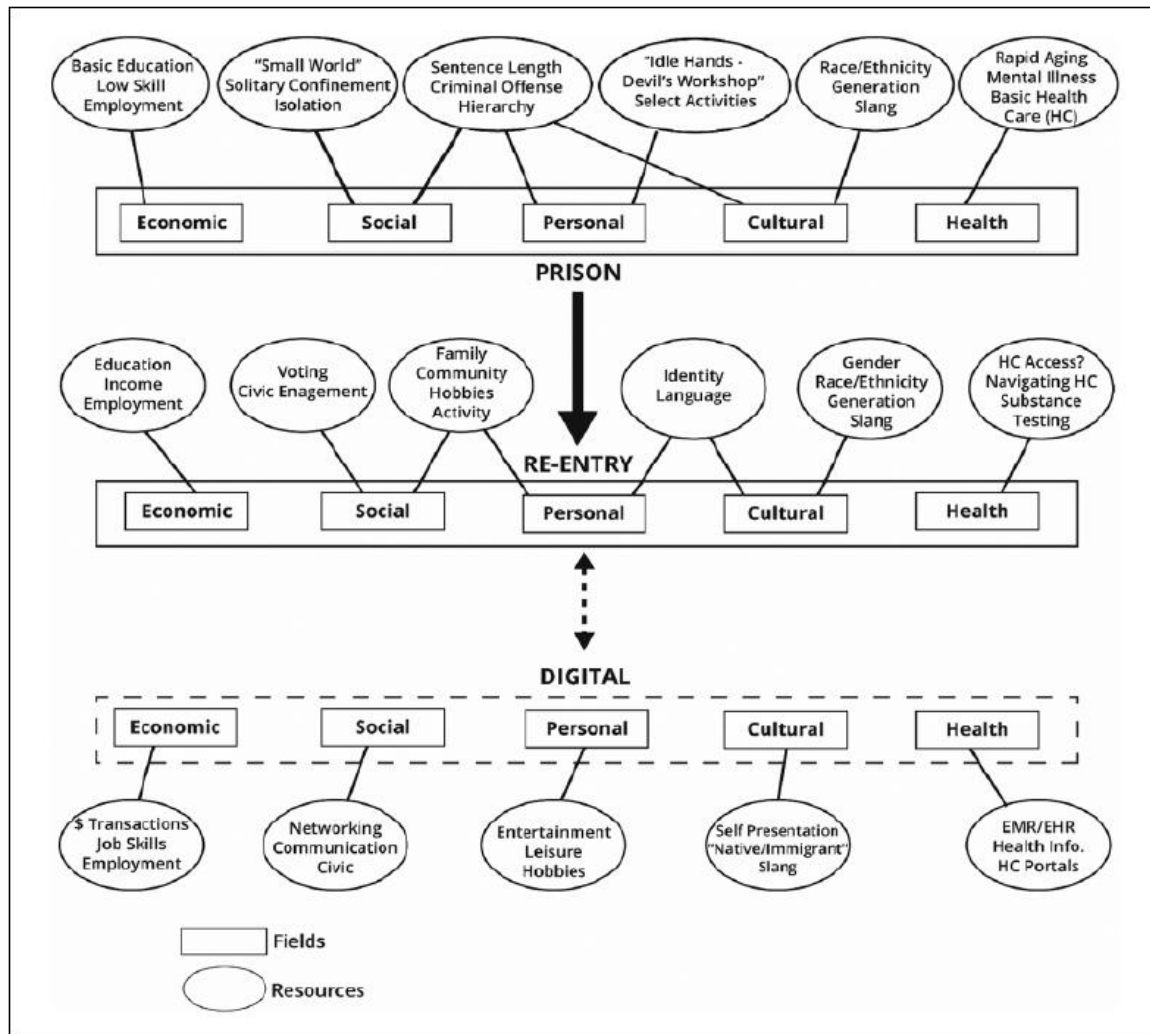
- ACANTE, *Prison Kiosk*, 2015, <https://www.acante.co.uk/prison-kiosk-2/> (consultatie 31 oktober 2019).
- DE VOS, H., *Normalisering van het gevangenisleven: een contradictio in terminis?*, 2016, <https://www.vrijplaats.net/normalisering/> (consultatie 29 november 2019).
- DECRE, H., SANTENS, T., TRUYTS, J., PAELINCK, G, *Videobezoek wordt mogelijk in gevangnissen*, 24 april 2020, 07:31, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/04/24/liveblog-24-april/> (consultatie 24 april 2020).
- DE VOOGT, S, *Gedetineerden mogen één maal per week videochatten met familie en vrienden*, 2020, <https://www.hln.be/in-de-buurt/brugge/gedetineerden-mogen-een-maal-per-week-videochatten-met-familie-en-vrienden~a3c4ecdf/> (consultatie 15 mei).
- FOUBERT, B., en LE BACQ, T., ‘Superbeveiligd’ internet, maar gevangenen mailen erop los, 2014, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20140924_01286181 (consultatie 18 maart 2020).
- HAA, *Geen bezoek meer toegelaten in gevangnissen: gedetineerden krijgen 20 euro beltegoed*, 2020, <https://www.hln.be/nieuws/binnenland/gevangnissen/geen-bezoek-meer-toegelaten-in-gevangnissen-gedetineerden-krijgen-20-euro-beltegoed~a1a69b84/> (consultatie 6 mei 2020).
- ICPR, *Belgium*, 2018, <https://www.prisonstudies.org/country/belgium> (consultatie 3 november 2019).
- LSI, *15 procent gedetineerden minder in Ieperse gevangenis tijdens coronacrisis*, 2020, <https://www.hln.be/in-de-buurt/ieper/15-procent-gedetineerden-minder-in-ieperse-gevangenis-tijdens-coronacrisis~a7d73ffd/> (consultatie 6 mei 2020).
- SMITH, A., en ANDERSON, M., *Social media use in 2018*, 2018, <https://www.pewresearch.org/internet/2018/03/01/social-media-use-in-2018/> (consultatie 5 december 2019).
- TLG, *Na weken geen visueel contact mogen ook gevangenen straks videochatten met thuisfront:*

- “*Het gaat zo veel deugd doen*”, 2020, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20200427_04936304 (consultatie 29 april 2020).
- VAN LUYCK, M., *Hasseltse gevangenen hebben telefoon in hun cel*, 2019, <https://www.koengeens.be/news/2019/04/10/hasseltse-gevangenen-hebben-telefoon-in-hun-cel> (consultatie 4 november 2019).
- X, *Gedetineerden in Brugse gevangenis krijgen toelating om te videochatten*, 2020, <https://kw.be/nieuws/samenleving/gedetineerden-in-brugse-gevangenis-krijgen-toelating-om-te-videochatten/article-normal-435707.html> (consultatie 29 april 2020).
- X, *New women’s prison to let inmates cook, use internet*, 2019, https://yle.fi/uutiset/osasto/news/new_womens_prison_to_let_inmates_cook_use_internet/10954869 (consultatie 2 november 2019).
- YEUNG, C., *Social media usage statistics by age: marketing to adults aged 50+*, 2019, <https://www.synthesio.com/blog/social-media-usage-statistics-by-age/> (consultatie 5 december 2019).

Bijlagen

Bijlage 1: *Correspondings Fields Model* toegepast op gedetineerden

Figuur 2. *Correspondings Fields Model* toegepast op gedetineerden

(Bron: B.C. REISDORF en R.V. RIKARD, "Digital rehabilitation: a model of re-entry into the digital age", *American Behavioral Scientist* 2018, (1273) 1281)

Bijlage 2: Flyer gedetineerden

Internet in de gevangenis?

Ik ben Anouchka, studente criminologie en doe een onderzoek naar internet in de gevangenis. Hierbij wordt gekeken naar jullie noden, de risico's en de mogelijkheden. Ik zou graag ook **jullie mening** horen. Hiernaast vinden jullie alvast enkele vragen die ook ingevuld bezorgd mogen worden. De deelname is **vrijwillig** en **anoniem**. De interviews zouden plaatsvinden tijdens het eerste deel van maart.

Wie: gedetineerden die voldoende Nederlands spreken

Interesse: ECHO-bus ter attentie van Marion met vermelding van naam en celnummer/rapportbriefje aan de Vlaamse Gemeenschap

1. Welke noden ervaart u nu tijdens uw detentie?
2. Hoe kan internet tegemoet komen aan deze noden?
3. Wat zijn volgens u mogelijkheden die verbonden zijn aan de invoering van internet?
4. Wat zijn volgens u risico's die verbonden zijn aan de invoering van internet?
5. Als internet een recht voor gedetineerden zou worden, en door sancties afgenomen kan worden, hoe zou u zich daar bij voelen?

Bijlage 3: Gegevenstabel gedetineerden

Tabel 8. Gegevenstabel gedetineerden

<i>Respondent</i>	Leeftijdscategorie	Statuut	Hoe lang reeds in huidige detentie?	Welke gevangenis?
<i>R01</i>	35 jaar en ouder	Veroordeelde	3,5 jaar	Oudenaarde
<i>R02</i>	18-34 jaar	Veroordeelde	17 jaar	Oudenaarde
<i>R03</i>	35 jaar en ouder	Beklaagde	3 maanden	Oudenaarde
<i>R04</i>	35 jaar en ouder	Beklaagde	4 maanden	Oudenaarde
<i>R05</i>	35 jaar en ouder	Veroordeelde	5 jaar	Oudenaarde
<i>R06</i>	35 jaar en ouder	Veroordeelde	4 jaar en 9 maanden	Oudenaarde
<i>R07</i>	35 jaar en ouder	Veroordeelde	13 jaar	Oudenaarde
<i>R08</i>	35 jaar en ouder	Beklaagde	6 maanden	Ieper
<i>R09</i>	35 jaar en ouder	Veroordeelde	10 maanden	Ieper
<i>R10</i>	18-34 jaar	Beklaagde	3 maanden	Ieper
<i>R11</i>	35 jaar en ouder	Beklaagde	1 jaar	Ieper
<i>R12</i>	18-34 jaar	Beklaagde	4 maanden	Ieper
<i>R13</i>	18-34 jaar	Beklaagde	8 maanden	Ieper
<i>R14</i>	35 jaar en ouder	Beklaagde	1 maand	Ieper
<i>R15</i>	35 jaar en ouder	Beklaagde	4,5 maanden	Ieper
<i>R16</i>	35 jaar en ouder	Beklaagde	2,5 jaar	Ieper
<i>R17</i>	18-34 jaar	Veroordeelde	11 maanden	Ieper

Bijlage 4: Gegevenstabel personeelsleden

Tabel 9. Gegevenstabel personeelsleden

<i>Respondent</i>	Functie	Hoe lang al werkzaam in die functie?	Huidige gevangenis
<i>R18</i>	Penitentiair beampte	3 jaar	Oudenaarde
<i>R19</i>	Penitentiair beampte	26 jaar	Oudenaarde
<i>R20</i>	Penitentiair beampte	30 jaar	Oudenaarde
<i>R21</i>	Directie	3 maand	Oudenaarde
<i>R22</i>	Penitentiair beampte	6 maand	Ieper
<i>R23</i>	Penitentiair beampte	2 jaar 9 maand	Ieper
<i>R24</i>	Penitentiair beampte	14 jaar	Ieper
<i>R25</i>	Penitentiair beampte	3 jaar 4 maand	Ieper
<i>R26</i>	Penitentiair beampte	2 jaar	Ieper
<i>R27</i>	Penitentiair beampte	1 jaar 1 maand	Ieper
<i>R28</i>	Sociaal personeel	21 jaar	Ieper
<i>R29</i>	Penitentiair beampte	3 jaar 4 maand	Ieper

Bijlage 5: Interviewleidraad gedetineerden

Als student in de master criminologische wetenschappen aan de KU Leuven voer ik in het kader van mijn masterproef een onderzoek naar internet in de gevangenis. Met dit interview wil ik nagaan hoe u hier tegenover staat. Graag wil ik nogmaals benadrukken dat deelname aan dit interview vrijwillig is en kan stopgezet worden indien u dit wenst. Ik wil u alvast bedanken voor uw tijd en medewerking.

Als u er niets op tegen heeft, zou ik dit gesprek graag opnemen, wat de verwerking ervan gemakkelijker maakt. De opname zal na het onderzoek verwijderd worden. Heeft u bezwaar tegen deze opname?

- *Instemmen met taping*: ik zal ook tijdens het gesprek wat aantekeningen maken, dit helpt bij het structureren van het interview.
- *Weigering taping*: aangezien het gesprek niet zal worden opgenomen, zal ik uitvoerig nota's nemen, dit om de latere reconstructie van het interview te vergemakkelijken.

Voor we starten wil ik nogmaals benadrukken dat dit gesprek vertrouwelijk is en dat de gegevens bij de analyse volledig vertrouwelijk zullen worden behandeld. Naast mijzelf zal niemand toegang hebben tot de uitgeschreven interviews. In het onderzoek zal niet kunnen afgeleid worden welke informatie van u afkomstig is. Het interview zal maximum 1 uur in beslag nemen. Heeft u nog vragen over het interview? Hebt u het liefst dat ik u tijdens dit interview aanspreek met u of jou?

Ik wil allereerst ook benadrukken dat mijn onderzoek gaat over internet in de gevangenis. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat dit slechts een thesisonderzoek betreft en normaal gezien niet veel verschil zal uitmaken in de praktijk. Door dit onderzoek zal er dus enkel gekeken worden van mijn kant of internet mogelijk is in de gevangenis, maar zal dit waarschijnlijk geen verandering teweeg brengen in wetgeving of andere reglementen.

Persoonskenmerken

Vooraleer we aan de eigenlijke vragen zullen starten, zou ik eerst graag een aantal algemene gegevens bevragen. Dit wordt globaal weergegeven, zodat uw identiteit niet kan worden achterhaald.

- Geslacht (niet bevraged)
- In welk jaar bent u/ben je geboren?
- Bent u/ben je een veroordeelde of een beklaagde?
- Hoe lang zit u/je reeds in detentie?
  - o Was dit altijd in de gevangenis van Ieper/Oudenaarde?
- Wat was uw/je beroep voor detentie?

Inleidende vragen

Vooraleer we overgaan naar de eigenlijke vragen over het onderwerp van mijn masterproef, wil ik u/je graag enkele inleidende vragen stellen.

- Even kort, wat zijn de sterktes van het huidige systeem?
  - o Alternatieve vraag: Wat vindt u/vind jij positief aan het huidige systeem?
- Even kort, wat zijn de zwaktes van het huidige systeem?
  - o Alternatieve vraag: Wat vindt u/vind jij negatief aan het huidige systeem?

Eigenlijke vragen

Nu worden de eigenlijke vragen over het onderwerp bevraged. Eerst worden de noden van jullie qua internetgebruik bevraged. Daarna wordt er ingegaan op risico's en opportuniteiten van internet in de gevangenis en vervolgens welke gevolgen internet met zich mee kan brengen.

a. Noden van gedetineerden/vragen omtrent internetgebruik

- Gebruikte u/je internet voor uw detentie?
  - o Zo ja, voor wat gebruikte u/je internet?
    - Vaardigheden
      - Werk
      - Opleiding
    - Contact
      - Sociale media
        - o Zo ja, welke sociale media gebruikte u?
    - Ontspanning
  - o Hoe vaak gebruikte u/je internet voor uw detentie?
  - o Welke middelen gebruikte u/je vooral voor uw internetgebruik?

- Antwoordmogelijkheden
    - Smartphone
    - Laptop
    - Vaste computer
    - Tablet
    - Tv
- Welke noden ervaart u/ervaar je nu tijdens uw/je detentie?
  - Alternatieve vraag: Welke zaken mist u/mis je tijdens uw detentie?
  - Antwoordmogelijkheden
    - E-mailadres beheren
    - Eigen bankrekening beheren
    - Internetvaardigheden aanleren
  - Welke noden met betrekking tot internet ervaart u/ervaar je tijdens uw detentie?
- Hoe zou internet tegemoet kunnen komen aan uw/jouw noden?
  - Alternatieve vraag: Hoe kan internet een oplossing bieden voor deze noden?
  - Vaardigheden

Met vaardigheden wordt bedoeld dat zaken dat u kan aanleren via het internet of als u internet nodig hebt om zaken aan te leren, vb. internetpagina's van een hogeschool of universiteit, internetpagina's over hoe Word, Excel, ... werkt
  - Contact

Met contact wordt bedoeld als u internet gebruikt voor contact te leggen met andere mensen, vb. sociale media, e-mail, ...
- Tot welke internetpagina's zou u/je graag toegang wensen binnen detentie?
  - Tot welke sociale media zou u/je graag toegang wensen tijdens detentie?
- Welke vorm kan internet in de gevangenis volgens u/jou aannemen?
- Zie je PrisonCloud als een mogelijke oplossing?
  - PrisonCloud is een soort van online dienstenplatform die vb. in de gevangenis van Beveren gebruikt wordt. Hierop kunnen gedetineerden een film bestellen, TV kijken, kantine bestellen, telefoneren, rapportbriefjes versturen, ...
  - Zo ja, waarom?
  - Zo nee, wat kan er beter?

- Gevangenis Ieper: Tussen maart en mei 2019 was er een opleiding Word, Excel, ..., hebt u/heb je hieraan deelgenomen? (rekenen hoe lang de gedetineerden al in detentie waren en enkel aan diegene vragen die er in deze periode zaten)
  - Vond u/je deze opleiding nuttig?
  - Hebt u/heb je veel bijgeleerd tijdens deze opleiding?
  - Wat zou u/je hiermee kunnen doen na uw detentie?
  - Zo niet, waarom niet?
- Maakt u/maak je gebruik van het Open leercentrum?
  - Zo ja, voor welke opleidingen?
    - Vindt u/vind je dit nuttig?
    - Hebt u/heb je veel bijgeleerd tijdens deze opleiding?
    - Wat zou u/je hiermee kunnen doen na uw detentie?
  - Zo nee, waarom niet?

b. Risico's en opportuniteiten van internet

- Wat zijn volgens u/jou opportuniteiten verbonden aan de invoering van internet in de gevangenis?
  - Alternatieve vraag: wat zijn volgens u/jou positieve mogelijkheden van internet in de gevangenis?
  - Antwoordmogelijkheden:
    - Vaardigheden
      - Online leren
      - Vaardigheden verbeteren
      - Economische ervaringen opdoen
      - Verantwoordelijkheden opnemen
    - Contact en sociaal
      - Re-integratie en rehabilitatie
      - Sociale isolatie tegengegaan worden
      - Gebruikt worden bij de hulpverlening
    - Personeelskost en andere kosten verminderen

- Wat zijn volgens u/jou risico's verbonden aan de invoering van internet in de gevangenis?
  - o Antwoordmogelijkheden:
    - Veiligheidsprobleem
    - Contactname met slachtoffers
    - Voortzetting criminele activiteiten
    - Groter onderscheid tussen gedetineerden
- Moeten er grenzen gesteld worden aan de invoering van internet?
  - o Alternatieve vraag: Moeten er beperkingen ingevoerd worden bij de internettoelating?/Welke beperkingen kunnen deze risico's opvangen?
  - o Zo ja, welke?
    - Antwoordmogelijkheden
      - Fysieke beperking
        - o Internettoelating afstemmen per gedetineerde
        - o Tijdsbeperkingen
        - o Plaatsbeperkingen
        - o Beambte aanwezig terwijl gedetineerde internet gebruikt
      - Virtuele beperking
        - o Geen toegang tot bepaalde websites
        - o Internetactiviteit traceren
  - o Zo ja, waarom?
  - o Zo nee, waarom niet?

c. Gevolgen van internet in detentie

Ik wil hierbij nogmaals benadrukken dat dit slechts een thesisonderzoek betreft en dit normaal gezien niet veel verschil zal maken in de praktijk en wetgeving niet verandert zal worden door dit onderzoek.

- Als internet een recht zou worden van een gedetineerde, en mits sancties eventueel afgenomen wordt, hoe zou dit naar u/jou overkomen?
  - o Met recht wordt bedoeld dat elke gedetineerde toegang zou hebben tot internet en indien foutief gedrag gesteld wordt dit afgenomen kan worden.
  - o Alternatieve vragen: Indien internet een recht wordt van een gedetineerde, wat zou

u/je daarvan vinden? & Wat als dit zou afgenomen kunnen worden met een sanctie, wat zou u/je daar dan van vinden?

- In welke mate zou u/je dit gerechtvaardigd vinden?
  - Kunt u/kan je een voorbeeld geven waarin u/je dit gerechtvaardigd vindt?
  - Kunt u/kan je een voorbeeld geven waarin u/je dit niet gerechtvaardigd vindt?
- Momenteel geldt er al een beperkt recht op toegang tot internet voor educatieve doeleinden in het kader van re-integratie. Dit is rechtspraak van het EHRM en geen wetgeving. Dit is in principe wel dwingend, maar het EHRM kan per rechtszaak hiervan afwijken. Hebt u/heb je weet van dit recht?
  - Hoe zou dit recht volgens u/jou ingevuld moeten worden?
  - Naar welke andere gevallen zou dit volgens u/jou uitgebreid kunnen worden?
    - Hoe zou u/je dit recht dan invullen?
- Als internet een gunst zou worden van een gedetineerde, hoe zou dit naar u/jou overkomen?
  - Met gunst wordt bedoeld dat enkel gedetineerden die zich goed gedragen toegang zou hebben tot internet. Gedetineerden zouden beloond worden indien zij goed gedrag stellen.
  - Vaardigheden
  - Contact
- In welke mate is het mogelijk dat er misbruik van wordt gemaakt volgens u/jou?
  - Zo ja, kan u/je een voorbeeld geven?
  - Zo ja, wat indien misbruik?

Afronding

- Bij deze zijn we aan het einde van dit interview gekomen. Wilt u/wil je graag nog iets toevoegen?
- Heeft u/heb je zelf aanbevelingen rond dit onderwerp?
- Zijn er aspecten die niet aan bod gekomen zijn, die u/je graag wil vermelden?

Dan bedank ik u/je graag voor uw tijd en medewerking. Indien er nog vragen zijn over het interview of de verwerking ervan, of indien u/je op nog iets komt dat u/je nog wil toevoegen, kan u/je altijd contact opnemen met Marion Vanden Bossche/Vlaamse Gemeenschap. Zij kan/kunnen mij dan contacteren voor u/jou.

Bijlage 6: Interviewleidraad personeelsleden

Als student in de master criminologische wetenschappen aan de KU Leuven voer ik in het kader van mijn masterproef een onderzoek naar internet in de gevangenis. Met dit interview wil ik nagaan hoe u hier tegenover staat. Graag wil ik nogmaals benadrukken dat deelname aan dit interview vrijwillig is en kan stopgezet worden indien u dit wenst. Ik wil u alvast bedanken voor uw tijd en medewerking.

Ik wil nogmaals benadrukken dat dit vertrouwelijk is en dat de gegevens bij de analyse volledig vertrouwelijk zullen worden behandeld. Naast mijzelf zal niemand toegang hebben tot deze ingevulde vragenlijst. In het onderzoek zal niet kunnen afgeleid worden welke informatie van u afkomstig is. Het invullen van deze vragenlijst zal waarschijnlijk maximaal een halfuur duren.

Persoonskenmerken

Vooraleer we aan de eigenlijke vragen zullen starten, zou ik eerst graag een aantal algemene gegevens bevragen. Dit wordt globaal weergegeven, zodat uw identiteit niet kan worden achterhaald.

- Geslacht (niet bevragen)
- Hoe lang bent u/ben je al werkzaam als penitentiair beambte/penitentiair assistent/directie?
- Was dit altijd in de gevangenis van Ieper/Oudenaarde?
  - o Zo nee, werkte u/je vooraf ook vooral met beklaagde (Ieper)/veroordeelden (Oudenaarde)?
    - Merkt u een verschil van werking tussen beide groepen van gedetineerden?

Inleidende vragen

Vooraleer we overgaan naar de eigenlijke vragen over het onderwerp van mijn masterproef, wil ik u/je graag enkele inleidende vragen stellen.

- Wat zijn de sterktes van het huidige systeem?
- Wat zijn de zwaktes van het huidige systeem?

Eigenlijke vragen

Nu worden de eigenlijke vragen over het onderwerp bevestigd. Eerst worden de noden van gedetineerden bevestigd. Daarna wordt er ingegaan op risico's en mogelijkheden van internet in de gevangenis en vervolgens welke gevolgen internet met zich mee kan brengen.

a. Noden van gedetineerden/vragen omtrent internetgebruik

- Hoe staat u/sta je in het algemeen in de bredere samenleving tegenover gebruik van internet?
  - o Vaardigheden
Met vaardigheden wordt de zaken die u kan aanleren via het internet bedoeld of als u internet nodig hebt om zaken aan te leren, vb. internetpagina's van een hogeschool of universiteit, online leren, internetpagina's over hoe Word, Excel, ... werkt
  - o Contact
Met contact wordt bedoeld als u internet gebruikt voor contact te leggen met andere mensen, vb. sociale media, e-mail, ...
- Wat zijn volgens u/jou noden van gedetineerden?
  - o Alternatieve vraag: Wat zijn volgens u/jou zaken die gedetineerden missen tijdens hun detentie?
  - o Antwoordmogelijkheden
    - E-mailadres beheren
    - Eigen bankrekening beheren
    - Internetvaardigheden aanleren
  - o Waaruit blijkt dit volgens u/jou?
    - Alternatieve vraag: Waarom denkt u/denk je dat gedetineerden deze noden ervaren?
- Wat zijn volgens u/jou noden van gedetineerden met betrekking tot internet?
  - o Alternatieve vraag: Wat zijn volgens u/jou zaken die gedetineerden missen tijdens hun detentie met betrekking tot internet?
  - o Waaruit blijkt dit volgens u/jou?
    - Alternatieve vraag: Waarom denkt u/denk je dat gedetineerden deze noden

ervaren?

- Op welke manier zou internet tegemoet kunnen komen aan deze noden?
  - o Alternatieve vraag: Op welke manier kan internet een oplossing bieden voor deze noden?
- Welke internetpagina's zou u/je toelaten in detentie?
  - o Welke sociale media zou u/je toelaten in detentie?
- Welke vorm kan internet in de gevangenis volgens u/jou aannemen?
- Ziet u/zie je PrisonCloud als een mogelijke oplossing?
  - o PrisonCloud is een soort van online dienstenplatform die vb. in de gevangenis van Beveren gebruikt wordt. Hierop kunnen gedetineerden een film bestellen, TV kijken, kantine bestellen, telefoneren, rapportbriefjes versturen, ...
  - o Zo ja, kunt u hier een reden voor geven?
  - o Zo nee, wat kan er beter?
- Gevangenis Ieper: Tussen maart en mei 2019 was er een opleiding Word, Excel, ..., hebt u kennis over de invulling hiervan?
  - o Hoe stond u/je hier tegenover?
  - o Hoe schat u het nut en belang hiervan in?
  - o Waarom denkt u/denk je dat gedetineerden hier wel/niet aan deelnamen?
  - o Denkt u/denk je dat gedetineerden na hun detentie hier iets mee kunnen aanvangen?
- Hoe staat u/sta je tegenover het Open Leercentrum?
  - o Vindt u/vind jij dit nuttig voor gedetineerden?
  - o Denkt u/denk je dat gedetineerden na hun detentie hier iets mee kunnen aanvangen?

b. Risico's en opportuniteiten van internet

- Wat zijn volgens u/jou opportuniteiten verbonden aan de invoering van internet in de gevangenis?
  - o Alternatieve vraag: Wat zijn volgens u/jou mogelijkheden van internet in de gevangenis?
  - o Antwoordmogelijkheden:

- Vaardigheden
    - Online leren
    - Vaardigheden verbeteren
    - Economische ervaringen opdoen
    - Verantwoordelijkheden opnemen
  - Contact en sociaal
    - Re-integratie en rehabilitatie
    - Sociale isolatie tegengegaan worden
    - Gebruikt worden bij de hulpverlening
  - Personeelskost en andere kosten verminderen
- Wat zijn volgens u/jou risico's verbonden aan de invoering van internet in de gevangenis?
- Antwoordmogelijkheden:
    - Veiligheidsprobleem
    - Contactname met slachtoffers
    - Voortzetting criminele activiteiten
    - Groter onderscheid tussen gedetineerden
- In welke mate dienen er grenzen gesteld te worden aan de invoering van internet?
- Alternatieve vraag: Welke beperkingen zouden ingevoerd kunnen worden om tegemoet te komen aan de risico's verbonden met internettoegang.
  - Zo ja, welke?
    - Antwoordmogelijkheden
      - Fysieke beperking
        - Internettoelating afstemmen per gedetineerde
        - Tijdsbeperkingen
        - Plaatsbeperkingen
        - Beambte aanwezig terwijl gedetineerde internet gebruikt
      - Virtuele beperking
        - Geen toegang tot bepaalde websites
        - Internetactiviteit traceren

- Zo ja, kunt u hier een reden voor geven?
- Zo nee, waarom is dit volgens u/jou niet nodig?

c. Gevolgen van internet in detentie

- Als internet een recht zou worden van een gedetineerde, en mits sancties eventueel afgenomen wordt, hoe zou dit naar u/jou overkomen?
  - Met recht wordt bedoeld dat elke gedetineerde toegang zou hebben tot internet en indien foutief gedrag gesteld wordt dit afgenomen kan worden.
  - Zou u/je dit altijd gerechtvaardigd vinden?
    - Kunt u/kan je een voorbeeld geven waarin u/je dit gerechtvaardigd vindt?
    - Kunt u/kan je een voorbeeld geven waarin u/je dit niet gerechtvaardigd vindt?
- Bent u op de hoogte dat toegang tot internet voor educatieve doeleinden in het kader van re-integratie een recht is voor gedetineerden?
  - Zo ja, hoe staat u/sta je hier tegenover?
  - Hoe zou dit recht ingevuld kunnen worden volgens u/jou?
  - Naar welke andere gevallen zou u/je dit uitbreiden?
    - Hoe zou u/je dit dan invullen?
- Directie: Hoe ziet u/zie je de invulling van het recht op toegang tot internet voor educatieve doeleinden?
  - Hoe wordt deze invulling bepaald in uw/jouw gevangenis?
- Als internet een gunst zou worden van een gedetineerde, hoe zou dit naar u/jou overkomen?
  - Met gunst wordt bedoeld dat enkel gedetineerden die zich goed gedragen toegang zou hebben tot internet. Gedetineerden zouden beloond worden indien zij goed gedrag stellen.
- Acht u/je het mogelijk dat er misbruik gemaakt worden?
  - Zo ja, kunt u/kan je hier een voorbeeld van geven?
  - Zo ja, wat indien misbruik?
- Zou de toelating van internet in de gevangenis een invloed uitoefenen op uw/je werk?
  - Zo ja, kunt u/kan je een voorbeeld geven?

- Zo ja, vindt u/vind je het erg dat dit een invloed uitoefent op uw werk?
- Zo nee, waarom denkt u/denk je van niet?
- Zou dit andere zaken van het gevangeniswezen makkelijker kunnen maken?
  - Kunt u/kan je een voorbeeld geven?
- Zou dit andere zaken van het gevangeniswezen moeilijker kunnen maken?
  - Kunt u/kan je een voorbeeld geven?
- Acht u/acht je het haalbaar dat internet in de gevangenis aanwezig zou zijn?
  - Technisch vlak
  - Organisatorisch vlak
  - Zo nee, wat moet er veranderen zodat het haalbaar wordt?

d. Vragen specifiek voor directie

- Als gedetineerden gecontroleerd worden op hun internetgebruik, wat voor invloed heeft dit volgens u/jou op het recht op privacy?
  - Alternatieve vraag: Zou controle op het internetgebruik, een schending van het recht op privacy uitmaken?
  - Zo ja, kunt u hier een reden voor geven?
  - Zo nee, waarom niet?
  - In welke mate moet het recht op privacy behouden worden voor internetgebruik van gedetineerden?
  - Wie zou dit volgens u/jou moeten controleren?
    - Directie
    - PSD
    - PA
    - Kunt u redenen geven waarom deze persoon de controle moet uitoefenen?
- Wat zijn volgens u/jou mogelijke controlemaatregelen?
  - Hoe zou u dit afwegen met het recht op privacy?
- Welke invloed ervaart u/ervaar je als directeur van het hoofdbestuur?
  - Alternatieve vraag: Hoe wordt uw job als directeur beïnvloed door het hoofdbestuur?
- Acht u/je het mogelijk dat het hoofdbestuur internet zou toelaten voor vaardigheden?

- Zo ja, wat zouden mogelijke redenen hiervoor kunnen zijn?
- Zo nee, waarom niet?
- Acht u/je het mogelijk dat het hoofdbestuur internet zou toelaten voor contact?
  - Zo ja, wat zouden mogelijke redenen hiervoor kunnen zijn?
  - Zo nee, waarom niet?
- Welke acties zouden in deze gevangenis ondernomen moeten worden indien het hoofdbestuur internet in de gevangenis toelaat?
  - Technisch vlak
  - Organisatorisch vlak

Afronding

- Bij deze zijn we aan het einde van dit interview/focusgroep gekomen. Wilt u/wil je graag nog iets toevoegen?
- Heeft u/heb je zelf aanbevelingen rond dit onderwerp?
- Zijn er aspecten die niet aan bod gekomen zijn, die u/je graag wil vermelden?

Dan bedank ik u/je graag voor uw/je tijd en medewerking. Indien er nog vragen zijn over het interview of de verwerking ervan, of indien u/je op nog iets komt dat u/je nog wil toevoegen, kan u/je altijd contact opnemen via (e-mailadres) of via (gsm-nummer).

Bijlage 7: Definitieve codeboom

- Huidig systeem
  - o Zwaktes
  - o Sterktes
- Internetgebruik voor detentie
  - o Reden
    - Vaardigheden
    - Contact
    - Ontspanning
  - o Hoe vaak
  - o Middelen
    - Smartphone
    - Laptop
    - Vaste computer
    - Tablet
    - Tv
    - Andere
- Houding internet
  - o Algemeen houding internet
  - o Vaardigheden
    - Vaardigheden positief
    - Vaardigheden negatief
  - o Contact
    - Contact positief
    - Contact negatief
  - o Ontspanning
    - Ontspanning positief
    - Ontspanning negatief
- Noden van gedetineerden
  - o Algemeen noden

- Opzoekingen
- Praktische zaken
- Ontspanning
- Verantwoordelijkheden opnemen
- Zaken bestellen
- Reclassering
  - Werk zoeken
  - Sociaal leven
  - Mee zijn met de buitenwereld
  - Vaardigheden
- Psychische hulp
- Geen noden
- Toelating internetpagina's
- Toelating sociale media
  - Houding sociale media
    - Sociale media positief
    - Sociale media negatief
  - Welke
- Vorm van internet
  - Op cel
    - Op cel positief
    - Op cel negatief
  - In lokaal
    - In lokaal positief
    - In lokaal negatief
  - Op sectie
    - Op sectie positief
    - Op sectie negatief
  - Gsm
  - SD-kaart
  - Smart-tv

- Bij een bepaalde dienst
- PrisonCloud
  - Kennis
    - Wel kennis
    - Geen kennis
  - Houding PrisonCloud
    - Positieve houding PrisonCloud
    - Negatieve houding PrisonCloud
  - Oplossing
    - PrisonCloud oplossing
    - PrisonCloud geen oplossing
  - Voldoende
    - PrisonCloud voldoende
    - PrisonCloud niet voldoende
- Open Leercentrum
  - Kennis OLC
    - Geen kennis OLC
    - Wel kennis OLC
  - Houding OLC
    - OLC positief
    - OLC negatief
  - Deelname OLC
    - Wel deelname
      - Welke opleidingen
      - Nuttig OLC
      - Na detentie OLC
      - Veel bijgeleerd
    - Geen deelname
  - Opleiding Word en Excel
    - Deelname Word en Excel
    - Houding Word en Excel

- Word en Excel positief
    - Word en Excel negatief
  - Nuttig Word en Excel
  - Na detentie Word en Excel
- Opportuniteiten aan internet
  - Algemeen opportuniteiten
  - Vaardigheden
    - Online leren
    - Economische ervaringen opdoen
      - Economische vaardigheden positief
      - Economische vaardigheden negatief
    - Verantwoordelijkheden opnemen
    - Opzoeken verrichten
    - Vaardigheden aanleren
    - Praktische zaken regelen
  - Sociaal
    - Re-integratie
    - Sociale isolatie tegengaan
    - Hulpverlening
      - Interne hulpverlening
        - Intern positief
        - Intern negatief
      - Externe hulpverlening
        - Extern positief
        - Extern negatief
  - Kosten reduceren
    - Kosten positief
    - Kosten negatief
  - Ontspanning
- Risico's aan internet
  - Algemeen risico's

- Veiligheid
  - Interne veiligheid
  - Externe veiligheid
- Contactname slachtoffers
- Voorzetting criminele activiteiten
- Onderscheid gedetineerden
  - Geen onderscheid
  - Wel onderscheid
- Verslaving
- Ontsnapping
- Systeem belemmeren
- Negatieve gevolgen voor gedetineerde zelf
- Altijd contact kunnen hebben
- Manipuleren onderzoek
- Grenzen aan internet
  - Algemeen grenzen
  - Afstemmen per gedetineerde
    - Afstemmen positief
    - Afstemmen negatief
  - Tijdsbeperkingen
  - Plaatsbeperkingen
  - Aanwezigheid beampte
    - Aanwezigheid beampte positief
    - Aanwezigheid beampte negatief
  - Toegang tot bepaalde sites
    - Toegang sites positief
    - Toegang sites negatief
  - Internetactiviteit traceren
    - Internet traceren positief
    - Internet traceren negatief
  - Beperking in aantal personen

- Observatieperiode
- Internet als recht
  - Houding recht
    - Recht positief
    - Recht negatief
  - Beperkt recht EHRM
    - Kennis EHRM
      - Geen kennis EHRM
      - Wel kennis EHRM
    - Houding EHRM
      - EHRM positief
      - EHRM negatief
    - Invulling
    - Uitbreiding
- Internet als gunst
  - Houding gunst
    - Gunst positief
    - Gunst negatief
  - Grens positief gedrag
  - Uitgaansvergunningen
- Misbruik
  - Houding misbruik
  - Frequentie
  - Gevolg
  - Voorbeelden
- Gevolgen voor personeel
  - Invloed op werk
    - Wat
    - Houding invloed werk
      - Invloed werk positief
      - Invloed werk negatief

- Van hoofdbestuur
- Zaken gevangeniswezen
  - Makkelijker
  - Moeilijker
- Haalbaarheid internet
  - Technisch vlak
    - Technisch vlak positief
    - Technisch vlak negatief
  - Organisatorisch vlak
    - Technisch vlak positief
    - Technisch vlak negatief
- Geen code

Bijlage 8: Flyer gedetineerden videobellen

Bericht aan de gedetineerden – coronavirus Covid-19

In navolging van de vergadering van de Nationale Veiligheidsraad van 24 april, werkt het gevangeniswezen momenteel een **actieplan uit om op een veilige manier de activiteiten in de gevangenissen terug op te starten**. Dit betekent niet dat van vandaag op morgen alles terug wordt zoals voor de coronacrisis. We moeten voorzichtig blijven en de regels op vlak van hygiëne en afstand bewaren zullen nog geruime tijd deel uitmaken van het dagelijks leven.

Tot nader order blijven alle huidige maatregelen in de gevangenissen behouden. Op basis van de verdere beslissingen van de federale overheid, wordt bekeken of bepaalde maatregelen kunnen worden versoepeld en wanneer. De **heropstart van activiteiten** in de gevangenis zal in verschillende **stappen** gebeuren en een activiteit zal **enkel** kunnen doorgaan **als dit op een verantwoorde manier kan gebeuren**. Jouw **gezondheid**, die van je familie en van iedereen aanwezig in de inrichting blijft de **belangrijkste prioriteit**.

Virtueel bezoek via videogesprekken

We beseffen dat de voorbije weken zonder bezoek niet gemakkelijk zijn geweest, noch voor jou noch voor jouw sociale omgeving. Het bezoek zomaar terug laten doorgaan, kan nog niet omdat de aanwezigheid van vele verschillende externe personen in de gevangenis nog steeds moet worden vermeden. In afwachting dat het bezoek terug normaal kan verlopen, kan je **voortaan 'virtueel bezoek' ontvangen en contact hebben met je familie/vrienden via videogesprekken**.

Voor wie?

Enkel gedetineerden die **geen enkele beperking** hebben

op het **recht op contact met externe personen** (bezoek en/of telefoon) kunnen deze bijkomende vorm van bezoek krijgen.

Met wie?

- bezoekers die **overeenkomstig de basiswet** automatisch toegelaten worden tot het bezoek of die door de penitentiaire administratie **met deze categorie worden gelijkgesteld**:
  - bloed- en aanverwanten in de rechte lijn: kind, (achter)kleinkind, ouder, (over)grootouder, schoonouder, schoonzoon, schoondochter, stiefouder en stiefkinderen (de niet-gemeenschappelijke kinderen van een partner met wie men is getrouwd)
  - voogd
  - echtgenoot - wettelijk/feitelijk samenwonende partner
  - broer - zus
  - oom – tante
  - de niet-gemeenschappelijke kinderen van een partner met wie men niet is getrouwd
- andere bezoekers die al op de **bezoekerslijst** staan

Belangrijk!: De bezoekers die aan de bovenstaande voorwaarden voldoen, moeten **een geldig e-**

mailadres hebben.

Wat?

- 1 videogesprek van 20 minuten per week
- gratis
- nationaal én internationaal videobellen
- via de applicatie Webex

Hoe?

- **Kies** per videosessie de **persoon** met wie je wilt spreken.
- Geef vooraf het **correcte e-mailadres** van deze persoon door aan de beambte. Per videosessie kan je maar één e-mailadres opgeven.
- De beambte laat je weten op **welke dag** en op **welk uur** jouw videosessie zal doorgaan. In de mate van het mogelijke wordt rekening gehouden met jouw voorkeuren.
- Jouw '**virtuele bezoeker**' ontvangt op het e-mailadres dat jij hebt doorgegeven een **uitnodiging voor een videogesprek via de applicatie Webex**.
  - De 'bezoeker' ontvangt vooraf een Webex-uitnodiging via e-mail met daarin de datum en het uur van de videosessie. Ook een **handleiding** die eenvoudig uitlegt hoe de bezoeker Webex moet gebruiken, is toegevoegd in diezelfde e-mail.
  - De 'bezoeker' kan het videogesprek voeren via een gewone PC, een laptop of een smartphone (mits het downloaden van de app Cisco Webex Meetings) en via eender welke internet browser.
- De videosessie zal doorgaan in een specifiek hiervoor voorzien lokaal en met visueel toezicht van een beambte.
- Na de sessie wordt de laptop gereinigd. Elke gebruiker werkt dus met een **propere laptop**.

Tot slot wil ik je bedanken voor jouw begrip tijdens de voorbije moeilijke weken en tijdens deze crisis die we met z'n allen ondergaan. Ook de komende periode moeten we ons nog samen inzetten om ieders gezondheid te beschermen.

Rudy Van De Voorde

Directeur-generaal Penitentiaire Inrichtingen

Bron: Copyright © DG EPI